

T.C.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

**BİRLEŞTİRİLMİŞ VE MÜSTAKİL SINIFLARDA
ÖĞRENİM GÖREN İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN
KÖK DEĞERLERE YÖNELİK ALGILARININ
KARŞILAŞTIRILMASI**

(Yüksek Lisans Tezi)

Ecrin KARA

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN

RİZE

2020

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalında, Ecrin KARA tarafından hazırlanan '*Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıflarda Öğrenim Gören İlkokul Öğrencilerinin Kök Değerlere Yönelik Algılarının Karşılaştırılması*' başlıklı bu çalışma, 27.01.2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/~~oy~~ ~~çokluğu~~yla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Selami YANGIN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Aşkın BAYDAR

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN

21/2/2020

Doç. Dr. Ahmet YANIK
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezde kullanılan bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlandığını, bu çalışmada şahsıma ait olmayan her türlü bilginin ve ifadenin kaynağına atıf yapılarak yer verildiğini bildiririm. İfade ettiklerimin aksine bir durumla karşılaşıldığında her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

27.01/2020

Ecrin KARA

ÖN SÖZ

Hızla değişen dünya, küreselleşme süreciyle ekonomideki hızlı büyüme, bilinçsiz tüketim, kültürlerin niteliğini kaybetmesine ve yeni nesillerin kültürel değerlerinden kopuk bir şekilde yaşamlarına devam etmesine neden olmaktadır. Bireyler iyi, kötü, doğru, yanlış gibi temel kavramları önce ailede öğrenmektedir. Okul yaşantısı başladığında ise toplumsal değerlerin öğretimi okul- aile işbirliği ile devam etmektedir. Eğitim-öğretim sürecinde büyük önem taşıyan değerler, tüm okullarda ve tüm sınıf şekillerinde aynı verimlilikle kazandırılmalıdır. Ülkemizde müstakil sınıfların yanı sıra birleştirilmiş sınıf uygulamaları da varlığını devam ettirmektedir. Bu uygulamaların varlığını sürdürme nedenleri, ekonomik, coğrafi ve demografik nedenler olarak açıklanmaktadır. Birleştirilmiş sınıflarda yapılan öğretim ile müstakil sınıflarda yapılan öğretim birbirinden farklılık göstermektedir. Bu durum değer öğretimi sürecine de yansımaktadır.

Eğitim literatürü incelendiğinde, değer eğitimi ve birleştirilmiş sınıflarla ilgili ayrı ayrı yapılmış çok sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir. Fakat birleştirilmiş sınıflara yönelik yapılan bir değer eğitimi çalışmasına rastlanmamıştır. Bu çalışma ile birleştirilmiş ve müstakil sınıfların kök değer algılarının karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Çalışmama başladığım gün itibarıyla desteğini esirgemeyen, her zaman yanımda olduğunu hissettiren ve hoşgörülü davranan tez danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN'a, kendisi de tez döneminde olmasına rağmen zamanını ayırarak süreci tamamlamama katkı sağlayan değerli arkadaşım Sevilay DELİHASAN'a, bu günlere gelmemde büyük emekleri olan sevgili annem ve babama, tez çalışmamı yürüttüğüm müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrenci, öğretmen ve velilerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ecrin KARA

RİZE 2020

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	2
ETİK BEYAN.....	3
ÖN SÖZ.....	4
İÇİNDEKİLER	5
ÖZET	7
ABSTRACT.....	8
TABLolar LİSTESİ	9
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	11
KISALTMALAR	12
GİRİŞ.....	13

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	23
1.1. Hayat Bilgisi Dersi ve Önemi.....	23
1.1.1. Hayat Bilgisi Dersinin Tarihi Gelişimi.....	24
1.1.2. 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı.....	26
1.2. Sosyal Bilgiler Dersi ve Önemi.....	28
1.2.1. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi	29
1.2.2. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	31
1.3. Değerler	34
1.3.1. Değer Kavramı	34
1.3.2. Değerlerin Özellikleri	35
1.3.3. Değerlerin İşlevleri	35
1.3.4. Değer Eğitimi Yaklaşımları	36
1.3.5. 2018 İlkokul Öğretim Programlarında Değer Eğitimi Anlayışı.....	40
1.3.6. Kök Değerler	41
1.4. Birleştirilmiş Sınıf Uygulaması	50
1.4.1. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Nedenleri.....	50
1.4.2. Birleştirilmiş Sınıf Oluşturma Biçimleri.....	51
1.4.3. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Yararları	52
1.4.4. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Sınırlılıkları	53
1.4.5. Öğretmenli Ders Saatleri.....	55
1.4.6. Ödevli Ders Saatleri.....	56
1.4.7. Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıfların Karşılaştırılması.....	57
1.5. Konu ile İlgili Olarak Yapılan Araştırmalar	59

1.5.1. Değer ve Değer Eğitimi ile İlgili Yapılan Ulusal Araştırmalar	59
1.5.2. Birleştirilmiş Sınıflarda Değer Eğitimi ile İlgili Yapılan Ulusal Araştırmalar.....	70
1.5.3. Değer ve Değer Eğitimi ile İlgili Yapılan Uluslararası Araştırmalar ...	71
1.5.4. İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi	73

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM.....	75
2.1. Araştırmanın Modeli	75
2.2. Çalışma Grubu	76
2.3. Veri Toplama Araçları	77
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	77
2.3.2. Örnek Olay/Durum Formu	77
2.3.3. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu	78
2.4. Verilerin Toplanması	80
2.5. Verilerin Analizi	81
2.5.1. Nicel Verilerin Analizi.....	81
2.5.2. Nitel Verilerin Analizi	81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUM.....	83
3.1. Kişisel Bilgi Formundan Elde Edilen Bulgular ve Yorum.....	83
3.2. Örnek Olay/Durum Formundan Elde Edilen Bulgular ve Yorum.....	85
3.2.1. Örnek Olay/Durum Formuna Dair Yorumlar	87
3.3. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formundan Elde Edilen Bulgular ve Yorum.....	88
3.3.1. Kelime İlişkilendirme Testine Ait Bulgular.....	89
3.3.2. Açık Uçlu Sorulara Ait Bulgular	109
3.3.3. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formuna Dair Yorumlar.....	128
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	136
KAYNAKLAR	148
EKLER	164
Ek-1: Kişisel Bilgi Formu	164
Ek-2: Örnek Olay/Durum Formu	165
Ek-3: Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu.....	168
Ek-4: Uzman Görüş Formu	173
Ek-5: Tutarlılık Katsayıları	180
Ek-6: Araştırma İzni	182
Ek-7: Örnek Öğrenci Formları	184
ÖZ GEÇMİŞ.....	192

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN

Hazırlayan: Ecrin KARA

Yıl: 2020

Sayfa Sayısı:192

ÖZET

BİRLEŞTİRİLMİŞ VE MÜSTAKİL SINIFLARDA ÖĞRENİM GÖREN İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KÖK DEĞERLERE YÖNELİK ALGILARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Bu araştırmada, birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin 2018 yılında güncellenen öğretim programlarında yer alan kök değerlere ilişkin algıları karşılaştırılmıştır. Karma bir araştırma olan bu çalışmada, hem nicel hem de nitel yaklaşım takip edilmiştir. Nicel veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Örnek Olay/ Durum Formu” ve “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Nitel boyutta ise yine araştırmacı tarafından geliştirilen “Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu” kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; müstakil sınıf öğrencilerinin adalet, dostluk ve saygı kök değerlerine; birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise sabır, sorumluluk ve yardımseverlik kök değerlerine daha çok sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin kök değerlere yönelik görüşleri incelendiğinde ise; iki farklı sınıf türünde öğrenim gören öğrencilerin kök değerlere yönelik algılarının farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin her ikisinin de öz denetim değerine ilişkin ifadelerinin sınırlı olduğunun tespit edilmiş olması ise dikkat çekici bir bulgudur. Genel olarak karşılaştırıldığında müstakil sınıf öğrencilerinin kök değerlere yönelik algılarının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitlilik gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değer Eğitimi, Kök Değer, Birleştirilmiş Sınıf, Müstakil Sınıf

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences

Department: Primary Education

ThesisType: Master Thesis

Master Thesis Supervisor: Assist. Prof. Dr. Seher YARAR KAPTAN

Author: Ecrin KARA

Year: 2020

Pages: 192

ABSTRACT

COMPARİSON OF KEY VALUES OF PRİMARY SCHOOL STUDENTS İN THE MULTI-GRADE AND İN THE SINGLE-GRADE

In this study, the perceptions of 3rd and 4th grade students in multi-grade and single-grade classes about the principle values in the updated curricula in 2018 were compared. In this research in which mixed method was used, both quantitative and qualitative approaches were followed. As a quantitative data collection tool, “Case Study/Status Form” and “Personal Information Form” developed by the researcher were applied. In the qualitative dimension, “Opinion Form on Principle Values” developed by the researcher was used.

As a result of the research, it was found out that the single-grade students mostly had the principle values of justice, friendship and respect while multi-grade students mostly had the principle values of patience, responsibility and helpfulness. When the students' opinions about principle values were examined, it was determined that the perception of principle values of the students studying in two different class types differed. It is a noteworthy finding that both the multi-grade and single-grade students had limited expressions about the value of self-control. In general, it was determined that the perceptions of single-grade students towards principle values varied compared to the multi-grade students.

Keywords: Value Education, Principle Value, Multi-Grade Classes, Single-Grade Class

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Becerileri	28
Tablo 2 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Becerileri.....	33
Tablo 3 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Değerler	33
Tablo 4 Birleştirilmiş Sınıfların Oluşturulma Biçimleri	52
Tablo 5 Örnek Olaylar ve İlgili Katsayıları	78
Tablo 6 Kişisel Bilgi Formundan Elde Edilen Bulgular	83
Tablo 7 Örnek Olay/Durum Formuna Verilen Cevaplar	85
Tablo 8 <i>Adalet</i> Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler	89
Tablo 9 <i>Dostluk</i> Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler	91
Tablo 10 <i>Dürüstlük</i> Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler	93
Tablo 11 <i>Öz denetim</i> Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler	94
Tablo 12 <i>Sabır</i> Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler	97
Tablo 13 <i>Saygı</i> Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler.....	98
Tablo 14 <i>Sevgi</i> Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler	101
Tablo 15 <i>Sorumluluk</i> Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler	103
Tablo 16 <i>Vatanseverlik</i> Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler	105
Tablo 17 <i>Yardımseverlik</i> Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler	107
Tablo 18 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Kök Değerlerin Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	109
Tablo 19 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin <i>Adalet</i> Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	110
Tablo 20 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin <i>Dostluk</i> Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	112
Tablo 21 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin <i>Dürüstlük</i> Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	113
Tablo 22 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin <i>Öz denetim</i> Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	114
Tablo 23 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin <i>Sabır</i> Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	115

Tablo 24 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin <i>Saygı</i> Değeri	
Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	116
Tablo 25 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin <i>Sevgi</i> Değeri	
Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	117
Tablo 26 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin <i>Sorumluluk</i> Değeri	
Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	118
Tablo 27 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin <i>Vatanseverlik</i> Değeri	
Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	119
Tablo 28 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin <i>Yardımseverlik</i> Değeri	
Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	120
Tablo 29 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Kök Değerlere Sahip	
Birey Özelliklerine Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	121
Tablo 30 Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Kök Değerlere Sahip	
Olmama Durumlarına Yönelik Oluşturdukları Kodlar.....	124

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Hayat Bilgisi ünite adları.....	27
Şekil 2. Sosyal Bilgiler öğrenme alanları.....	32

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Akt.	: Aktaran
B.E.Ö	: birleştirilmiş sınıf erkek öğrenci
B.K.Ö	: birleştirilmiş sınıf kız öğrenci
f	: frekans
KİT	: Kelime İlişkilendirme Testi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
M.E.Ö	: müstakil sınıf erkek öğrenci
M.K.Ö	: müstakil sınıf kız öğrenci
M.Ö.	: milattan önce
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
TYÇ	: Türkiye Yeterlilikleri Çerçevesi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
vb.	: ve benzeri
Ykl.	: yaklaşık olarak
%	: yüzde

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu; değer ve değer eğitimi ile ilkökul öğretim programlarında değerler başlıklarıyla birlikte verilmiştir. Ayrıca araştırmanın amacı, alt problemleri, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve ilgili tanımlara da yer verilmiştir.

Problem Durumu

Her toplumun hedefi, toplumda yaşayan fertlerin toplum yararına fikirlere sahip ve bu yönde davranışlar sergileyen bireylerden oluşmasıdır. Bunun için de bireylerin bazı özelliklere sahip olmaları ve bunların gerektirdiği gibi davranmaları beklenmektedir. Küreselleşme süreciyle ekonomideki hızlı büyüme, bilinçsiz tüketim, insanların ve kültürlerin niteliğini kaybetmesi ise toplumun geleceği ile ilgili endişelere neden olmuştur. Bu nedenle sürekli bir değişim halinde olan dünyanın, toplumların, kültürlerin temelini oluşturan birçok unsur da değişime uğramıştır (Başçı, 2012:1). Meydana gelen bu değişim ve gelişmeler, değerlerin eğitimdeki gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Çünkü değerler ve değer eğitimi, insanın önce kendisini, sonra içinde bulunduğu kültürü ve toplumu anlamasına yardımcı olmaktadır. Değerlerin kazandırılması ise çocuk yaşlarda gerçekleşir. Öncelikle ailede edinilen değerlerin kazandırılmasına eğitim ve öğretim sürecinde aile, okul ve çevre işbirliği ile devam edilir (Yarar Kaptan, 2015:2). Eğitim öğretim sürecinde büyük önem taşıyan değerler, tüm okullarda ve tüm sınıf şekillerinde aynı verimlilikle kazandırılmalıdır.

Türkiye’de köy nüfusunun ve öğrenci sayısının azlığı, öğretmen sayısı ve derslik sayısının yetersizliği gibi nedenlerden dolayı birleştirilmiş sınıflarda eğitim-öğretim faaliyetleri yapılmaktadır. Birleştirilmiş sınıflarda yapılan öğretim ile müstakil sınıflarda yapılan öğretim birbirinden farklılık göstermektedir. Birleştirilmiş sınıf uygulamalarında öğretmenin aynı anda birden fazla sınıfla birbirinden farklı çalışmalar yürütmesi mümkün olmadığı için; bazı sınıflara ödevlendirmede bulunarak yalnızca bir sınıfla ders işlemektedir. Bir sınıf aktif olarak öğretmenli ders işlerken, diğer sınıf veya sınıflar öğretmenin

yönlendirmesiyle bireysel çalışmalar yapmaktadır. Öğretmenin yalnızca bir sınıfla ders işlediği bu süreçte diğer öğrenciler, öğretmenden tam anlamıyla yararlanamamaktadırlar. Müstakil yani bağımsız sınıflara bakıldığında ise öğretmen tam anlamıyla tek bir gruba yönelmekte ve çalışmalarını tek bir grup üzerinde yürütmektedir. Bu sayede tüm öğrencilere öğretmenden aktif bir şekilde yararlanma fırsatı verilmektedir. Bu durum değer eğitimi sürecinde de farklılıklara neden olmaktadır. Türkiye’de değer eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında çeşitli araştırmaların yapıldığı fakat Sosyal Bilgiler-Hayat Bilgisi dersleri kapsamında çeşitli yöntemlerle değer öğretimi (Bayırlı 2018), öğretmen görüşleri veya öğrenci görüşleri (Uzuner 2019) ve metinlerin incelenmesi (Alıcı 2019) ile sınırlı kaldığı görülmüştür.

Aynı şekilde birleştirilmiş sınıflarla ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında da araştırmaların, birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerin görüşleri (Çetin Demir, 2019) sorunları (Çıkrık, 2017), birleştirilmiş sınıfta okuyan öğrencilerin akademik başarıları (Balcı Seçkin 2019), gibi konularla sınırlandırıldığı görülmüştür. Nitekim değer eğitimi ile ilgili birleştirilmiş sınıflara yönelik yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırma, birleştirilmiş ve müstakil sınıfların kök değer algıları ele alınarak incelenmiştir.

Değer ve Değer Eğitimi

Değer kavramı ilk olarak Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılmış olup Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995: 57). Değer, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır (Güngör, 1998:9). TDK (2019)’ya göre ise değer, “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü , bir şeyin değdiği karşılık , kıymet”, “Bir ulusun sahip olduğu sosyal , kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” şeklinde tanımlanmıştır.

Değerler; bireylerin tutumlarına, düşüncelerine ve davranışlarına rehberlik ederek toplumun huzuru ve devamlılığı için önemli katkılar sağlamaktadır (Beldağ, 2019: 136). Değerler, farklı durumlarla karşılaşan bireyler için ölçüttür. Kişinin zihninde bulunan bu ölçüt ile sosyal yaşantısında karşılaştığı durumları

süzgeçten geçirmesine, karar almasına ve davranışı göstermesine olanak sağlar. Bu ölçüt yapılan davranışlara ve alınan kararlara anlam katar. Birey, yaşama biçimine ve geleceğini ne şekilde planlayacağına değerler doğrultusunda karar verir (Balcı, 2008: 2).

Değerler eğitimi ilk olarak 20. yüzyılın başlarında ABD’de resmi olarak öğretim programlarında ve okullarda uygulanmaya başlamıştır (Yiğittir, 2015: 267). Değerler eğitimi, kendi kararlarını verebilen, pozitif duygulara sahip ve olumlu davranışlar sergileyen bireylerin topluma kazandırılması amacıyla ihtiyaç duyulan bir eğitimidir. Değerler eğitimindeki amaç, bireyin doğuştan gelen özelliklerinin ortaya çıkarılması ve kişiliğinin olumlu yönde geliştirilmesidir. Ayrıca insanın en iyiye ve ideale varmasına destek olmaktır (Kızılar, 2019).

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO, 2010:1) tarafından ise değerler eğitimi; “Çocukların ve gençlerin pozitif değerleri keşfedip geliştirmeleri ve kendi potansiyellerine göre ilerlemeleri için yürütülen eğitimsel gayretler” olarak tanımlanmaktadır. Değer eğitiminde, ahlaki gelenekler, adaletli olmak, iyi ve doğrunun anlaşılması, çıkarımlarda bulunmak, şefkat, fedakârlık, özverili olmak, öz denetim, alçak gönüllü olmak gibi değer ve uygulamalar yer almaktadır (Akbaş, 2008).

Bütün eğitimciler ve aileler çocukları en iyi biçimde yetiştirme çabasıdadır. Çocuğun erdemli bir birey olarak toplumda yerini alması, akademik başarısı kadar önemsenir. Doğruluk, saygı, törelere ve görgü kurallarına uyma, yardım, adil olmak ve hak gözetmek gibi değerler her toplumda insan için aranan özellikler olmuştur (Yörükoğlu, 2003).

Değer eğitimi, soyut kavramlardan oluşan bir yapıdır. Bu soyut kavramları öğrencilerin içselleştirmeleri zordur. Bu yüzden kazandırılmak istenen değerler, etkinlik temelli yaklaşımlarla somutlaştırılarak kazandırılmalıdır. Hikâyeler, örnek olaylar, geziler ve kısa filmler kullanılırsa soyut kavram olan değerler somutlaştırılarak çocuğun öğrenmesi kolaylaşacaktır (Aktepe, 2010).

Öğrencilerin gelişimine katkı sağlayan, geçmişten günümüze aktarılan değerlerin çocuğa nasıl kazandırıldığı üzerinde durulması gereken bir konudur. Çünkü öğretim programıyla kazandırılması hedeflenen değerlerin, bütün öğrencilerde davranış değişikliği, olumlu tutum geliştirmesi, bu değerleri

hayatının bir parçası haline getirmesi gibi amaçları bulunmaktadır. Bu nedenle değerlerin tüm sınıf şekillerinde aynı düzeyde kazandırılması önem arz etmektedir.

Bu kapsamda, araştırma sürecinde birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören ilkökul öğrencilerinin kök değerlere yönelik algıları üzerinde çalışılmıştır.

İlkokul Öğretim Programlarında Değerler

Eğitim-öğretim sürecindeki tüm eğitim faaliyetleri, önceden belirlenen öğretim programıyla gerçekleştirilir. Öğretim programı, eğitim programı amaçları doğrultusunda, öğrenciye kazandırılması düşünülen bilgi ve becerinin planlı bir biçimde gerçekleştirilmesidir. Diğer bir ifadeyle ders programları bütünüdür. Bireylere kazandırılması hedeflenen davranışlar ve değerler bu programlarda yer alır (Başçı, 2012: 19).

Öğretimin eğitimle sonuçlanabilmesi için iyi bir şekilde hazırlanmış programlara ve geliştirilmiş metotlara ihtiyaç vardır. İyi hazırlanmış programlar eğitim-öğretimde başarının temel unsurlarıdır. Eğitim ve öğretimde ulaşmak istenilen hedeflere ve eğitim- öğretimin niteliğinin artırılmasına iyi hazırlanmış programlarla ulaşılabilir (Kayadibi, 2001).

Öğretim programlarına 2005 yılında sosyal bilgiler dersi ile giren değerler, öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri, gelenekler ve dün içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugüne ve yarınlara uzanmaktadır. İnsani özellikleri oluşturan değerler, karşılaşılan sorunlarla başa çıkılmasını sağlayan gücün kaynağıdır (MEB, 2018:4).

2017 yılında temel eğitim ve ortaöğretim düzeyinde öğretim programlarında yapılan güncelleme ile değer eğitimine öğretim programlarının tamamında yer verilmiştir. 2017 öğretim programlarında her dersin hedeflediği kazanımlar göz önünde bulundurulmuş, dersin kendi yapısına ve amacına uygun olarak değer listesi oluşturulmuştur.

2018 yılında güncellenen öğretim programları ise temel eğitim ve ortaöğretimde kademeli geçiş yerine bütün basamaklarda uygulamaya konulmuştur. Bu güncellemeden en fazla etkilenen öğelerden biri de değer eğitimi

başlığı olmuştur. Öğretim programlarına bir sistematik getirmek için standartlaştırmaya gidilmiştir (Beldağ, 2019: 138).

2018 Öğretim Programları incelendiğinde değer eğitime ilişkin farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu farklılıkları Beldağ (2019: 138) üç madde ile ifade etmiştir:

- Sadece kök değerler başlığına yer verilen öğretim programları,
- Hem kök değerler hem de derse özgü değerler başlığına yer verilen öğretim programları,
- Sadece derse özgü değerler başlığına yer verilen öğretim programları.

Öğretim programlarındaki bu farklılaşma, 2017 programında yapılan güncelleme çalışmalarının 2018 Öğretim Programlarında tamamen yok sayılmadığını ortaya koymaktadır (Beldağ, 2019: 138).

MEB (2018) yaptığı açıklamada “önceki müfredatlardan farklı olarak yenilenen müfredatlarda değerler ve değer eğitiminin müfredatların ana odağını oluşturduğunu ifade etmiştir. “Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları” başlığı altında hazırlanan programların yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Hazırlanan öğretim programlarının özünde değerlere “salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır” cümlesi ile vurgu yapılmış ve değer eğitiminin amaçlandığı ifade edilmiştir.

Öğretim Programlarının Amaçları başlığı altında da burada ifade edilen genel amaçların her birinin kazanımlarda karşılığının yer aldığı, öğrenme etkinliklerinin planlanmasında ve öğretim materyallerinin hazırlanmasında, genel amaçlarla kazanımların bir bütünlük içinde değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. “Öğretim Programlarının Perspektifi” başlığı altında hazırlanan programların değerlerle bütünlüklü bir şekilde ele alındığı ifade edilmiştir. Programda “Değerlerimiz” şeklinde oluşturulan alt başlık altında değerlere yüklenen anlam, eğitim sisteminin değer kazandırmadaki önemi, öğretim programlarında değerlerin yer alması açıklanmıştır. Buna göre öğretim programlarında değerlere yüklenen anlamlar şunlardır:

- Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır.
- Kökleri geleneklerimiz ve düşünümüz içinde , gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bu günümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır

- Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır (MEB 2018).

“Değerlerimiz” başlığı altında öğretim programlarında kök değer ifadesine yer verilmiştir. Kök değerler; “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” olarak belirlenmiştir. Bu ifadeler, temel eğitim ve ortaöğretimde yer alan derslerin nerdeyse tamamında yer almış ve bir standartlaşmaya gidilmiştir (MEB, 2018).

Öğretim programlarında sadece programların değil bir bütün olarak eğitim sisteminin değer kazandırmadaki önemine de yer verilmiştir. Eğitim sisteminde değerlerin yeri, “Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir” şeklinde dile getirilmiştir (MEB, 2018).

Öğretim programlarında değerlerin yer alması ise “Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir” cümlesi ile belirtilmiştir (MEB, 2018). Öğretim programlarında değerlerin “ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmediğini , tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olarak görülerek öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde” yer aldığı ifade edilmiştir (MEB, 2018). Öğretim programlarında değerlerin yer alması “Öğretim Programlarının Yapısı” başlığı altında da ifade edilmiştir. Bu başlık altında öğretim programının hangi öğelerden oluştuğu açıklanmıştır. Ayrıca değerler bir öğrenme alanı/ünite veya kazanımla ilişkilendirilmeyip sınırları kaldırılmış, başta öğretmen ile eğitimin diğer paydaşlarının değer eğitimiyle ilgili etkinlik ve uygulamaları her aşamada yapmaları gerektiği kurgusu üzerine tasarlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin kök değerlere yönelik algılarının

karşılaştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Araştırmanın Alt Problemleri

1. Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin demografik özellikleri nasıldır?
2. Birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören ilkokul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin kök değer algıları nasıldır?
3. Müstakil sınıfta öğrenim gören ilkokul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin kök değerler algıları nasıldır?
4. Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören ilkokul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin kök değerlerle ilgili görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Son yıllarda verilen bilgi odaklı eğitimin yanı sıra bireylerin sahip olduğu veya olması gereken davranış özellikleri ve bunların eğitimi, bilim insanlarını yakından ilgilendiren bir konu olmuştur. Bu davranışlar daha çok ahlaki boyuttadırlar. Bu davranışlar, günümüzde değerler eğitimi adı altında öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır (Yıldırım, Becerikli ve Demirel, 2017).

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir (MEB, 2018).

2018 yılında güncellenen öğretim programlarında yer alan kök değerlerin öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulması öngörülmektedir. Bu bağlamda literatüre bakıldığında, kök değer ifadesi oldukça yeni bir kavram olması sebebi ile konu olduğu çalışma sayısı sınırlı sayıdadır.

Türkiye'nin sosyo-ekonomik durumları ve coğrafi koşulları, birleştirilmiş sınıf uygulamalarını zorunlu hale getirmektedir. Birleştirilmiş sınıf uygulaması; farklı yaş gruplarından daha çok yararlanma, öğrencilerin bağımsız çalışma alışkanlığı kazanması gibi yararlarının yanı sıra ciddi problemleri de beraberinde

getirir (Dursun, 2006). Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda müfredatın aynı şekilde uygulanması beklenmektedir. Birleştirilmiş sınıflar ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde ise yapılan çalışmaların öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ve sınıflarındaki akademik başarılar ile sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Bu araştırmada birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin kök değerlere ilişkin algıları karşılaştırılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin, ileride hazırlanacak olan öğretim programlarına, değerler eğitiminde bireysel ve bölgesel farklılıkların göz önüne alınması adına yol gösterecek bir çalışma olacaktır. Bununla birlikte bu araştırmayla, birleştirilmiş ve müstakil sınıflı okulların doğası gereği avantaj sayılabilecek özelliklerinin, değerler eğitimine farklı bir bakış açısı getireceği düşünülmektedir. Nitekim bu alanda çalışacak olan araştırmacılara ve birleştirilmiş sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerine yeni fikirler kazandırarak yol göstereceğine inanılmaktadır. Unutulmamalıdır ki yapılan her araştırma yapılacak olan yeni araştırmaların zeminidir. Bu nedenle, bu araştırmanın gelecekteki araştırmalara öncü olması beklenmektedir.

Sayıtlar

- Araştırmaya katılan öğrenciler, uygulanan veri toplama araçlarını kendi görüşlerini yansıtarak samimi ve yansız bir şekilde yanıtlamışlardır.
- Araştırmada kullanılan veri toplama araçları çalışmanın amacına hizmet etmektedir.
- Ölçme araçları ile elde edilen bilgilerin doğruluğu kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

Araştırma,

- 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında Artvin/Borçka ilçesine bağlı bir ilkokulda birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören ve Rize/Çayeli ilçesine bağlı bir ilkokulda müstakil sınıflarda öğrenim gören 3 ve 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen verilerle,

- Araştırma sırasında araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, Örnek Olay/Durum Formu ve Kök Değerlere İlişkin Görüş formundan elde edilen verilerle sınırlıdır.

Tanımlar

Değer: Değer kelimesi TDK (2019) tarafından “ Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” olarak tanımlanmaktadır.

Bir toplum, bir inanç bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, kural ya da kıymetlerdir (Çelikkaya, 1996).

Bu tanımlardan yola çıkarak toplumun çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen inançlar bütünüdür şeklinde tanımlanabilir.

Değer Eğitimi: Okullar, çocukların yanlış öğrenmelerini gerçek eğitimciler yoluyla düzeltir ve onları yeniden toplumsallaşma sürecine sokar. Bu süreç ise topluma yeni katılan bireyin, toplumsal değerler aracılığı ile topluma faydalı hale getirilmesidir (Akbaş, 2004). Bu tanımdan yola çıkarak toplum tarafından kabul görülen inançlar doğrultusunda sürdürülen eğitim öğretim faaliyetleridir şeklinde tanım yapılabilir.

Kök Değer: 2018 yılında güncellenen programla birlikte öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem de ilişkili olduğu alt değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulması planlanan kavramdır. Programda yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik (MEB, 2018). Bu tanımdan yola çıkarak bireye kazandırılması gereken öz değerlerdir şeklinde tanımlanabilir.

Birleştirilmiş Sınıf: Bir sınıfa düşen öğrenci sayısının azlığı ve bu gibi sınıflara ayrı birer öğretmen verilemeyişi nedeniyle birden çok sınıfın birleşmesinden oluşan ve tek bir öğretmenin yönetiminde bulunan sınıf (TDK, 2019). Bu tanımdan yola çıkarak birden fazla sınıfın, aynı sınıf içerisinde eğitim öğretim faaliyetlerini tek bir öğretmen eşliğinde sürdürmesidir şeklinde tanımlanabilir.

Müstakil Sınıf (Bağımsız Sınıf): Aynı yaş grubunda bulunan öğrencilerin farklı sınıflarda bir öğretmenle öğrenimlerini sürdürdüğü sınıf (Coşkun, 2018). Bu tanımdan yola çıkarak aynı düzeydeki öğrencilerin bir sınıfta bulunduğu sınıf şeklidir denilebilir.

Algı: Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak (TDK, 2019). Bu araştırmada öğrenci algıları ile öğrencilerin kendi yaşantılarından yola çıkarak kök değerlere yükledikleri anlamları ortaya çıkarmak hedeflenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarına ulaşmak için öğretim sürecinde etkili vatandaşlar yetiştirme, bazı değerleri kazandırma gibi sorumluluklar ders programlarına yüklenmiştir. İlkokulda bu sorumluluğu üzerine en fazla alan dersler ise ilkokulun ilk üç basamağında Hayat Bilgisi; son basamağında Sosyal Bilgiler dersi. Değerlerin çıkış noktası Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretim programları olduğu için bu bölümde derslerin gelişimi ve program içeriklerinin yanı sıra kök değerlerle ilgili bilgiler de verilmiştir.

1.1. Hayat Bilgisi Dersi ve Önemi

İnsan, yaşamak için hem doğal hem de toplumsal çevrenin bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır. Hayat Bilgisi dersi ilkokulun ilk üç sınıfında okutulan, öğrencileri iyi bir insan, iyi bir vatandaş olabilme ve topluma uyum sağlayabilme gibi davranışları kazandırmayı amaçlayan ilk derstir (Meydan ve Bahçe, 2010). Hayat Bilgisi dersinin başlangıcına dair kesin bir tarih bilinmemekle birlikte, öğrencinin eşyaya yaklaştırılması ve kullanması gerektiğini düşünen Eflatun'a kadar dayandığı söylenmektedir. Bununla birlikte Jojann Amos Comenius (1592-1670) "Gözle Görülen Resimli Dünya" adlı ilk resimli kitabı ile Hayat Bilgisi dersinin kurucusu sayılmaktadır (Baysal, Tezcan ve Araç, 2018). Bektaş (2007), Hayat Bilgisi dersini, öğrencinin aile ortamından çıkıp formal öğrenme ortamının içine girdiği ve gerçek hayatla öğrendiklerini ilişkilendirmeye imkân veren bir ders olarak tanımlamıştır. Bir diğer tanımda ise Hayat Bilgisi dersi, doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir ilişki kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilmiş olan dirik bilgiler olarak ifade edilmiştir (Sönmez, 2005: 21).

Tanımlarda da görüldüğü üzere Hayat Bilgisi dersinin doğası gereği yaşamla iç içe olduğu vurgusu ön plana çıkmaktadır. Sadece bilgi aktarımı yapılan bir ders olmaktan ziyade konularının gerçek yaşamla ilişkili olması sebebi ile gerçek yaşam ile bir köprü görevi gördüğü söylenebilir. Bu nedenle Hayat Bilgisi

dersinin öğretiminde yaşamla okulu birleştiren öğretim yöntemleri kullanılmalı ve öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme olanakları sunulmalıdır (Şentürk, 2015).

Hayat Bilgisi dersi; somut işlemler döneminde bulunan öğrenci özellikleri, öğrenme ile ilgili araştırmaların ortaya çıkardığı bulgular, hayattaki varlık ve olayların gerçekte bağlantılı ve organik birer bütün oluşturması nedeniyle mihver ders olarak ilköğretim programlarında yerini almıştır (Belet, 1999: 12). İlkokuldaki diğer dersler Hayat Bilgisi dersinin çevresinde gelişir. İlkokul çağında somut işlemler döneminde bulunan öğrenciler, bütünü parçalarına ayırarak değil; anlamlı, örgütlenmiş bütünlük halinde algılar ve daha sonra bütün ve parçalar arasındaki ilişkileri keşfederler. Bilimsel bilgileri ayrı ayrı bilim dallarına göre kavrayamadığı için Hayat Bilgisi dersi “disiplinler arası yaklaşıma” göre düzenlenmiştir (Köken, 2003).

Hayat Bilgisi dersi kapsamında öğrenciye içinde bulunduğu doğal ve toplumsal çevre incelenilerek; kendini tanıma, çevreyi ve çevrede meydana gelen olayları anlama, daha iyi yaşama yollarını bulma, çevredeki eşyaların yerlerini ve bunların nasıl kullanılacağını bilme, çevre ile uyumlu biçimde yaşayabilmesi için gerekli bilgi ve alışkanlıklar kazandırılır. Hayat Bilgisi dersi bu yönüyle öğrencileri hayata hazırlayan derslerin başında gelmektedir (Baysal, 2006: 1-19).

1.1.1. Hayat Bilgisi Dersinin Tarihi Gelişimi

Cumhuriyetin ilanından itibaren eğitimde hızlı yenilenme hareketleri meydana gelmiş, ilkökul müfredatlarıyla birlikte Hayat Bilgisi dersinin yapısı da bu süreçte birçok kez değişime uğramıştır. 1924’te ilan edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde tek bir çatı altında toplanmıştır (Şahin, 2009). 1924 müfredatındaki ahlak sohbetleri ve yurttaşlık bilgisi, tarih, ziraat, sağlık bilgisi, doğa incelemesi ve coğrafya derslerinin konuları genel olarak Hayat Bilgisi dersi içeriğine sahiptir. Ayrıca okuma parçalarının ahlaki ve edebi değerinin olmasının yanı sıra, ulusal tarih ve özellikle Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet ilkeleriyle ilgili olması istenmiştir (Gülcan, 2003: 32).

1926 İlkokul Müfredatı; derslerin isimlerinin yanı sıra, amaçları, konuların işlenişi sırasında dikkat edilecek noktalara yer vermesiyle biçim ve içerik olarak

önceki programdan ayrılır. Bu programda 1924'te Türkiye'ye davet edilen John Dewey'in raporunun bulguları üzerinde önemle durulmuş, toplu öğrenim benimsenmiş, "*Hayat Bilgisi, toplu tedris ve iş okulu*" kavramlarına yer verilmiştir. Böylece derslerin birbirinden kopuk olarak işlenmelerine son verilmiş, ilköğretimin ilk üç sınıfında dersler hayat ve toplum ekseninde etrafında bütünleştirilmiştir (Bektaş, 2001: 42). 1926 ilköğretim müfredatının amacı, ilköğretimin genç nesli yaşadığı yöreye etkin bir şekilde katkı sağlayan bir vatandaş yetiştirmesi olarak belirtilmiştir.

1926'dan itibaren 1., 2. ve 3. sınıflarda öğretilmeye başlanan Hayat Bilgisi dersi için daha sonra 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009 ve 2015 olmak üzere programlar hazırlanmıştır (Tay ve Baş, 2015). 1936 ilköğretim müfredatı öğrencileri ezbercilikten kurtarmayı amaçlamış yaşamsal konular etrafında öğrencinin gözlemler, incelemeler yaparak ulusal sorunlarla sıkı bir şekilde ilgilenmelerini sağlamayı amaçlamıştır. Bununla birlikte üçüncü sınıfa doğru öğrencilerin bilimsel ilkelere göre inceleme kabiliyetlerinin gelişmesi amacıyla her üç sınıfta dörder saat olan Hayat Bilgisi dersi 1. sınıfta 5, 2. sınıfta 6 ve 3. sınıfta ise 7 saat olarak kademeli bir artış göstermiştir (Şahin, 2009).

1948 müfredatı, bilgi öğretiminin esas kabul etmiştir. 1948 İlkokul Programı'nda ise Hayat Bilgisi dersi niteliği daha iyi belirtilerek '*Hayat bilgisi bir gözlem, yaşama iş ve deney dersidir.*' şeklinde tanımlanmış ve amaç olarak ise ikinci devrede okutulan Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri derslerinin temel kavramlarını kazandırmak şeklinde belirtilmiştir (Akbal, 2009: 20).

1968 ilköğretim müfredatı yaklaşık 30 yıl uygulanan uzun süreli bir müfredat olmuştur. 1968 müfredatının getirdiği en önemli yenilik daha önceki müfredatlarda hayat bilgisi dersi için sağlanmış olan toplulaştırma anlayışının ilköğretimin 4. ve 5. sınıfında da uygulanmasıdır. Bu müfredat ile hayat bilgisi dersinin yanında Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi dersleri de mihver ders olarak kabul edilmiştir. 1968 müfredatında hedeflerin tamamı öğrenciye dönük hale getirilmiştir (Öztürk, 2006: 27).

1997 yılında ilk 8 yıllık eğitim zorunlu hale getirilmiş ve buna bağlı olarak Milli Eğitim Bakanlığı yeni bir program hazırlamıştır. 1998 program içeriği davranışçı yaklaşıma göre düzenlenmiş ve bu nedenle üniteler ülke genelinde

ortak gereksinimleri karşılayan maddeler halinde düzenlenmiştir (Şahin, 2009). 1998 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda ilk kez belirtke tablosuna yer verilmiş ve üç sınıf için program ayrı ayrı basılmıştır. Hayat Bilgisi dersinin genel hedefleri ve hemen ardından özel hedefleri belirtilmiştir (Yaşaroğlu, 2017).

2005 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'yla öğrencilerin; yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, kaynakları etkili kullanma, karar verme, güvenlik ve korunmayı sağlama, öz yönetim, temalarla ilgili temel kavramları tanıma gibi becerileri kazanmaları hedeflenmiştir. Ayrıca Hayat Bilgisi dersi ile öğrencilerin özsaygı, özgüven, toplumsallık, sabır, hoşgörü, sevgi, saygı, barış, yardımseverlik, doğruluk, dürüstlük, adalet, yeniliğe açıklık, vatanseverlik, kültürel değerleri koruma ve geliştirme gibi kişisel nitelikleri ve değerlerinin geliştirmelerine yardımcı olunacağı düşünülmüştür (MEB, 2005).

2009 ve 2015 Hayat Bilgisi Öğretim Programları'na bakıldığında, 2009 programında tematik yaklaşıma uygun üç ünite, 2015 programında ise ünite temelli yaklaşıma uygun altı ünite belirlenmiştir. Her iki programda üç yıl boyunca üniteler aynı isimle sarmal olarak genişleyerek devam etmiştir (Tay ve Baş, 2015). Tüm bu öğretim programlarının ardından 2018 yılında Hayat Bilgisi dersi öğretim programında yeni bir güncellemeye gidilmiştir. Hayat Bilgisi öğretim sürecinde 2018 Hayat Bilgisi dersi öğretim programı esas alındığı için ayrı bir başlık altında verilmiştir.

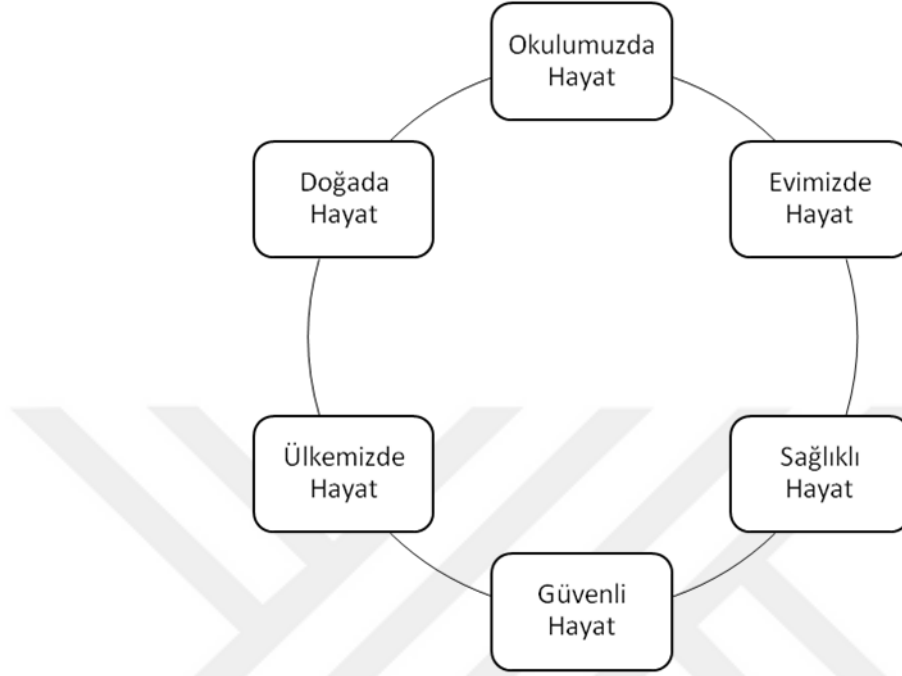
1.1.2. 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri hedef alınarak düzenlenen Hayat Bilgisi öğretim programının asıl amacı şu şekilde ifade edilmiştir:

“Temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, yaşadığı toplumun değerlerini özümseyen, doğaya ve çevreye duyarlı, araştıran, üreten ve ülkesini seven bireyler yetiştirmektir” (MEB, 2018a).

2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda ünite temelli yaklaşım esas alınarak programda her üç sınıf düzeyi için aynı isimle, “Evimizde Hayat, Sağlıklı Hayat, Güvenli Hayat, Okulumuzda Hayat, Ülkemizde Hayat ve Doğada Hayat”

şeklinde altı ünite belirlenmiştir. Hayat Bilgisi ünite adları programda Şekil 1’ de şu şekilde gösterilmiştir:

Şekil 1. Hayat Bilgisi ünite adları (MEB, 2018a)

MEB (2018a), Hayat Bilgisi dersi öğretim programıyla kazandırılması amaçlanan yeterlilikler şu şekildedir:

- Kendini ve yaşadığı çevreyi tanıır.
- Aile ve toplumun temel değerlerine sahip olur.
- Millî, manevî ve insanî değerleri yaşantısal hale getirir.
- Kişisel gelişimini sağlamak için yapması gerekenlerin farkında olur.
- Kişisel bakım becerilerini geliştirir.
- Sağlıklı ve güvenli yaşam sürme bilinci edinir.
- Sosyal katılım becerisi kazanır.
- Zamanı ve mekânı algılama becerisi edinir.
- Kaynakları verimli kullanma becerisi geliştirir.
- Öğrenmeyi öğrenme becerisi kazanır.
- Temel düzeyde bilimsel süreç becerilerini kazanır.
- Ülkesini sever, tarihî ve kültürel değerlerini yaşatmaya istekli olur.
- Doğaya ve çevreye karşı duyarlı olur.
- Bilgi ve iletişim teknolojilerini amacına uygun olarak kullanır.”

Eğitimin en önemli misyonlarından birisi öğretim programları aracılığıyla öğrencilere temel becerilerin kazandırılmasıdır (Mutluer, 2013). 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda yer alan temel yaşam becerileri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Becerileri

1. Araştırma	13. Kendini Koruma
2. Bilgi ve İletişim Teknolojilerini Kullanma	14. Kendini Tanıma
3. Değişim ve Sürekliliği Algılama	15. Kişisel Bakım
4. Dengeli Beslenme	16. Kurallara Uyma
5. Doğayı Koruma	17. Mekânı Algılama
6. Girişimcilik	18. Milli ve kültürel Değerleri Tanıma
7. Gözlem	19. Öz Yönetim
8. İletişim	20. Sağlığını Koruma
9. İşbirliği	21. Sorun Çözme
10. Karar Verme	22. Sosyal Katılım
11. Kariyer bilinci Geliştirme	23. Zaman Yönetimi
12. Kaynakların Kullanımı	

Kaynak: (MEB, 2018a)

Program, tüm öğrenme alanları içinde 21. yüzyıl insanında bulunması beklenen temel bazı becerilerin kazandırılmasını ön planda tutmaktadır. Bu yolla öğrenci, Hayat Bilgisi dersindeki bilgi, beceri ve yeterlilikleri elde ederken diğer yandan çağdaş becerileri kazanmaktadır (TTKB, 2018: 14).

2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında genel olarak milli, manevi ve insani değerler, toplumsal değerler, ailevi değerler, sorumluluk, duyarlılık ve sevgi değerleri yer almaktadır. Ailevi değerlerin aile sevgisi ve aile birliğine önem verme şeklinde alt değerleri bulunmaktadır. Duyarlılık değerinin tarihi değerlere duyarlılık, kültürel değerlere duyarlılık ve doğaya/çevreye duyarlılık olarak üç alt değeri tespit edilmiştir (Karasu Avcı ve Ketenoglu Kayabaşı, 2018). Hayat Bilgisi Öğretim Programında adalet , dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi kök değerler olarak ifade edilen değerler vurgulanmaktadır (MEB, 2018a).

1.2. Sosyal Bilgiler Dersi ve Önemi

İnsanlar toplum içerisinde yaşarlar ve insanlar arası ilişkilerin belirli toplumsal bir düzen içinde yürütülmesi gereklidir. Toplum yaşamına uyumlu olma, yani sosyal hareket kurallarının gerektirdiği bilgi ve donanım, sosyal benliğin oluşumu ve sosyal kişiliği kazanma ise ancak eğitimle olur (Çiftçi, 2008). Sosyal bilgiler aracılığıyla bireylere eğitim yoluyla bu beceri, kavram ve değerlerin kazandırılması hedeflenir. Sosyal Bilgiler, tüm çeşitlilikleriyle toplum

içinde ve coğrafya üzerinde oluşan olayları, bunların gerçekleşme nedenlerini, vatandaşlık hak, ödev ve sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki alanıyla geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir. Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin analiz ve bulgularının bir toplumda yaşamakta olan kişiler için gerekli olan ortak öğelerini kapsar (Delihasan, 2019: 13). Günümüzde değişimin bilimi biçiminde tanımlanan sosyal bilgiler, birçok disiplini içinde barındırır. Bu alanlar; psikoloji, siyasal bilimler, antropoloji sosyoloji, kent planlaması, tarih, ekonomi, yönetim bilimleri, coğrafya, hukuk vb. olarak sıralanabilir. Sosyal Bilgiler, öğrencilere aktarılacak olan bilgilerin içeriğini belirlemek için Sosyal Bilimlerden faydalanmakta, Sosyal Bilimler ise ilköğretim öğrencilerine Sosyal Bilgiler aracılığı ile kazandırılmaktadır (Öztürk, 2012: 4).

1.2.1. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Dünyada Sosyal Bilgiler eğitiminin nerede ve ne zaman başladığı kesin olarak bilinmemekle beraber, Antik Yunan ve Roma gibi büyük medeniyetler kurmuş olan batı toplumlarında ilkçağdan beri Sosyal Bilgiler konuları okullarda ders olarak gösterilmiştir. Selçuklu Nizamiye medreselerinde Sosyal Bilgiler konularına (özellikle Tarih ve Coğrafya) yer verilmiştir. Thukydides (ykl. M.Ö. 145-86) Aristo, Heredotes ve Eflatun, Çin'de Sima Qian (ykl. M.Ö. 145-86) ile Du-Yu (732-812) tarih dersleri okutmuştur. Avrupa'da 13. asırdan beri Paris, Oxford, Bologna gibi okullarda da bu dersler okutulmuştur (Bilgili, 2008: 19).

Sosyal Bilgiler ismiyle bir dersin ilkokul ve ortaokullarda okutulmasını savunan ilk kişi, Fransız düşünür Condorcet (1743-1794) olmuştur. Amerika'da eğitim kurumlarına ders olarak, 18. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında yaşadığı ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda oluşan büyük değişimin meydana getirdiği problemlere bir çözüm bulmak ve ulusal toplum anlayışını oluşturmak için konulmuştur. Sosyal Bilgiler ilk kez bir ders adı olarak 1916 yılında ABD'de kullanılmış ve eğitim programı ile vatandaşlık bilgisi, tarih, coğrafya konularından oluşan bir tür Sosyal Bilgiler dersi içeriği oluşturulmuştur (Binbaşioğlu, 1988: 38).

Türk eğitim tarihinde ise Türklerin İslam'ı kabul edişlerinden de önce, toplumsal hayatla alakalı bazı bilgi ve kurallarla gelenek-görenekler gençlere ve çocuklara öğretilmeye çalışılmıştır. İslamiyet'in kabul edilişinden sonra ise daha çok İslam dinine temel olarak alınan konuların öğretilmesi yoluna gidilmiştir. Osmanlı döneminde Sosyal Bilgiler olarak toplumsal değerler ve dini inançlar öğretilmiştir ve Osmanlı eğitimi içerisinde Tarih ve Coğrafya derslerinin bulunduğu Sosyal Bilgiler dersi ilk defa Tanzimat dönemindeki okul programlarında kendine yer bulmuştur (Akyüz, 2008: 5).

Sosyal Bilgiler kapsamındaki tarih ve coğrafya dersleri ilk defa II. Abdülhamid zamanında Maarif Nezareti'ne bağlı Usul-i Cedide uygun eğitim-öğretim sunan birer ilköğretim kurumu olan iptidailerin programında yer almıştır. Cumhuriyet dönemi ile 1924'te Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye dersleri birleştirilerek 1926 programında Yurt Bilgisi adını almıştır (Budak ve Budak, 2014). 1948 yılı programında dördüncü ve beşinci sınıfta okutulan Yurttaşlık Bilgisi, Coğrafya ve Tarih dersleri "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adı altında toplanmıştır. 1948 ilkokul programında "Yurt Bilgisi" dersinin adı ise "Yurttaşlık Bilgisi" olarak değiştirilmiştir. 1968 tarihli yeni İlkokul Programı'nda, toplum ve ülke incelemeleri dersinin adı Sosyal Bilgiler olarak değiştirilmiştir (Çelenk, Kalaycı, Tazebay ve Tertemiz, 2000: 38; Taşdemir, 2002: 28).

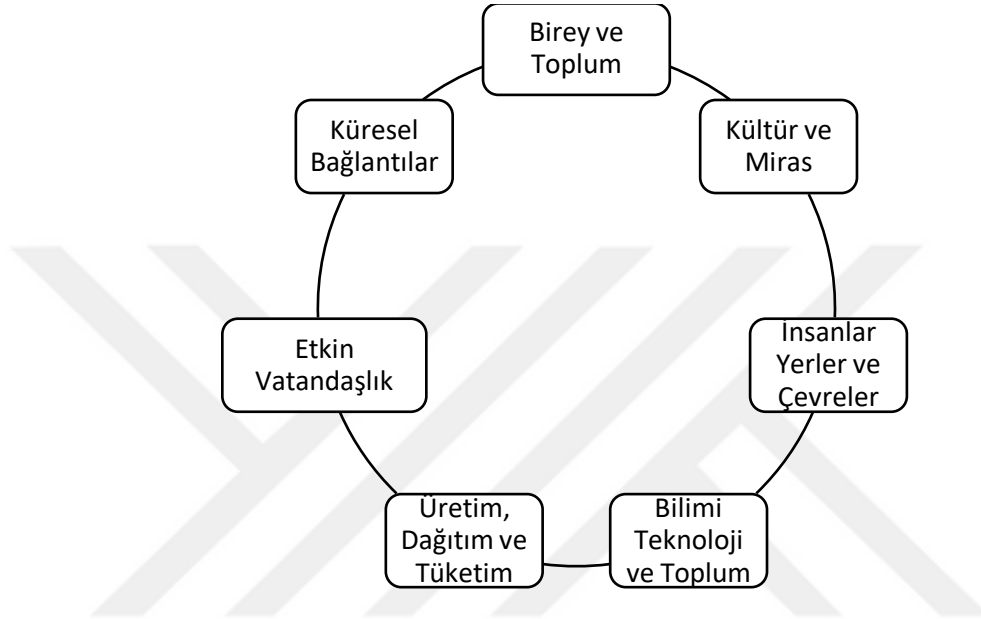
Ülkemizde 1970-1971 yılında Sosyal Bilgiler, deneme niteliğinde ortaokullarda yer almıştır. 1985 yılından sonra Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim II. kademedeki Milli Coğrafya, Milli Tarih ve Vatandaşlık dersleri olarak işlenmeye başlanmış, 1992 yılında ise yeni bir Vatandaşlık Bilgileri programı uygulanmıştır (Kan, 2010). 1997'de ilköğretim okullarında okutulan Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri uygulamadan tamamen kaldırılmış; yerlerine Sosyal Bilgiler dersi eklenmiştir. 1998 yılından beri dünyadaki gelişmeler takip edilerek sosyal bilgiler programını geliştirme çalışmaları devam etmiş, 2005-2006 yılından beri tüm ülkede problem çözme, tematik düşünme ve iş birlikli öğrenmeye vurgu yapan yapılandırmacılık yaklaşımı temel alınmıştır (Kan, 2010).

1.2.2. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının genel amaçları Türk Milli Eğitim Temel Kanununda ifade edilen genel amaçlar ve temel ilkelere uygun olarak hazırlanmıştır (Uygun, Arıbaş ve Karalı, 2017). Bu kapsamda, Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı içerisinde toplam 18 genel amaç, bulunduğu saptanmıştır. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda belirtilen genel amaçlar şu şekildedir (MEB, 2018b):

1. “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,
6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,
9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,
13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
16. Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır.”

2018 Sosyal Bilgiler öğretim programı, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır (MEB, 2018b). 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programının yapısına bakıldığında öğrenme alanları çerçevesinde yapılandırıldığı görülmektedir. Program, 7 öğrenme alanını içermekte ve bu öğrenme alanları 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda aynı isimle devam etmektedir.

Şekil 2. Sosyal Bilgiler öğrenme alanları (MEB, 2018b: 11)

Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden disiplinler arası bir yapıdır (MEB, 2018b). Sosyal bilgiler eğitimi ile hayatı boyunca karşılaşacağı problemlere eleştirel ve çözüm odaklı yaklaşabilen, bilgiyi kullanmayı ve üretmeyi bilen, olaylar karşısında gerektiği gibi aksiyon alma becerisini kazanmış, küresel olarak gerçekleşen olayları analiz edebilen, insanlığın bir parçası olduğu bilinciyle, evrensel değerlere ve ahlak yasalarına hâkim, özgür ve demokratik vatandaşlar yetiştirmek amaçlanır (Delihasan, 2019: 17). MEB (2018b) Sosyal Bilgiler Öğretim Programıyla kazandırılması hedeflenen temel beceriler Tablo 2’de ifade edilmiştir.

Tablo 2

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Becerileri

1. Araştırma	15. Kanıt kullanma
2. Çevre okuryazarlığı	16. Karar verme
3. Değişim ve sürekliliği algılama	17. Konum analizi
4. Dijital okuryazarlık	18. Medya okuryazarlığı
5. Eleştirel düşünme	19. Mekânı algılama
6. Empati	20. Öz denetim
7. Finansal okuryazarlık	21. Politik okuryazarlık
8. Girişimcilik	22. Problem çözme
9. Gözlem	23. Sosyal katılım
10. Harita okuryazarlığı	24. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
11. Hukuk okuryazarlığı	25. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
12. İletişim	26. Yenilikçi düşünme
13. İş birliği	27. Zaman ve kronolojiyi algılama
14. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme	

Kaynak: (MEB, 2018b)

Eğitim sistemi değerleri kazandırma işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. Öğretim programlarında bu anlayışla değerler, ayrı bir program veya öğrenme alanı olarak görülmemiştir . Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerler, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır (MEB, 2018b). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler Tablo 3’te ifade edilmiştir.

Tablo 3

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Değerler

1. Adalet	10. Estetik
2. Aile Birliğine önem verme	11. Eşitlik
3. Bağımsızlık	12. Özgürlük
4. Barış	13. Saygı
5. Bilimsellik	14. Sevgi
6. Çalışkanlık	15. Sorumluluk
7. Dayanışma	16. Tasarruf
8. Duyarlılık	17. Vatandaşlık
9. Dürüstlük	18. Yardımseverlik

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Değerler

Kaynak: (MEB, 2018b)

Eğitim sistemi yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi , beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de

uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir (TTKB, 2018). Belirlenen sekiz anahtar yetkinlik şunlardır:

1. Anadilde iletişim
2. Yabancı dillerde iletişim
3. Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler
4. Dijital yetkinlik
5. Öğrenmeyi öğrenme
6. Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:
7. İnisiyatif alma ve girişimcilik
8. Kültürel farkındalık ve ifade (TTKB,2018).

1.3. Değerler

1.3.1. Değer Kavramı

Değer kavramının herkes tarafından kabul gören bir tanımı olmamakla beraber değer tanımlarında değerlerle bağlantısı en sık vurgulanan kavramlar; inanç ve eğilimler, normatif standartlar ve amaçlardır (Mehmedoğlu, 2006: 251). Çağlar (2005) ise değerleri, “Bireylerin düşünce, tutum ve eylemlerinde birer standart olarak ortaya çıkan kültürel öğeler.” olarak adlandırılabilceğini ifade etmektedir.

Schwartz (1994) değeri “Kişinin veya diğer sosyal oluşumların hayatına yol gösterici ilkeler olarak hizmet eden, önemlilikleri farklılık gösteren durumlar üzeri arzu edilen amaçlar” olarak tanımlamıştır.

TDK (2019) sözlüğünde ise değer; “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet”, “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımlar doğrultusunda değer; bir toplumun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel alanlardaki maddi ve manevi öğelerin bütünüdür şeklinde açıklanabilir.

1.3.2. Değerlerin Özellikleri

Sosyo-ekonomik gelişmelerin sonucu olarak ortaya çıkan yeni toplumsal düzenlemelerin sağlıklı işleyebilmesi, bireylerin sahip oldukları değerlerin bu düzenlemelerle uyumlu olmasıyla yakından ilişkilidir. Bu nedenle toplumun iyi tanınması dolayısıyla değerlerin ayrıntılı incelenmesi gereklidir (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000: 60).

Değerleri daha iyi anlayabilmek için özelliklerinin bilinmesi gerekir. Sosyal bilimcilerin ilgilendiği değerlerin özelliklerini Fichter (2006) şöyle sıralamaktadır:

- Değerler paylaşırlar,
- Değerler ciddiye alınırlar,
- Değerler coşkularla birlikte bulunur,
- Değerler soyutlanırlar,
- Değerler toplumsaldır,
- Sosyal değerler sürekli dir,
- Değerler dil ve sembollerle aktarılır,
- Değerler değişime açıktır.

Değerlerin başlıca özelliklerini Yılmaz (2009) ise şu üç boyut altında açıklamıştır; değerler bireyin gösterdiği olumlu ve olumsuz davranışları açıklar, insanların günlük yaşantılarında nelerin önemli olduğunu etkiler, bireyin hayatının her döneminde tutumları ve davranışları değerlere dayanır.

Sahip olunan değerler bireyin toplum içerisindeki konumunun belirlenmesinde etkili olmaktadır. Değerler aracılığıyla bireyler toplumdaki diğer insanlarla etkili iletişime geçebilir ve sosyal konumunun belirlenmesi için uygun bir zemin hazırlayabilir (Yazıcı, 2006)

1.3.3. Değerlerin İşlevleri

Toplumsal yaşam için önemli bir kavram olan değerlerin özelliklerine bağlı olarak sosyal hayatın içerisinde yerine getirdikleri çeşitli işlevleri vardır (Yarar Kaptan, 2015: 20). Bu çerçevede değerlerin işlevlerini Fichter (2011) şu şekilde ifade etmektedir:

- Değerler, yargılamada birer araç olarak kullanılırlar. İnsan, grup ve kategorilerin toplumsal önemlerini ölçme, toplumda çeşitli tabakalaşmaları betimleme, bireye, çevresindekilerin gözünde hangi yeri işgal etmekte olduğunu öğretirler.
- Kişilerin dikkatini istenen, yararlı ve önemli görülen kültür nesneleri üzerinde odaklaştırırlar.
- Toplumda ideal düşünme ve davranma yollarını gösterirler.
- Sosyal rollerin sevilmesinde ve gerçekleştirilmesinde rehberlik ederler.
- Toplum düzenini sağlama ve sürdürme bakımından bir sosyal kontrol ve baskı araçları görevini yerine getirirler.
- Dayanışma araçları olarak devreye girerler.
- İnsanları ve olayları nitelendirmek, eylemleri seçmek ve meşrulaştırmak ölçütü olarak kullanılırlar.

Değerlerin bu işlevlerinden anlaşıldığı gibi değerlerin en önemli fonksiyonu toplumsal dayanışmayı sağlamaktır. Bu nedenle sosyal değerlerin işlevleri en etkili şekilde toplumların çözülme ve bunalım dönemlerinde ortaya çıkar. Bu süreçte sosyal dayanışmayı öneren değerler daha çok önem kazanır (Yazıcı, 2014:213). Bu tespitten hareketle değerlerin toplumsal işlevleri şu örnekle somutlaştırılabilir: Bir binanın yapımında kullanılan demir, kum, kireç gibi malzemeleri bir arada tutan çimento ne kadar gerekli ve önemli ise toplumsal kurumların işleyişinde ve varlığını sürdürmesinde değerler o kadar gerekli ve önemlidir (Yazıcı, 2013:1002). Değerler toplumsal yapının ve sosyal ilişkilerin temel bağlarıdır, toplumsal hayatta yaşamayı anlamlı kılar.

1.3.4. Değer Eğitimi Yaklaşımları

Toplumda sağlıklı nesiller yetiştirmek isteniyorsa okullarda verilen eğitimin de değerler sistemiyle ilişkilendirilmesi gerekir (Dilmaç ve Ekşi, 2007). Nitekim okulların en önemli görevlerinden birinin, programlarda açık olarak belirtilen veya belirtilmeyen değerleri öğretmek, öğrencileri belirlenen kurallar doğrultusunda disipline etmek, ahlaki gelişimine katkıda bulunmak, karakterini ve benlik algısını olumlu yönde etkilemek olduğu ifade edilmektedir (Akbaş, 2004). Öğretim programlarında 2004 yılında yapılan değişikliklere kadar değerler, genel

hedefler içerisinde “gizli kazanımlar” şeklinde ifade edilirken, yeni programlarla birlikte doğrudan ifade edilerek öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir (Şimşek, 2013). Literatüre bakıldığında değerler eğitiminde kullanılan farklı yaklaşımlar görülmektedir. Değer öğretmenleri nitelikli bir değer öğretimi oluşturabilmek için kayda değer öğretim yaklaşımları ortaya koymuşlardır. Genel anlamda değer eğitiminde en çok kullanılan dört temel yaklaşım esas alınmaktadır. Bu yaklaşımlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Değerlerin Doğrudan Öğretimi (Telkin) Yaklaşımı
- Değer Açıklama (Değer Belirginleştirme) Yaklaşımı
- Değer Analizi Yaklaşımı
- Ahlaki Muhakeme (Ahlaki İkilem) Yaklaşımı (Yarar Kaptan, 2015: 26)

1.3.4.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi (Telkin) Yaklaşımı

Bu yaklaşımın amacı öğrenciye belirli değerleri aşlamakla beraber içselleştirmesini sağlamak ve öğrencinin değerlerini istenilen değerlere en yakın hale dönüştürmektir (Suparka ve Johnson, 1975’ ten aktaran: Meydan, 2014).

İnsanlar tarih boyunca, gençlerin ve çocukların davranışlarına yön vermek amacıyla telkin ve öğüt yöntemini kullanmıştır. Bu yaklaşımda “ yeterince söyler ve gösterirseniz insanlar sonunda sizin istediğiniz gibi davranacaktır” varsayımı vardır (Welton ve Mallan, 1999). Telkin yaklaşımının temel çıkış noktası da devamlı ve kalıcı değerlerin öğrencilere telkin edilerek bir başka ifadeyle aşılaraq öğretilmesidir (Yarar Kaptan, 2015: 27). Toplumun ortak değeri olan ve yetişkinler tarafından iyi kabul edilen değerler tartışılmaksızın kurallar olarak ortaya konur, öğrencinin bunları kabul etmesi beklenir (Meydan, 2014).

Telkin yaklaşımının aile, okul ve diğer toplumsal alanlarda kullanılmasında güçlü bir disiplin olgusu öne çıkar. Bu yaklaşım bayrağa saygı, vatan sevgisi ve demokrasi değerlerini geliştirmede etkili bir yoldur (Akbaş, 2004; 2008; 2009).

1.3.4.2. Değer Açıklama (Değer Belirginleştirme) Yaklaşımı

Bu yaklaşım, değerlerin bireysel olarak seçimini, pekiştirilmesini ve bu değerlere göre hareket etmeyi içerir. Öğretmenler, ders planlarında öğrencilerin

duygularını, tepkilerini ve değerlerini açıklamalarını sağlamak için onlara güvenilir bir atmosfer sunarlar (Akbaş, 2004; 2008; 2009).

Değer açıklama yaklaşımında öğretmenin telkin ve yönlendirmesi olmaksızın öğrencinin kendi değerlerini bulması sağlanır. Öğrencinin bağımsız bir şekilde kendi savunduğu değeri belirlemesi gerekir. Öğretmenin bundan sonraki görevi öğrencinin yaptığı seçimi eleştirmek veya değiştirmeye çalışmak değil bunu açıkça ifade etmesi için teşvik etmektir (Meydan, 2014). Bir başka deyişle öğrencilere yardım ederek kendi değer sistemlerini kurmalarına yardımcı olunur. Bu yaklaşım bireyin değerlerini farkına varmasını sağlama, değerleri üzerine düşünme, değerın toplumsal yaşamdaki rolünü anlama ve değerlerine uygun karar alma becerisinin kazandırılmasında kullanılmaktadır (Akbaş, 2004; 2008; 2009).

1.3.4.3. Değer Analizi Yaklaşımı

Bu yaklaşım, değer konularıyla ilgili bilimsel araştırma sürecinde ve mantıksal düşünmede öğrencilere yardım etmeyi, değer konularında karşılaşılan sorunları mantıksal ve bilimsel düşünceyle çözmeyi içerir (Fernandes, 1999'dan aktaran: Yazıcı, 2006). Lickona ise değer analizi yaklaşımının amacını “insanların ahlaki kararları verebilmesi için mantıklı ve adım adım ilerleyen bir süreci öğrenmelerine yardım etmek” olarak tanımlamaktadır (Lickona, 1993'ten aktaran: Yarar Kaptan 2015: 29).

Değer analizi yaklaşımı, gerçek ya da yapay olsun, bir problemle karşılaşıldığı zaman uygulanan bir yaklaşımdır. Örneğin; öğrencilerin oyun sahası dışında oyun oynamalarına neden izin verilmediği veya bulunan bir cüzdanın niçin sahibine verilmesi gerektiği analiz edilebilir (Akbaş, 2004; 2008; 2009).

Değer analizi bilimsel problem çözme basamaklarıyla oldukça benzer aşağıda verilen yedi aşamada gerçekleştirilir (Welton ve Mallan, 1999; Ryan, 1991).

- Problemin tanımlanması.
- Problemin ve alternatif yollarının açıklanması.
- Her alternatifle ilgili kanıtlar toplayarak sonucun tahmin edilmesi.
- Kanıtların değerlendirilmesi ve uzun vadeli sonuçların öngörülmesi.
- Oluşacak durumun yeniden tanımlanması.

- Her durum için mümkün olan sonucun değerlendirilmesi ve açıklanması.
- Alternatifler arasından seçme ve uygun hareket için karar alma.

1.3.4.4. Ahlaki Muhakeme (Ahlaki İkilem) Yaklaşımı

Bu yaklaşım Piaget ve Kohlberg' in bilişsel muhakeme, bilişsel düşünme, değer ikilemleri ve karar verme süreçleriyle ilgili çalışmalarına dayanır. Bireylerin ve toplumun ahlaki gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan Kohlberg, öğrencilerde akıl yürütme becerisi geliştirmeye çalışmıştır (Akbaş, 2009).

Bu yaklaşımda öğretmen, ahlaki ikilemlerin bulunduğu örnekler vererek, öğrencilerin muhakeme yapmalarına ve eleştirel düşünmelerine imkân sağlar. Öğrenci ahlaki ikilemde bırakılır ve diğer öğrencilerin verilen örnek olayla ilgili söylediklerini duyma imkânı yaratılır (Delihasan, Çorapçı, Ersoy ve Beldağ, 2016).

Bu yöntemde temel amaç, öğrencilerinin davranışlarına rehberlik edecek ahlaki ilkeler geliştirmelerine yardım etmektir. Öğrenci değerlendirme yaparken kullandığı dayanaklar, bireyin ahlaki gelişimi hakkında bilgi verir. Burada öğrencinin çözümü değil çözüme ulaşma yolu önemlidir (Akbaş, 2004; 2008; 2009).

1.3.4.5. Diğer Değer Eğitimi Yaklaşımları

Jones ve Newman tarafından geliştirildiği ifade edilen Davranış Öğrenme Yaklaşımı'na göre bireyin değerleri toplum ile girdiği etkileşim sonucunda oluşmaktadır (Aktepe, 2014; Aladağ, 2009; Yazar Kaptan, 2019: 160). Bu yaklaşıma göre, öğrenenlere kendi değerleri konusunda harekete geçmeleri için birtakım fırsatlar sunulması gerekir. Bu yaklaşımın savunucuları bu süreci, bireyin alternatifleri tanıdığı, alternatifler arasından özgürce seçim yaptığı ve seçimlerini davranışa dönüştürdükleri bir çeşit kendini gerçekleştirme süreci olarak tanımlamaktadır (Aladağ, 2009: 32; Huitt, 2004).

Bir diğer değer eğitimi yaklaşımı olan Bütüncül Yaklaşım, sınıf ortamı dışında okul, aile veya çevreyi kapsayan faaliyet ve çalışmaları içerir. Yaklaşımın esasları olarak; temel değerleri irdelemek, toplumsal etkileşimi sağlamak, mantıksal çözümlemeyi teşvik etmek, akıl yürütmeyi güdülemek, sorumluluğu

eşit olarak paylaşmak, demokratik bir ortamda rol almayı sağlamak ve okul dışı uygulamalara yer vermek gösterilmektedir (Keskin, 2016; Yazar Kaptan, 2019: 160).

Öğrenme sürecinde oldukça önemli bir yere sahip olan gözlem yoluyla öğrenme, değer eğitiminde de etkin ve tamamlayıcı bir yöntem olarak görülmektedir (Aydın ve Akyol Gürlü, 2012; Ulusoy, 2017). Değerlerin teorik olarak tanımının ya da öneminin bilinmesinin, değerlerin kazanılması ve geliştirilmesinde tek başına yeterli olmadığı bilinen bir gerçektir. Değerlerin kabullenilerek davranışa dönüştürülebilmesi için ilgili değer, bireyin hayatı için olumlu ve olumsuz özelliklerinin gözlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple değer eğitiminin pekiştirilmesinde Gözlem Yoluyla Öğrenme Yaklaşımı önemli rol oynamaktadır (Tahiroğlu, 2014; Yazar Kaptan, 2019:162).

G. Lind tarafından Kohlberg'in adil okul toplulukları ve ahlaki muhakeme yaklaşımından hareketle geliştirilen Konstanz Yöntemiyle İkilem Tartışmaları Yaklaşımı'nın temel amacı; demokratik ve barışçıl toplumlar ile sağlıklı bireyler yetiştirmektir. Yaklaşım, bireylere ahlaki yargı yeteneği kazandırarak düşünerek yargılama ve eylemde bulunma becerisi kazandırmaktadır (Keskin, 2016; Yazar Kaptan 2019).

1.3.5. 2018 İlkokul Öğretim Programlarında Değer Eğitimi Anlayışı

Okullar ve okullarda uygulanan öğretim programı, sosyal davranış modelleri sağlayarak öğrencilerin değer sistemlerinin gelişiminde önemli rol oynar. Okuldaki etkinlikler, öğrencilerin değerlere ilişkin bilgi ve kavrayışlarını, toplumun bir üyesi olarak belirli değerleri davranışa dönüştürmeleri için gereken becerileri geliştirmelerine yardımcı olur (TTKB, 2017:7). Yenilenen programlarda değerler ve değer eğitimi öğretim programlarının ana odağını oluşturduğu görülmektedir. Mevcut müfredatları da kapsayan geniş bir literatür tarama sı yapılmış, disiplin alanlarının her birinde kazanımlarla (eğitim-öğretim hedefleriyle) ilişkilendirilerek öğrencilere aktarılması hedeflenen millî , manevi ve evrensel değerler on ana başlık altında toplanmış, bu değerlere ilişkin tutum ve davranışlar belirlenmiştir (TTKB, 2017: 7).

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın öğretim programı yenileme ve değişiklik çalışmaları raporuna göre değerler ve değer eğitimi ilişkin güncellemeler şu şekildedir:

- Değer eğitiminin bütün eğitimin nihai gayesi ve ruhu olduğu, ayrı bir müfredat veya konu/öğrenme alanı olarak görülmemesi gerektiği, bu bakımdan okullar ve öğretmenlerin değerleri müfredatların bütünleyici bir parçası (mütemmim cüzü) olarak ele alması ve uygun yaklaşımları kullanarak öğrencilerine kazandırması,
- Değerlerin yalnızca müfredatlarda yer alan lafızlar olmaktan çıkarılması, öğrencilere okul içinde ve dışında değerleri pratiğe dönüştürmeleri için uygun ve etkili fırsatlar sağlanması,
- Değerlerin anlamlı ve kalıcı olması için öğrencilere kazanımların içerik boyutu (konu) ile ilişkilendirilerek ve konu anlatımından ziyade öğrencilerin akıl yürütme, sorgulama, araştırma, yorum yapma, bağlantı kurma ve değerlendirme becerilerini kullanabilecekleri drama, rol oynama vb. çalışmalarla aktarılması,
- Öğrencilerin kendilerini güvende hissedebilecekleri, destekleyici, toplum bilincini geliştiren, karşılıklı sevgi ve saygıya dayanan bir sınıf ortamı oluşturulması,
- Değerlerin aktarılmasının sadece sınıf veya okul ortamı ile sınırlı kalmaması, okul-aile iş birliğinin sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır (TTKB, 2017:7).

1.3.6. Kök Değerler

Bir toplumun geleceği, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle birleştirip hayata geçirmiş bireylere bağlıdır. Bu kapsamda eğitim sistemindeki her bireye, uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliği kazandırılması amaçlanır (MEB, 2018a).

Kişî ve toplumların duyarlılıkları olarak değerlendirilen değerlerin bir kısmı milli özellikler taşıırken önemli bir kısmı da evrenselidir. Bireyin giderek ön plana çıktığı günümüzde, toplumsal dinamiklerin etkisi önemli ölçüde azalmaktadır. Teknolojik olarak ilerleyen insanlığın manevi huzursuzluklar yaşaması toplumları bu huzursuzlukların nasıl giderilebileceği konusunda çözüm önerileri aramaya itmiştir. Bu bağlamda benzer sorunlarla karşılaşan ülkeler çözüm olacağı düşüncesiyle milli değerleriyle farklı kültürler arasında ortaklık içeren evrensel değerleri kendi fertlerine kazandırma gayretine girmişlerdir (Kurtoglu, 2019). Bu değerlerin kazandırılabilmesi en elverişli ortamların okullar olduğu ve eğitim yoluyla temellerini atabilmek amacıyla milli ve evrensel yönleri olan bazı kök değerler belirlenerek öğretim programlarına dâhil edilmiştir. 2018 yılında güncellenen MEB öğretim programında kök değer kavramına ilk kez vurgu yapılmıştır (MEB, 2018a).

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca (TTKB 2017) güncellenen müfredatta belirtilen kök değerler şunlardır:

1. Adalet
2. Dostluk
3. Dürüstlük
4. Öz denetim
5. Sabır
6. Saygı
7. Sevgi
8. Sorumluluk
9. Vatanseverlik
10. Yardımseverlik

Bu değerler öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem de ilişkili olduğu alt değerlerle birlikte ele alınacaktır (MEB, 2018a). Aşağıda MEB öğretim programlarında belirlenen kök değerlerin tanımlamalarına yer verilmiştir:

Adalet Değeri

Arapça kökenli olan adalet kavramı; yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetmek, adalet işini uygulayan ve yerine getiren devlet kurumları, herkesin hakkına düşeni verme anlamlarına gelmektedir (TDK, 2020). “Adl” kökünden gelen “adalet” kavramı; “insaflı ve doğru olmak, doğru davranmak, zulmetmemek, eşit olmak, eşit tutmak, her şeye hakkını vermek, düzeltmek, mutedil olmak, her şeyi yerli yerinde yapmak, istikamet ve hakkaniyet” anlamına gelir (Balcı, 2014: 126).

Adalet, toplumlarda değerlerin, ilkelerin ve erdemlerin somutlaştırılarak hayata geçirilmiş olmasıdır. Adalet, bir kimsenin haklarıyla farklı toplumların ya da kişilerin hakları arasında bir uyum sağlayarak hak ve hukuka uygun olma durumu, insanlar arasında denge oluşturma durumudur. Adalet hem bireysel hem de toplumsal alanla ilişkilidir. Bireysel anlamda bireylerin vicdanlarında yer ederek içselleştirilmiş olan bu kavram adil davranış olarak ortaya çıkar. Toplumsal alanda ise tarafsızlık, toplum kaynaklarının ahlaki ölçütlere uygun olarak adil bir şekilde dağılımı ile kendisini gösterir (Cevizci, 1999: 11-12).

Karaköse, Saydam, Türkyılmaz Catic, Ulusoy Gökçek ve Uzun (2014: 12-13) adil bir insanın özelliklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Herhangi bir şey paylaşırken başkalarının haklarını da düşünür, bencil davranmaz, kendi hakkını da kimseye yedirmez.
- Görev paylaşımı sırasında üzerinde düşeni yerine getirir, işini başkalarına bırakmaz.
- Kişiler arasında ayrıcalıklı davranmaz.
- Bilgisini veya gücünü başkalarını ezmek için kullanmaz, güçsüz birine haksızlık yapıldığında o kişiyi korumaya çalışır.
- Kendi zararına olsa bile doğruluktan yana olur.
- Çevresine karşı duyarlıdır, toplu taşıma araçlarına binerken sırasını bekler.
- Suçunu başkalarına atmaz.
- Kendisine ait olmayan şeyi izin almadan kullanmaz.
- Canlı ve cansız varlıkların ait oldukları yerde bulunmasına özen gösterir.

Adalet değerinin kazandırılmasında eğitimcilerin ve ailelerin bireye yeteneği kadar yaklaşması önemlidir. Farklı kişilik ve yeterliliklere sahip olan bireylere karşı adaletli bir tutum ile yaklaşılmalıdır. Böylece bireyin bu değeri içselleştirme sürecine motivasyon kaynağı olacaktır. Adalet değerini tüm hayatına yansıtan bir birey, toplumsal birlik ve beraberlik için gerekli en temel yapı taşı oluşturmuş demektir (Demir, 2019: 27).

Dostluk Değeri

Farsça kökenli olan dost kelimesi; çok sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş anlamlarına gelmektedir (TDK, 2020). “seven, sevgili, yar” anamına gelen dostluk kavramı, İslami literatürde sadakat, meveddet, uhuvvet, sohbet, veli, refik gibi kelimelerle ifade edilmiştir (Balcı, 2014: 135).

Başka bir tanımda ise dostluk kavramı, huyları ve düşünceleri birbirine yakın olan kimselerin kurduğu arkadaşlık, değişimlerin gelişimlerin paylaşıldığı ilişki, insanların ruhlarının tanışıp kaynaşmasıyla onları bir arada tutan olgu şeklinde ifade edilmiştir (Karatekin, 2006: 2).

Dostluk; içinde sevgi, saygı, fedakârlık, dayanışma, güven, dürüstlük, paylaşma gibi içinde birçok değere birden yer veren zengin bir kavramdır.

İnsanlar, yaşadıkları sevinçleri, üzüntüleri, sıkıntıları paylaşma ihtiyacı hisseder. Dostluk, insanların hayat içerisinde birileriyle kurduğu özel bağlardan biridir (Demir, 2019: 28).

Dürüstlük (Doğruluk) Değeri

Dürüstlük kelimesi sözlükte “doğruluk” olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğruluk; “1. Doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük, adalet. 2. Düşüncenin gerçekle uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması.” (TDK, 2020) şeklinde tanımlanmıştır. Diğer bir tanım da doğruluk, doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük, adalet. İnsanın; inancında, özünde, sözünde, niyetinde kısaca bütün fiil ve davranışlarında doğru, dürüst, adil ve samimi olma halidir (Balcı, 2014:135).

Doğruluk, düşüncenin gerçekle uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olmasıdır. Menfaatimize aykırı olsa da her zaman ve her yerde dürüst olmak; iyi, doğru ve güzel davranışlardan ayrılmamak, aşırılıktan uzak durmaktır (Karatekin, 2006: 2).

Doğruluk/dürüstlük, insan ilişkilerinde ön koşul niteliğindedir. İnsanlar birbirlerine güvendikleri takdirde sağlıklı iletişim kurarlar ve bu güven, doğruluk ekseninde gelişme gösterir. Birbirine güven duymayan bireylerin ilişkileri zayıflar; bir arada ve iş birliği içinde yaşayabilmeleri zorlaşır. Bu sebeple dürüstlüğün en temel erdemlerden biri olduğu söylenebilir (Demir, 2019: 29).

Öz Denetim Değeri

Ruhbilimlerine göre öz denetim, daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol (TDK, 2020). Cevizci’ye (1999: 663) göre öz denetim, bireyin kendisini güçlü tutkular karşısında sınırlaması, kendi üzerinde mutlak bir egemenlik kurarak kendisini tamamen bağımsız olarak yönlendirebilmesidir. Özdenetim kavramı ahlakta ise kişinin akıldışı tutku ve fiziksel isteklerini aklın denetimi altına sokabilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Öz denetim, kendini, duygu ve düşüncelerini yönetme; hedef belirleme ve bu hedefe göre kendini harekete geçirme. Harekete geçerken dış etkenlerden

bağımsız kalabilme, his, dürtü ve istekleri kontrol edebilmedir (Karatekin, 2006: 2).

Öz denetim değeri bireyin kendisini kontrol etmesi anlamına da geldiği için önemi tahmin edilenden büyüktür. Çünkü gerek bireyin kendi hayatında gerek toplumsal hayatta insanın kendisini bilmesi, tanınması ve kontrol altına alabilmesi çok önemlidir. Bu açıdan bakıldığında öz denetim değerinin bireylere kazandırılması, toplumsal düzenin sağlanması açısından önemli bir yere sahiptir (Demir, 2019: 30).

Sabır Değeri

Sabır kavramı; acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlarda karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç ve gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme olarak açıklanmıştır (TDK, 2020). Başka bir tanımlama ile “ dayanma, dayanıklılık” gibi anlamlara gelen sabır, ahlaki bir kavram olarak, başa gelen musibetlerden dolayı Allah’tan başka kimseye şikâyetçi olmamak; hoş gitmeyen şeyler karşısında dengeyi bozmamak için insanın içinde bulunan sükûnet ve dayanma gücü demektir (Balcı, 2014: 163).

Sabır, nefesine hâkim olma, acele etmeden; telaşlı davranmadan, sükûnetini muhafaza etme, kararlı ve azimli davranma, sebat etme olarak tanımlanmış ve sabırla ilişkili olumlu kavramlar; “tahammül göstermek, dayanıklılık, çalışkanlık, gayretlilik, teslimiyet, kararlılık, tevekkül, ısrarcılık, özgüven, metanet, selamet, istikrar, cesaret, umut, azim, sebat, çaba ve itaat” şeklinde ifade edilmiştir (Karatekin, 2006: 2).

Karaköse, Saydam, Türkyılmaz Catic, Ulusoy Gökçek ve Uzun (2014: 14-15) sabırlı bir insanın özelliklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Sıra beklemesi gereken durumlarda sabırla bekler, kimsenin önüne geçmez.
- Çevresi ile anlaşmazlığa düştüğünde öfkesini boşaltmak yerine sakin kalarak çözüme ulaşmaya çalışır.
- Alacağı ödülü ya da vaat edilen bir şeyi elde edene kadar bekler.
- Büyüklerin sözlerinin bitmesini bekler, konuşmalarını kesmez.

- Başına bir kaza veya olay geldiği zaman sakin kalmaya çalışır, ne yapılması gerektiğini düşünür.
- Trafik ışıklarını bekler, bir kitabı sonuna kadar okur.

İnsan, hayatın içerisinde birbirinden farklı karakterlere sahip insanlarla etkileşim içerisinde. Toplum içerisinde bu etkileşimler sonucunda hoş olmayan, üzücü birçok olayla ya da davranışla karşılaşmak mümkündür. Bu tür olumsuz davranışlarla karşılaşıldığında sabır gibi değerli bir erdeme sahip olmak hayatı kolaylaştırıcı etkiye sahiptir. Bir öfke kontrolü olarak sabır değerinin kazandırılmasında ebeveynlere, eğitimcilere ve sorumluluk sahibi kişilere önemli görevler düşmektedir (Demir, 2019: 31).

Saygı Değeri

Saygı kavramı sözlükte; üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram ve başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu olarak tanımlanmıştır (TDK, 2020). Bir başka tanımda saygı, karşınızdakine onu düşündüğümüzü hissettirmek, insanların dili, ırkı, cinsiyeti ne olursa olsun ayırmadan farklılıklarını kabul etmektir şeklinde ifade edilmiştir (Karatekin, 2006: 2).

Saygı, insana, haklara, emeğe, kendine, engellilere, hayvanlara, doğaya ve düşüncelere saygı olarak değişik şekillerde kendini gösterir. Saygı göstermek belirli bir zamanla, mekânla veya durumla sınırlı değildir (Zeki Aydın, 2014: 3).

Karaköse, Saydam, Türkyılmaz Catic, Ulusoy Gökçek ve Uzun (2014: 14-15) saygılı bir insanın özelliklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Kimsenin sözünü kesmez, konuşanı sonuna kadar dinler.
- Kendisine iyilik yapıldığında teşekkür eder.
- Kimseyle alay etmez, lakap takmaz.
- Büyüklerine karşı saygılıdır, onların isteklerini elinden geldiğince yerine getirmeye çalışır.
- Bitki ve hayvanların da canlı olduğunu bilir ve onlara zarar vermez.
- Hata yaptığında özrünü diler ve hatasını telafi etmeye çalışır.

Toplumumuzda saygı, insanların karşılıklı iletişimlerini sağlıklı bir şekilde yürütmeleri açısından önemli bir yere sahiptir. Karşımızdaki kişinin dini, dili, düşüncesi, anlayışı ne olursa olsun saygı göstermek önemli bir erdemdir. Küçük yaşlardan itibaren saygı değeri bireylere aileleri tarafından kazandırılmaya çalışılır bu süreç okullarda devam eder; Milli Eğitim'in temel genel amaçlarında ve temel ilkelerinde de bireylerin insan haklarına saygılı olarak yetiştirilmesi hedeflenmektedir (Demir, 2019: 33).

Sevgi Değeri

Sevgi, insanı bir şeye ya da bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu olarak tanımlanmıştır (TDK, 2020). Bu duygu insan gibi iradeli bir varlığa bahşedilmiştir. Her insanın hem kalbinde hem de düşüncesinde sevgi için özel bir yer vardır. Felsefede sevgi kavramı, eski Yunan felsefesinde sevgi evrende birleştirici ilkedir, Platon'da güzele duyulan sevgi ideaların bilgisine götüren yoldur (Balcı, 2014: 165) şeklinde tanımlanmıştır.

Sevgi, içimizde hissedeceğimiz duygudan ibaret değildir, emek ister, bakım ister. Bakılmayan ateş söner, ateş karıştırılmalı sönmeden odun atılmalıdır. Sevgi de öyledir; hiç emek verilmeyen sevgi gün gelir söner gider. İlgilenmek, zaman harcamak, belki ara sıra hediye almak, sevgi sözcükleri sarf etmek, fedakârlık yapmak gerekir (Zeki Aydın, 2014: 1).

Karaköse, Saydam, Türkyılmaz Catic, Ulusoy Gökçek ve Uzun (2014: 14-15) sevgi dolu bir insanın özelliklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Bencil değildir, herkesin iyiliğini ister.
- Çevresindeki insanlara sevgisini gösterir, onarı mutlu edecek şeyler yapar.
- Hayvanları ve bitkileri incitmez, onları sever.
- Zor durumda olanlara, yoksullara, hastalara, küçüklere karşı merhametlidir.
- Karşılaştığı kişilere selam verir, misafirleri ve onları ağırlamayı sever.
- İnsanlara karşı duyarlıdır, üzgün gördüğü kişileri teselli etmeye çalışır.

Sevgi mutluluğun kaynağıdır. İnsan için en temel ihtiyaçlardan biridir. Sevgi duygusu olmadan insan hayatını devam ettiremez. Sevgi, insanları bir arada tutan en güçlü bağlardan biridir. Sevgi insanın hayatının her alanında olduğunda

hayat daha güzel ve yaşanılır bir hal alır. Doğuştan sahip olunan bu erdemi yaşam boyunca geliştirmeli ve güçlendirmeliyiz (Demir, 2019: 33).

Sorumluluk Değeri

Sorumluluk, kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren bir olayın sonuçlarını üstlenmesi ve mesuliyet anlamına gelmektedir (TDK, 2020). Bireyin uyum sağlaması, üzerine düşen görevleri yerine getirmesi ve kendine ait olayın sonuçlarını üstlenmesi, başkalarının haklarına saygı göstermesi, kendi davranışlarının sonuçlarına sahip çıkabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Balcı, 2014: 166).

“Özgürlükten ayrı düşünülmecek bir kavram olan sorumluluk, yapılan işin sonuçlarından doğrudan etki altında olma bilinci, diğer bir deyişle sonuçları üstlenme bilincidir “(Karatekin, 2006: 2). Sorumluluk, herkese ve her şeye karşı görevlerini yerine getirebilmektir. Örneğin kendine iyi bakmak bir sorumluluk göstergesidir. İyi olmak, sağlıklı olmak, rahat olmak isteyen insan, kendine karşı görevlerini yerine getirmek zorundadır (Zeki Aydın, 2013: 3).

Karaköse, Saydam, Türkyılmaz Catic, Ulusoy Gökçek ve Uzun (2014: 14-15) sorumluluk sahibi bir insanın özelliklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Görev ve sorumluluklarını bilir ve zamanında yapar.
- Gideceği yere geç kalmaz, söz verdiği zamanda gider.
- Grup çalışmalarında üzerinde düşen görevleri yerine getirir, çalışmayı aksatmaz.
- Kendisini diğer canlılara karşı sorumlu hisseder ve onları korur.
- Ortak kullanım alanlarındaki eşyaları özenli kullanır, zarar vermez.
- Gereksiz yanan lambaları söndürür, suyu boşa harcamaz, tutumlu davranır.

Sorumluluk, insanın Yaratıcısına, kendisine, çevresine, diğer insanlara, canlı-cansız tüm varlıklara karşı büründüğü roller çerçevesinde üstlendiği yükümlülükleri yerine getirme durumudur. İdeal bireyler yetiştirerek toplumun huzurunu sağlayabilme adına küçük yaşlardan itibaren sorumluluk değeri kazandırılmalıdır (Demir, 2019: 35).

Vatanseverlik Değeri

Vatanseverlik; yurtseverlik, yurtsever, vatansever olma durumu olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Vatanseverlilik insan varlığının sahip olduğu sevgilerden toplumları, kültürleri ve kültür çevrelerini bütünleştirecek kuvvet ve etkiye sahip toplumsal boyutta yer alan sosyolojik veya sosyal sevgi olarak nitelendirilebilir (Ergen, 2006). Vatan aşkı, millet sevgisi, vatansever olmak, saygılı olmak, dürüst olmak ve adil olmak gibi değerler, okulların duyuşsal hedefleri arasında yer alır. Bu hedefler, okulların okul programında açık olarak belirtilen veya belirtilmeyen değerleri öğretmek; öğrencilerin ahlakî gelişimine katkıda bulunmak ve karakterini olumlu yönde etkilemek yönünde şekillenmiştir (Akbaş, 2008: 9).

Her aile, her toplum çocuklarına vatanseverlik eğitimi verir. Çünkü vatanın dış güçlere ve düşmanlara karşı korunması ancak vatana duyulan sevgi, sadakat ve bağlılıkla mümkündür. Vatanın bir bütün olması milletin bir bütün olmasından, milletin bir bütün olması da vatanseverlikten geçmektedir. Türk milletin tarihi incelendiğinde geçmişten günümüze dek vatan ve millet bütünlüğünün, düşmanlara karşı mücadelenin vatansever duygusu ile nasıl korunduğu görülmektedir (Demir, 2019: 36).

Yardımseverlik Değeri

Yardımseverlik kavramı sözlükte hayırseverlik olarak ifade edilmektedir. Hayırseverlik, hayırsever olma durumu, iyilikseverlik, yardımseverlik, hayırperverlik şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2020). Bir başka tanıma göre yardımlaşma, kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet olarak ifade edilmiştir (Balcı, 2014: 173).

Yardımseverlik kavramı diğergamlık ile eş anlamdadır. Başkalarının kaygısını taşımak, onlara yardım etmeye çalışmaktır. Yardımseverlikte yapılan yardımın maddi veya manevi nitelikte bir karşılığının beklenmemesi gerekir. Bazı yazarlar, yardımseverlik değerini üç öge ile tanımlamışlardır. Bunlar; yardım davranışını gönüllü olarak yapma, davranışı bir başkasının yararlanması için yapma ve yardım davranışını kendisinde bir amaç olarak görmedir (Bilgin, 2003: 88).

Yardımseverlik, iyi değerlerin ve maddi imkânların paylaştıkça çoğalacağına inanan erdemli insanların ortaya koyabileceği bir davranış biçimidir. Yardım söz konusu olduğunda, başkasın yapmasını beklemek yerine yardım etmeyi kendine görev edinmektir (Karatekin, 2006: 2).

Karaköse, Saydam, Türkyılmaz Catic, Ulusoy Gökçek ve Uzun (2014: 14-15) yardımsever bir insanın özelliklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Ailesi ve komşularına yardımcı olarak onların sevgi ve saygılarını kazanır.
- Artık ihtiyaç duymadığı eşyalarını zamanı geldiğinde ihtiyaç sahipleri ile paylaşır.
- Sokaktaki aç hayvanlara yiyecek verir, sahihsiz hayvanları korur ve onlara eziyet edenleri uyarır.
- Yolda düşen birini gördüğünde kalkmasına yardım eder.
- Bilgisini, eşyalarını, yiyeceklerini başkalarıyla paylaşır.

Yardımlaşma bireyler arasında sevgi, saygı, güven, hoşgörü gibi değerleri pekiştirerek toplum huzurunun oluşmasına katkıda bulunur. Toplumsal düzen içerisinde üzerimize düşen görevlerden biri de yardımlaşma ve paylaşmadır. Toplumsal gelişim ancak dayanışma ve iş birliği içinde toplumsal sorumluluklarımızı yerine getirme ile gerçekleşir. Önemi tartışılmayacak kadar büyük olan yardımlaşma/yardımseverlik değerinin küçük yaşlardan itibaren bireye kazandırılması gerekir (Demir, 2019: 38).

1.4. Birleştirilmiş Sınıf Uygulaması

1.4.1. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Nedenleri

Birleştirilmiş sınıflarda öğretim, Türkiye’de eskiden beri uygulanmaktadır. Ülkemizde bu uygulamayı zorunlu kılan üç temel neden vardır. Bunlar; öğrenci sayısının azlığı, derslik ve öğretmen sayısının yetersizliğidir (Dursun, 2006). Bu nedenlerin yanı sıra sosyal, ekonomik ve coğrafi nedenleri de bulunmaktadır.

Köksal’a (2005: 8) göre Türkiye’de birleştirilmiş sınıflarda öğretim uygulanmasını zorunlu kılan nedenler öğretmen, öğrenci ve derslik sayısının yetersizliğidir; ancak son yıllarda daha çok köyden kente göç, ailelerin önceden

olduğu gibi çok çocuk yapmamaları gibi nedenlerle köydeki öğrenci sayısının azalması asıl nedendir.

Köyden kente göçün Türkiye’de yoğunlaşması kırsal kesimdeki nüfusu azaltmaktadır. Öğrenci sayısının azlığı sebebiyle bu yerleşim birimlerindeki sınıfları bir ya da iki sınıfla birleştirmek tercih edilmektedir. Birçok köyde üç sınıfın (1, 2, ve 3) toplam mevcudu 10 ile 25 arasında olmakta ve böyle durumlarda her sınıfa bir öğretmen görevlendirmek yerine, üç sınıf için yalnızca bir öğretmen görevlendirmek daha ekonomik görülmektedir (Yıldız, 2009: 24).

Öztürk (2005: 17) ise birleştirilmiş sınıfların oluşturulma nedenlerini genel olarak dört maddede belirtmiştir.

1. Öğrenci sayısında yetersizlik,
2. Öğretmen sayısında yetersizlik,
3. Okul ve derslik sayısında yetersizlik,
4. Ulaşım ve iklim koşulları.

Belirtilen nedenlere bakıldığında birleştirilmiş sınıf uygulamaları, çoğunlukla gereksinimler doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Birleştirilmiş sınıf uygulamasını sonlandırmak için taşınalı eğitim uygulanmaya çalışılmaktadır. Taşınalı eğitim 1989-1990 eğitim öğretim yılında 305 öğrenci ile başlamıştır. On yıl içinde bu sayı 255 bine ulaşmıştır. Ancak başlarda gerekliliği herkes tarafından kabul edilen bu uygulamadan gerekli sonuç alınamamıştır. Bu nedenle birleştirilmiş sınıf uygulamasının sonlandırılması zaman zaman tartışılrsa da kısa zamanda mümkün görünmemektedir (Yılmaz, 2011: 39). Bu açıdan bakıldığında birleştirilmiş sınıf uygulamasının, kırsal kesimde yaşayan öğrenciler için tek seçenek olduğunu söylemek mümkündür. Taşınalı eğitimin mümkün olmadığı yerleşimlerde sınıfları birleştirerek eğitim-öğretim yapmak zorunlu bir hal almaktadır (Abay, 2006:9).

1.4.2. Birleştirilmiş Sınıf Oluşturma Biçimleri

Birleştirilmiş sınıflar; öğretmen, öğrenci ve derslik sayısı dikkate alınarak oluşturulmaktadır. Bu oluşum, MEB bünyesinde TTKB’nın kararları doğrultusunda oluşturulur. Aşağıdaki tabloda birleştirilmiş sınıfları oluşturma biçimleri ifade edilmiştir.

Tablo 4

Birleştirilmiş Sınıfların Oluşturulma Biçimleri

Öğretmen sayısı	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf
1	(1+2+3+4)			
2	(1+2)		(3+4)	
3	(1)	(2+3)	(4)	

Kaynak: www.ttkb.meb.gov.tr

Tek öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda; 1, 2, 3 ve 4. sınıflar birleştirilir ve eğitim öğretim faaliyetleri tek bir öğretmen tarafından yürütülür. Sınıf yönetimi en zor olan birleştirilmiş sınıf biçimidir. Tek öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda tüm kazanımlar için etkinlik yaptırmak diğer sınıflara göre daha zordur (TTKB, 2014: 4) .

İki öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda; normal şartlarda 1 ve 2. sınıf öğrencileri bir grup, 3 ve 4. sınıf öğrencileri ayrı bir grup olacak şekilde birleştirilmeleri önerilir. Fakat öğrenci ve derslik sayıları göz önünde bulundurularak farklı birleştirme şekilleri düzenlenebilir (1) ve (2+3+4) ya da (1+2+3) ve (4) gibi (TTKB, 2014: 4) .

Üç öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda; normal şartlarda 1. sınıf bağımsız, 2 ve 3. sınıf öğrencileri bir grup, 4. sınıf öğrencileri bağımsız olacak şekilde birleştirilmeleri önerilir. Fakat öğrenci ve derslik sayıları göz önünde bulundurularak farklı birleştirme şekilleri düzenlenebilir (1+2) ve (3) ve (4) gibi (TTKB, 2014: 4) .

1.4.3. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Yararları

Birleştirilmiş sınıflarda uygun koşullar sağlanırsa ve eğitim-öğretim faaliyetleri nitelikli bir öğretmen tarafından yapılırsa müstakil sınıflara göre bazı yararlar sağlanabilir. Bu yararlar şu şekilde ifade edilebilir:

- Kırsal alandaki yerleşim yerlerinde nüfusun az olmasından dolayı okul yapılması mümkün değildir. Bu yerleşim yerlerine müstakil sınıf yerine az derslikli birleştirilmiş sınıf yapılarak eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi sağlanır (Coşkun, 2018: 16).
- Farklı yaş grubundaki öğrencilerin birleştirilmesiyle oluşan bu sınıflarda öğrenciler etkileşim içerisinde. Böylece işbirlikli öğrenme fırsatı tanınmış

olur; öğrenciler saygı, sevgi ve yardımlaşma duygularını öğrenirler (Abay, 2006: 16).

- Birden fazla sınıfa bir öğretmen görevlendirerek ülke genelinde öğretmen istihdamında kolaylık sağlanır (Erdem, 2008: 14).
- Birleştirilmiş sınıflarda derslerin büyük bir bölümü ödevli ders saatleri şeklinde planlanmaktadır. Öğretmensiz (ödevli) ders saatlerinde öğrenciler, kendi kendilerine çalışma, kendi kendilerine öğrenme, kendi kendini yönetme, araştırma yapma gibi zihinsel becerilerini geliştirme imkânına sahip olurlar (Köksal, 2009: 4).
- Sınıf sisteminde okuma yazmayı öğrenememiş ya da herhangi bir derste çok geri olan bir öğrenciyi diğer arkadaşlarının düzeyine getirmek oldukça güçtür. Ancak birleştirilmiş sınıflarda, farklı düzeydeki öğrencilerin aynı derslikte birlikte ders yapıyor olması öğretimi kolaylaştırır. Bu derslerde öğretmen, aynı düzeydeki öğrencilere sınıflarına bakmaksızın aynı etkinlikleri çok rahat yaptırabilir (Gurbetoğlu, 2016: 18).
- Birleştirilmiş sınıf ortamı ezberci sistemin yok edilebileceği en uygun ortamdır. Bu tür sınıflarda öğrenci sayısı az olduğu için, her öğrenciye daha fazla söz hakkı düşer. Öğrenciler her derste tahtaya çıkma ve etkinliklere katılma fırsatı bulurlar. Bu şekliyle birleştirilmiş sınıflar yapılandırmacı yaklaşıma daha uygundur (Abay, 2006: 16).
- Birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin önceki yıllara ait eksik bilgilerini tamamlama imkânı vardır. Örneğin; bir ikinci sınıf öğrencisi, birinci sınıfta kazanamadığı okuma yazma becerisini aynı sınıfta bulunduğu için tekrar kazanma fırsatı elde eder. Ayrıca üst sınıftaki öğrenciler, alt sınıftaki öğrencilerin öğrenmesinde, etkinliklerin yaptırılmasında olumlu katkı sağlarlar.

1.4.4. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Sınırlılıkları

Birleştirilmiş sınıflı okullar; yapı, fonksiyon, programların uygulanması, idari yapı ve işleyiş gibi kendine has bazı özelliklere ve özel şartlara sahiptir. Bu özellikler, bazı olumsuzlukları da beraberinde getirir (Abay, 2006: 18). Bu olumsuzlukları şu şekilde ifade edebiliriz:

- Öğretmen dersleri ödevli ve öğretmenli olarak işleyeceğinden derse hazırlık için harcadığı zaman ve enerji artmaktadır. Özellikle ödevli ders saatlerinde, öğrencileri kendi kendilerine çalışmaya yönlendirmek ve bunu etkili biçimde gerçekleştirmek için yapılacak hazırlık çok zaman almaktadır (Göçer, 2014: 25).
- Öğretmenin görev, yetki ve sorumlulukları artmaktadır. Öğretmen aynı zamanda müdür yetkililik görevini üstlendiğinden idari işleri yönetmek gibi yükümlülükleri de vardır. Müstakil sınıf okutan bir öğretmenle, dört sınıfı bir arada okutan müdür yetkili bir öğretmenin görev, yetki ve sorumluluklarının boyutu aynı değildir (Coşkun, 2018: 17).
- Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenler, genellikle görevlerine yeni başladıkları için birleştirilmiş sınıflarda öğretim konusunda yeterli bilgiye sahip değildir (Köklü, 2000: 34).
- Birleştirilmiş sınıflarda uygulanan program müstakil sınıflarda uygulanan programla aynıdır. Uygulanan bu program kırsal yerleşimlerde yaşayanların ihtiyaçlarına cevap vermekten oldukça uzaktır. Şehir yaşamı ile kırsal yaşamı eş değerde görülmemelidir (Abay, 2006: 20).
- Birleştirilmiş sınıflarda yaşanan önemli sorunlardan biri de verilen müfredat programının müstakil sınıflarla eş zamanlı olarak yetiştirilememesidir. Dört sınıfın aynı anda öğrenim görüyor olması zaman yetersizliğine neden olmaktadır bu yüzden tüm sınıf için de hedeflerin tamamına ulaşmak oldukça güçtür (Dursun, 2006).
- Birleştirilmiş sınıf öğretmenleri genellikle köylerde görev yaptıkları için uyum ve alışma sorunu yaşarlar. Bir an önce köyden kurtulmanın yolunu ararlar. Bu nedenle de birleştirilmiş sınıflarda çok sık öğretmen değişikliği yaşanır (Abay, 2006: 20).
- Birleştirilmiş sınıfları bağımsız sınıflardan ayıran önemli farklardan biri öğretim biçimleridir. Birleştirilmiş sınıflarda öğrenciler bazı dersleri kendi kendilerine (ödevli) çalışarak geçirirler. Öğretmen bir sınıfa ders anlatırken diğer sınıf ya da sınıflara ödev vermektedir. Böylece bir grup öğrenci öğretmenden mahrum kalmaktadır.

- Birleştirilmiş sınıflı okulların mali açıdan kaynakları kısıtlıdır. Öğretmenler araç-gereç ve materyal bulma konusunda sıkıntı çekmektedirler. Yönetmeliğe göre köy bütçesinden en az %10 oranında bir ödeneğin okula ayrılması öngörülmüştür. Fakat okullar, çoğu kez bu ödeneği alamamakta ve köy yönetimi ile bu konuda sorun yaşamaktadır (Abay, 2006: 19).
- Binanın ısınması ve temizliği gibi önemli işler birleştirilmiş sınıflı okullarda sorundur; çünkü bakanlık tarafından hizmetli atanması söz konusu değildir. Pek çok okulda bu işler, belirli bir ücret karşılığı yaptırılmakta, velilerden biri ya da birkaçı sırayla yapmakta veya bu işleri öğretmen yapmaktadır. Çeşitli sorunlar yüzünden ısınma ve temizlik işleri bazen aksayabilmektedir (Yıldız, 2009: 28).

Birleştirilmiş sınıf uygulamasının sınırlılıklarına bakıldığında, bu sınırlılıkların öğrencilerden çok öğretmenleri olumsuz etkilediği görülmektedir. Uygulama, öğretmenin derse girmeden önce yapacağı hazırlığın artması, öğretmenin sınıf içindeki sorumluluğunun artması, göreve yeni başlayan öğretmenlerin birden fazla sınıfı yönetmede sorun yaşaması, bu tür uygulamaların kırsal bölgelerde olması sebebiyle öğretmenlerin görev yerlerine zor alışıması gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Birleştirilmiş sınıf uygulamasının yararlarını göz önüne aldığımızda ise uygulamanın kırsal alanda yaşayan öğrenciler açısından büyük avantaj olduğu görülmektedir. Uygulama, farklı yaş grubundaki öğrenciler arasında iş birliği sağlanması, öğrencilerin sınıf içinde ödevli saatlerde kendi kendilerini yönetebilmesi, sınıf içerisinde az sayıda öğrenci olması sebebiyle her öğrencinin etkinliklere katılabilmesi, geçmiş yıllarda kazanılamayan kazanımları tamamlama fırsatı sunmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında birleştirilmiş sınıf uygulamasının yararlarının, daha çok öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir. Bu sebeple uygulamanın sınırlılıkları göz ardı edilerek ve mümkün olduğunca iyileştirilerek uygulamaların devam etmesi gerektiği söylenebilir.

1.4.5. Öğretmenli Ders Saatleri

Birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretmenin kendisinin yönettiği derslere “öğretmenli dersler” denir. Öğretmenli dersler, öğretmenin öğrencilerle doğrudan

doğruya ilgilendiği saatlerdir. Bu derslerde öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmeleri güç olan, karmaşık, zor ve öğrencilerin ilk defa karşılaştıkları konulara yer verilmelidir (TTKB, 2012: 3).

Öğretmenli dersler, öğrenciler için çok önemli zamanlardır. Dersler genellikle ödevli geçtiği için öğretmenin ders anlatımı, yönlendirmeleri, yaptığı açıklamaların önemi bu saatlerde daha da artmaktadır (Yılmaz, 2011: 41).

Birleştirilmiş sınıflarda bir öğretmen birden çok program uygulamaktadır. Bu nedenle zamanını en iyi ve etkili şekilde kullanması gerekir. Etkili verilen dersin sonunda öğrenci ödevli derse başladığında bir sıkıntı çekmeyerek eğitim-öğretimine kendi başına veya öğretmenin rehberliğinde devam edebilir (Abay, 2007: 15).

Öğretmenli derslerin niteliğini arttırmak için şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Öğretmen önceden ders için çok iyi bir hazırlık yapmalıdır.
- Yapılacak öğretimin planı ayrıntılı bir şekilde hazırlanmalıdır.
- Öğretmen, öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmeleri güç olan konulara öncelik vermelidir.
- Öğrencilerin ödevli saatlerde yaptıkları çalışmalar grupça değerlendirilmelidir.
- Öğrencilerin ödevli derslerde yapacakları çalışmalara yol gösterici bir strateji takip edilmelidir.
- Ödevli derslerle bir bütün oluşturacak biçimde düzenlenmeli ve işlenmelidir (Albayrak, 2013: 10).

1.4.6. Ödevli Ders Saatleri

Birleştirilmiş sınıfların yapısı gereği bir grup öğrenci, öğretmen rehberliğinde ders işlerken diğer grubun öğretmenin önceden planladığı ödevlerle kendi kendine çalışması gerekmektedir. Bu şekilde geçen derslere ödevli dersler denilmektedir. Birleştirilmiş sınıflardaki öğretimin başarısı önemli ölçüde ödevli geçen derslerde öğrencilerin kendi kendine yaptıkları çalışmalara bağlıdır. İyi bir planlama yapılarak ödevli dersler, öğrencilerin kendilerini etkin kılmasına yarayan özel bir fırsat olarak değerlendirilmelidir (TTKB, 2012: 3).

Birleştirilmiş sınıflarda asıl başarı öğretmensiz geçen derslerde, öğrencilerin kendi kendilerine yaptıkları çalışmaların verimliliğine bağlıdır. Öğrencilerin ödevli derslerde yapacakları çalışmalar rastlantıya bırakılmamalı, etkinlikler en iyi şekilde planlanmalı ve öğrencilere açıkça ifade edilmelidir (Abay, 2006: 40). Bu derslerinde tıpkı öğretmenli dersler gibi ders sonunda değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir. Öğretmenin yapılan ödevleri kontrol etmesi, öğrencilerin istenileni yapıp yapmadığını görmesini sağlar (Abay, 2007: 15). Ödevli derslerin niteliğini artırmak için şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Öğretmen çalışmaları çok iyi planlamalıdır.
- Bir eksiklik olarak değil, öğrencilerin kendi kendilerini etkin kılmaya yarayan özel bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.
- Öğrencilere ne yapacakları ve nasıl çalışacakları konusunda örneklerle ayrıntılı bir açıklama yapmalıdır.
- Öğrenciler kendi kendilerine meşgul olacakları saatlerde sadece öğrendiklerini tekrarlama değil, aynı zamanda yeni öğrenmelere, çalışmalara hazırlanma imkânı verilmelidir.
- Çalışmalar mutlaka öğretmenle birlikte grupça ödevli saatin amacına ulaşıp ulaşılmadığını anlamak üzere değerlendirilmelidir.

1.4.7. Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıfların Karşılaştırılması

Birleştirilmiş sınıflar, iki ya da daha fazla sınıfın bir öğretmen yönetiminde bir araya gelerek çalışmalar yapmasıdır. Bu şekilde yapılan öğretime, “Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim” denilir (Binbaşoğlu, 1999: 1). Köksal (2009) birleştirilmiş sınıf kavramını “Birden fazla sınıfın bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş öğrenci grubu ve bir öğretmenle yapılan öğretime birleştirilmiş sınıflarda öğretim denir.” şeklinde tanımlamaktadır. Bir başka tanım da ise Fidan ve Baykul (1993), “Birleştirilmiş sınıf uygulaması, bir öğretmen tarafından birden fazla sınıfın birleştirilerek aynı sınıf içinde ders yapılmasıdır.” Şeklinde ifade ederken bu uygulama yalnızca ülkemize özgü değil birçok ülkede de başvurulan bir öğretim şekli olduğunu da belirtmişlerdir.

Bu tanımlardan hareketle birleştirilmiş sınıflar küçük yerleşim yerlerindeki eğitim-öğretim ihtiyacını karşılamak için oluşturulan birimler şeklinde ifade

edilebilir. Türkiye’de yıllardır devam eden bu uygulamanın nedenleri; bölgedeki öğrenci sayısının azlığı, dersliklerin ve öğretmen sayısının yetersizliği şeklinde açıklanmaktadır. Bunlarla birlikte sosyal, ekonomik ve coğrafi nedenler de göz önünde bulundurulabilir.

Türkiye’de kırsal kesimlerde, bağımsız bir sınıf oluşturmak için yeterli sayıda öğrenci bulunmamaktadır. Fakat bu bölgelerdeki bireylerin de eğitim-öğretim hakkı vardır. Küçük yerleşim alanlarında gereken eğitimin verilmesi amacıyla birleştirilmiş sınıf uygulamaları yapılır (Abay, 2007: 11). Ayrıca ülkemizde geçmişte derslik ve öğretmen sayısının az olması, günümüzde ise öğrenci sayısının yetersizliği gibi nedenlerle özelliklerde köylerde ilköğretim okullarında birleştirilmiş sınıf şeklinde öğretim yapılmaktadır (Dursun, 2006).

Birleştirilmiş sınıf uygulamalarında öğretmenin aynı anda birden fazla sınıfla birbirinden farklı çalışmalar yürütmesi mümkün olmadığı için; bazı sınıflara ödevlendirmede bulunarak yalnızca bir sınıfla ders işlemektedir. Bir sınıf aktif olarak öğretmenli ders işlerken, diğer sınıf veya sınıflar öğretmenin yönlendirmesiyle bireysel çalışmalar yapmaktadır. Öğretmenin yalnızca bir sınıfla ders işlediği bu sürede diğer öğrenciler, öğretmenden tam anlamıyla yararlanamamaktadırlar. Müstakil yani bağımsız sınıflara bakıldığında ise öğretmen tam anlamıyla tek bir gruba yönelmekte ve çalışmalarını tek bir grup üzerinde yürütmektedir. Bu sayede tüm öğrencilere öğretmenden aktif bir şekilde yararlanma fırsatı verilmektedir.

Bu bağlamda müstakil sınıf kavramını, “aynı yaş grubundaki öğrencilerin bir öğretmen eşliğinde farklı bir sınıfta eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmesidir” şeklinde tanımlayabiliriz (TDK, 2019).

Fidan ve Baykul’ a (1997) göre öğretim biçimi, birleştirilmiş sınıfları müstakil sınıflardan ayıran en önemli farklılıktır. Birleştirilmiş sınıflarda öğrenciler, bağımsız sınıflardan farklı olarak derslerin önemli bir bölümünü kendi kendilerine çalışarak ve öğrenerek geçirirler. Bu yüzden bu sınıflardaki öğrenciler kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu diğer sınıftakilere göre daha fazla taşırlar.

Birleştirilmiş sınıfların müstakil sınıflara göre hem olumlu hem de olumsuz yönleri vardır. Olumlu yönleri; küçük yerleşim yerlerine de okul yapılabilmesi, birden fazla sınıfa aynı anda eğitim-öğretim faaliyetlerinin

sürdürülebilmesi, farklı yaş grubunda farklı deneyim ve bilgilerdeki öğrencilerin birbirleriyle etkileşim içinde olmaları, öğrencilerin bağımsız çalışma alışkanlığı geliştirmeleri, sorumluluk bilinci ve işbirliği kazanmaları şeklinde ifade edilebilir (Abay, 2006: 16).

Birleştirilmiş sınıfların olumsuz yönleri ise; öğretmenin görev, yetki ve sorumluluklarının artması, öğretmenin derse hazırlık sürecinin artması, programdaki kazanımların tümünün kazandırılmasında güçlük yaşanması, ders programlanmasında yaşanan sorunlar, sınıf düzeni ve öğrenme-öğretme süreçlerinin zor olması, öğrenciler arasında yaş itibarıyla gelişen davranış problemleri, ödevli ve öğretmenli saatlerin yönetimi olarak belirtilebilir (Gurbetoğlu, 2016: 20).

İstatistiklere göre, mevcut ilkokulların yaklaşık olarak yarısı birleştirilmiş sınıflı okullardır. Ancak bu okullarda görev yapan öğretmen ve okuyan öğrenci sayısı, bağımsız sınıflarda görev yapan öğretmenlerle, okuyan öğrenci sayısının yaklaşık yüzde onudur (Köksal, 2005: 8).

1.5. Konu ile İlgili Olarak Yapılan Araştırmalar

Konu ile ilgili yapılan araştırmalar başlığı altında 2005 yılından itibaren değer eğitimi ve birleştirilmiş sınıflarda değer eğitimi ile ilgili yurt içi ve yurtdışında yapılan çalışmalar incelenmiştir.

1.5.1. Değer ve Değer Eğitimi ile İlgili Yapılan Ulusal Araştırmalar

Sarı (2005), öğretmen adaylarının değer tercihlerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada veri toplama aracı olarak Değerler, Suç Anlayışı ve Ahlaki Hüküm Ölçeği' ni (Güngör, 1998) kullanmıştır. Çalışmanın örneklem grubu, 110 öğretmen adayından oluşmaktadır. Sonuçlara göre, öğretmen adaylarının öncelikli değer tercihleri sırasıyla siyasi, genel ahlak, dinî, ekonomik, estetik, sosyal ve bilimsel değerler olarak bulunmuştur. Bu çalışmada erkek öğretmen adayları tüm değer alanlarında kadın öğretmen adaylarından daha yüksek puan almışlardır. Ancak bilimsel değerlerde kadın ve erkek öğretmen adaylarının puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Yazıcı (2006), değerler eğitiminin okullarımızda sistemli ve etkili bir biçimde yapılması düşüncesi ve değerler eğitimi ile ilgili kavram ve konuların öğretmenler tarafından özümzenmesi gerektiğinden yola çıkarak “*Değerler Eğitimi’ne Genel Bir Bakış*” isimli bir araştırma yapmıştır. Araştırmada; değer eğitiminin okullarımızda sistemli ve etkili bir biçimde yapılması ve geleceğin öğretmenleri olacak öğrencilerin, değer yargıları ve değerler eğitimi konularında yeterince eğitimsel bilgiye sahip olmaları gerektiğine dair vurgulamalar yapılmıştır.

İşcan Demirhan (2007), ilköğretim düzeyinde, “evrensellik” ve “iyilikseverlik” değerlerini kazandırmaya yönelik hazırlanan değerler eğitimi programının; öğrencilerin değerlerle ilgili bilişsel davranışlarına, duyuşsal özelliklerine ve değerleri gösterme düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla yaptığı “*İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği*” isimli çalışmasında veri toplama aracı olarak Uzun Cevaplı Yazılı Sınav Formu, Çoktan Seçmeli Duyuşsal Özellikler Formu, görüşme formları, anket ve gözlem kullanılmıştır. Programa katılan öğrencilerin değerlere ilişkin puanları ile söz konusu derslere ait yılsonu notları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ilişki ortaya çıkmıştır.

Sezgin (2007), ilköğretim okulu öğretmenlerinin bireysel ve örgütsel değerlere ilişkin önem sıralamalarını incelemeyi amaçladığı çalışmasına 451 öğretmen katılmıştır. Çalışmada, bireysel ve örgütsel düzeyi temsil eden 10 farklı değerın önem sıralamalarının belirlenmesinde değer sıralama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda ilköğretim okulu öğretmenlerinin bireysel açıdan güven, hoşgörü ve sorumluluk; örgütsel açıdan da dürüstlük, güven, saygı, hoşgörü ve sorumluluk gibi değerleri daha öncelikli olarak algıladıkları; risk alma, katılım ve iş birliği gibi değerleri ise daha sonlarda tercih ettiklerini göstermiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin bireysel ve örgütsel değerlere ilişkin önem sıralamaları arasında genel olarak orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Lalek (2007), “*Resmi ve Özel İlköğretim Okullarında Örgütsel Değerler (Sakarya İli Örneği)*” isimli araştırmasında resmi ve özel ilköğretim okullarındaki örgütsel değerleri, okulumuzdaki genel değerler, öğretmenin taşıdığı değerler ve

yöneticinin taşıdığı değerler boyutunda ortaya koymaya çalışmıştır. Yapılan araştırma sonucunda okul türüne göre okulumuzdaki genel değerler, öğretmenin taşıdığı değerler boyutunda anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Cinsiyet, görev, yaş, eğitim durumu, örgütsel değerlerle ilgili hizmet içi eğitim alıp almadığı ve branş değişkenlerine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Özel okulların bu üç boyutta örgütsel değerlere sahip olma konusunda daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Akbaş (2008), “*Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış*” isimli araştırmasında değer eğitimi akımlarından değer gerçekleştirme, karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi ve ahlak eğitimi akımlarının genel özellikleri açıklanmıştır. Araştırmada geçmişte genel hedeflerde ifade edilen değerlerin, yeni ilköğretim programlarının bir boyutu haline gelmesi, değer eğitimi akımlarının yeniden bütünlük içinde incelenmesini gerektirdiği ifade edilmiş ve bu çerçevede değer gerçekleştirme, karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi ve ahlak eğitimi akımlarının tanımları, kapsamı, öğretim yaklaşımları, öğretmen rolleri ve temel değerlerinden bahsedilmiştir.

Yılmaz (2008), “*Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*” isimli çalışmada öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamayı hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda ilişkisel tarama modelini kullanmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu Konya ilinde çalışan 482 ilköğretim öğretmeni oluşturmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre kadın öğretmenlerin evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik boyutlarının puan ortalaması erkek öğretmenlerin puan ortalamasından anlamlı bir şekilde yüksektir. Medeni durum değişkenine göre güç boyutu hariç tüm boyutlarda anlamlı bir farklılaşma gözlenmiştir. Kıdem değişkenine göre ise öğretmenlerin değer tercihleri tüm değer boyutlarında anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir.

Aktepe ve Yel (2009), çalışmalarında ilköğretimde çalışan öğretmenlerin değer yargılarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Rokeach Değer Anketi kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmenlerin en çok toplumsal adalet, ulusal güvenlik, aileye değer vermek, sağlıklı olmak, gerçek arkadaşlık, dürüst olmak, sorumluluk sahibi olmak ve eşitlik gibi değerleri

tercih ederlerken en az ise dünya işlerinden el ayak çekmek, zengin olmak, sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, hırslı olmak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak, itaatkâr olmak ve istek ve arzularının doyurulması anlamına gelen zevk gibi değerleri tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Kurtdede Fidan (2009), “*Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri*” isimli araştırmasında Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencilerinin değer öğretimi hakkındaki görüşlerini belirlenmeye çalışmıştır. Araştırmanın sonunda öğretmen adaylarının çoğunluğu, değer öğretimi için en önemli şeyin değerleri yaşamak olduğunu, değer öğretiminin bilgi kadar önemli olduğunu, derslerimizin yapısının bilgi temelli olduğunu, bireylerin değere verdikleri anlamların farklı olduğunu ve sorunlar yaşandığını, medyanın değer öğretiminde okulun ve öğrenmenin etkisini azalttığını belirtmişlerdir.

Aktepe (2010), araştırmasında ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğretiminin öğrencilerin tutumlarına etkisini tespit etmiş, öğrencilerin “yardımseverlik” değerine ve değer eğitimi ilişkin görüşlerini belirlemiştir. Araştırma sonucunda; yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretimin yapıldığı deney grubundaki öğrencilerin tutum puanlarının yükseldiği görülmektedir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi ve deney sonrası yardımseverlik değeri tutum puanları cinsiyete göre ve ailelerinin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Yiğittir (2010), “*İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler*” isimli çalışmasında ailelerin okulda çocuklarına kazandırılmasını istedikleri değerleri tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda; ailelerin okulda en çok aile birliğine önem verme, çalışkanlık, bayrağa ve İstiklal Marşı’na saygı, vatanseverlik, sorumluluk, dürüstlük, doğruluk, saygı, yardımseverlik ve cesaret değerlerine öncelik verdikleri; ailelerin bu değerleri tercih etmesinde sosyo-ekonomik düzeylerinin etkili olabileceği; ailelerin değer tercihi ile Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan doğrudan verilmesi gereken değerlerin büyük ölçüde tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kunduroğlu (2010), yapmış olduğu araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen “İlköğretim 4.sınıf Fen ve Teknoloji Öğretim Programıyla Bütünleştirilmiş Değerler Eğitimi Programı’nın (FBDEP) 10-11 yaşındaki 4. sınıf öğrencileri üzerindeki etkililiği sınanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular; öğrencilerin, verilen eğitimin programda yer alan değerlere ilişkin kazanımlara sahip olma düzeylerinin anlamlı bir şekilde artmasını sağladığını göstermektedir. Deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere göre değerlere ilişkin ikilem durumları formunun ön test ve son test ortalamalarındaki farkın deney grubunun lehine istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol grubundan elde edilen nitel veriler de belirtilen nicel verileri desteklemekte, bilişsel davranışlar açısından deney grubunun kontrol grubundan farklılığını ve deney grubunun ön ve son testleri arasındaki farklılığı açıklamaktadır.

Yanpar Yelken ve Yalar (2011), çalışmalarında değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmenlerin görüş ve önerilerinin belirlenmesi ve bu doğrultuda yapılandırmacılık yaklaşımı da göz önünde bulundurularak öğretmenler için değer eğitime yönelik bir program modülü örneğinin geliştirilmesini amaçlamışlardır. Çalışma sonuçlarına göre, öğretmenlerin değer eğitiminin daha yararlı hale gelmesinde ailenin önemli bir rol üstlendiğine, ailenin öğretmenle işbirliği yapmasına ve öğretmenler için hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesinin gerekliliğine vurgu yaptıkları görülmektedir. Ayrıca, “görsel-işitsel yeterlik”, “toplumsal yaşamdan örnekler” ve “öğrencilerin katılımını teşvik edici etkinlikler” öğretmenler tarafından değer eğitimi ile ilgili hazırlanacak bir materyalde önceliği alan öğeler olarak tercih edilmiştir.

Tahiroğlu (2011), araştırmasında, ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme” değerlerinin öğretimi ve öğrencilerin bu değerlere ilişkin tutumlarının belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırma sonucunda; değer eğitimi yöntemlerine uygun olarak geliştirilen etkinliklerin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme değerlerine ilişkin tutum puanlarının yükseldiği görülmektedir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test sonuçlarına bakıldığında cinsiyet değişkenine göre deney grubu öğrencilerinin

tutum puanları arasında; ölçeğin doğa sevgisi ve sağlıklı olma boyutlarında anlamlı bir fark olmadığı görülürken, temizlik boyutunda kız öğrencilerin lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Tarakçı (2013), yüksek lisans tezinde ilkokul 4. sınıf Türkçe dersinde görsel okuma görsel sunu çalışmalarında değerler eğitiminde kitle iletişim araçlarının kullanılmasının değer edinimine ve Türkçe dersine yönelik tutuma etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada “değerler eğitimi programı ile yapılan çalışmalar öğrencilerin değer edinimini olumlu yönde etkilemiştir, değerler eğitimi programı çalışmalarına katılan öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarında artış olmuştur, değerler eğitimi programına ilişkin olarak öğrenciler olumlu görüş bildirmişlerdir” sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yanpar Yelken ve Balcı (2013), yapmış oldukları araştırmanın amacı, ilköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmenlerin görüşlerini belirlemektir. Bulgulara göre öğretmenlerin sosyal bilgiler programında belirtilen değerlerin tümünü çok önemli ve önemli buldukları ve bu değerlerden “adil olma”, “barış”, “dürüstlük” ve “duygu ve düşüncelere saygı” değerlerinin ise önem derecesi açısından ilk sıralarda yer aldığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin değer öğretiminde en etkili buldukları yöntemin örnek olay incelemesi olduğu, en az etkili yöntemin ise geleneksel telkin yöntemi olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin değer eğitimine en çok değindikleri dersin sosyal bilgiler, en çok ilişkilendirdikleri ara disiplinin rehberlik ve psikolojik danışma olduğu belirlenmiştir.

Şimşek (2013), “*Hayat Bilgisinde Kişisel Nitelik (Değer) Öğretimi*” isimli çalışmasında, hayat bilgisi programında kişisel nitelik olarak isimlendirilen değerlerin temalara dağılımını ortaya koymayı ve mevcut kişisel niteliklerin (değerlerin) kazanımlar içerisindeki durumu, uygulanabilirliği hakkında da birtakım öneriler sunmayı hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda hayat bilgisi programında temalar içerisindeki kazanımlar tek tek incelenerek mevcut değerler tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda program içerisinde her bir değerın temalara dağılımı birbirine eşit olmadığı, kimi değer kazanımlar içerisinde fazlasıyla yer alırken, kimi değere temalar içerisinde çok az yer verildiği görülmüş

ayrıca bazen de değer kazandırmaya çok uygun olmasına rağmen, kazanımlar içerisinde hiçbir değer yer almadığı da tespit edilmiştir.

Akgül (2014), “İlkokul Öğrencileri İçin Web Tabanlı Değerler Eğitimi Uygulaması ” isimli yüksek lisans tezinde, ilkokul öğrencileri için değerler eğitiminin öğretiminde ve kazandırılmasında alternatif bir yöntem-teknik olarak Web Tabanlı Değerler Eğitimi (WTDE) uygulamasının etkililiğini ortaya koyarak, bu modelin eğitim sistemine kazandırılmasını hedeflemiştir. Araştırma sonunda, Web Tabanlı Değerler Eğitimi (WTDE) uygulamasının, dürüstlük ve adalet değerini kazandırmada alternatif bir yöntem olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca WTDE’nin bireylerin var olan adalet ve dürüstlük değerleri üzerinde etkisi olduğu bulunmuş, geliştirilen ortamın değer eğitimi için alternatif bir ortam olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Serin ve Buluç (2014), yapmış oldukları araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin değer algıları ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmanın sonunda sınıf öğretmenlerinin değer algıları ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Bununla beraber sınıf öğretmenlerinin değer algılarının örgütsel vatandaşlık davranışları üzerinde düşük düzeyde bir yordayıcılığa sahip olduğu görülmüştür.

Uzunkol (2014), doktora tezinde, hayat bilgisi öğretiminde uygulanan saygı ve sorumluluk temelli değerler eğitimi programının ilkokul 3.sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeyleri, sosyal problem çözme becerileri ve empati düzeylerine etkisini incelemeyi ve öğrencilerin uygulama sürecine ilişkin görüşlerini almayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, uygulanan değerler eğitimi programının öğrencilerin özsaygı düzeylerini artırmada etkili olmadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, sosyal problem çözme becerileri ve empati düzeyleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca, deney grubunda yer alan öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda, öğrencilerin uygulanan programın hem kendileri için hem de sınıf arkadaşları için yararlı etkileri olduğuna ilişkin görüşler bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Gündüz (2014), doktora tezinde “ilköğretim 3.sınıf hayat bilgisi dersinde “sorumluluk” değerinin proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile öğretiminin akademik

başarı ve tutuma etkisi tespit edilmiş ve öğrencilerin sorumluluk değerine ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda; proje tabanlı sorumluluk değer öğretiminin yapıldığı deney grubundaki öğrencilerin hem başarılarının arttığı hem de öz bakım ve görev bilinci anlamında tutum puanlarının yükseldiği görülmüştür. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi ve deney sonrası sorumluluk değeri tutum puanları, cinsiyete ve ailelerinin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Proje tabanlı sorumluluk değer eğitiminin öğretim süreci ve sürece ilişkin bulguları incelendiğinde; süreci somutlaştırdığı, anlamlı ve kalıcı öğrenmeleri sağladığı, öğrenciler üzerinde etkili olduğu ve eğitim sürecini zevkli bir hale getirdiği gözlenmiştir.

Gülmüş (2015), araştırmanın amacı ilkokul 4.sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmektir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, değeri, daha çok davranış ve davranışlar bütünü olarak tanımladıkları, değer eğitimi, daha çok değer ve davranış kazandırma olarak gördükleri, en çok vatanseverlik değerini ifade ettikleri, en çok drama etkinliklerini kullandıkları, en çok materyal eksikliği konusunda zorluk yaşadıkları, değer eğitimi zorluklarını aşmak için daha çok görsel materyaller kullandıkları, öğretmenlerin en çok materyal konusunda destek talep ettikleri, değer eğitimiyle ilgili en çok okul ve öğretmenlerle ilgili önerilerde bulundukları saptanmıştır.

Çetinbaş (2015), “*Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitime Yönelik Yeterliliklerinin İncelenmesi*” isimli çalışmasını sınıf öğretmenlerinin değerler eğitime yönelik yeterlilikleri incelemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Çalışmanın sonucunda, sınıf öğretmenlerinin; değerler eğitime yönelik yeterlilikleri, bir değeri geliştirebilmeye yönelik yeterlilikleri, değerler eğitimi yaklaşımlarını kullanabilmeye yönelik yeterlilikleri ve değerler eğitimi gerçekleştirebilmeye yönelik yeterlilikleri “yeterli” düzeye olduğu görülmüştür. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin değerler eğitime yönelik yeterliliklerinin; cinsiyete, medeni duruma, mesleki deneyime ve hizmet içi eğitimi alma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği çalışmanın diğer bir sonucudur.

Yarar Kaptan (2015), doktora tezinde ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde hoşgörü değerinin karma yaklaşıma dayalı bilgisayar destekli

etkinliklerle öğretiminin öğrencilerin tutumlarına etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, karma yaklaşıma dayalı bilgisayar destekli etkinliklerle hoşgörü değerinin öğretiminin, değer öğretim sürecini somutlaştırmakla beraber öğrencilere eğlenceli ve kalıcı bir öğretim süreci yaşattığı gözlenmiştir. Aynı şekilde öğrencilere sunulan örnek olayların ve ahlaki ikilemlerin öğrencilerin hoşgörü değerini günlük hayatın içerisine yerleştirebilmelerinde ve uygulayabilmelerinde yardımcı olduğu belirlenmiştir.

Kirmanoglu (2016), araştırmasını ilkokul 4.sınıf öğrencilerinin sosyal kulüplerin toplum hizmeti çalışmalarında değerler eğitiminin etkisini belirlemek amacı ile yapmıştır. Araştırma sonucunda; yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretimin yapıldığı deney grubundaki öğrencilerin tutum puanlarının daha fazla yükseldiği görülmektedir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi ve deney sonrası yardımseverlik değeri tutum puanları cinsiyete göre ve babalarının mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Etkinlik temelli yardımseverlik değer eğitiminin öğretim süreci ve sürece ilişkin bulgular incelendiğinde; yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretiminin toplum hizmeti çalışmalarında öğrencilerin daha bilinçli sürece katılmasını sağladığı, süreci somutlaştırdığı, yardımseverlik değerini öğrenmelerini ve içselleştirmelerini kolaylaştırdığı, eğitim sürecini daha zevkli bir hale getirdiği görülmüştür.

Eryılmaz (2016), araştırmasını sınıf öğretmenlerinin 3.sınıf Hayat Bilgisi dersinde değerler eğitimi ile ilgili yaptıkları uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi değerler eğitimi uygulamalarında telkin, model olma, örnek olay gibi değer kazandırma yollarını etkin bir şekilde kullandıklarını, öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde değerler eğitimi uygulamalarında soru cevap tekniğini, telkinde bulunma, örnek olay yöntemini sıklıkla kullandıklarını, değerlendirmede herhangi bir yaklaşım ve yönetime bağlı kalmadıklarını, ayrıca bu durum hakkında bilgi sahibi olmadıklarını, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğunu, öğretmenlerin eğitim durumlarına göre değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığını, öğretmenlerinin kıdem durumlarına göre değerler

eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunduğu belirtilmiştir.

Kılıç ve Babayigit (2017), çalışmalarında ilkokul ğrencilerinde kaybolan değerlerin belirlenmesi ve incelenmesini hedeflemiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. İlkokul ğrencilerinde kaybolan değerlerin incelendiği bu araştırma sonucunda beş adet temaya ulaşılmıştır. Ulaşılan temalar, saygıda azalma, sevgide azalma, sosyalleşme problemleri, benmerkezcilik, sorumluluk bilincinde azalmadır.

elik ve Bulu (2017), *“Disiplinler Arası Yaklaşımla Değer ğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanılması”* isimli çalışmalarında, disiplinler arası yaklaşımla değer ğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasının, öğrencilerin “duyguyu ve düşüncelere saygı, hoşgörü” ve “bilimsellik” değerlerine ilişkin tutumlarına etkisini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda, disiplinler arası yaklaşımla değer ğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı deney grubu ğrencilerinin, ele alınan değerlere yönelik tutum puanlarının yükseldiği tespit edilmiştir. Disiplinler arası yaklaşımla değer ğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasının değerlerin kazandırılmasında oldukça etkili olduğu, öğrenme sürecini somutlaştırdığı, öğrenciler için eğlenceli ve mutlu oldukları bir öğrenme ortamı oluşturduğu gözlemlenmiştir.

Bozkurt (2017), *“ocuk Oyunları ile Değerler Eğitimi”* isimli doktora tezini oyun ve fiziki etkinlikler dersinde yer alan ocuk oyunlarını değerler ile yoğunlaştırarak değerler eğitimini gerçekleştirmek ve ocuk oyunlarının değerler eğitiminde etkisini belirlemek amacıyla yapmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, uygulanan program sonucunda çalışma grubunun ön test ve son testlerinde anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir. Kontrol grubunda ise ön testte ve son testte anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bu alışma sonucunda oyunlar değerler ile yoğunlaştırıldığında çocuklara değerlerin öğretilebileceği ve öğrendikleri değerlerin ise kalıcı olabileceği grlmştir.

Öztürk (2017), yüksek lisans tez çalışması kapsamında ilköğretim ders kitapları ve ticari kitaplarda yer alan metinler değer öğretimi yaklaşımlarına göre incelemiştir. Çalışma sonucunda ilköğretim düzeyindeki kitaplarda yer alan metinlerin değer öğretimi yaklaşımlarından hangisi ile ifade edildiğini belirlemek için araştırmacı tarafından betimsel analiz yöntemi kullanılarak bulgulara ulaşılmıştır. İlköğretim ders kitaplarında sorumluluk, saygı ve vatanseverlik değeri; hikâye ve masallarda ise dürüstlük ve yardımseverlik değerlerine daha fazla yer verilmiştir. İlköğretim düzeyindeki tüm kitaplarda değerlerin “Değer Telkin Etme/Aşılama” yaklaşımıyla işlendiği bulgularına ulaşılmıştır.

Barcın (2018), araştırmasının amacı, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerine “sorumluluk”, “saygı”, “sabır” değerlerinin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisini belirlemektir. Araştırma sonucunda, değer eğitiminde yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı deney grubu öğrencilerinin, ele alınan değerlere yönelik tutum puanlarının yükseldiği tespit edilmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin günlükleri incelediğinde, sorumluk, saygı ve sabır değerlerine yönelik öğrencilerin olumlu tutum ve davranışlar kazandıkları görülmüştür.

Demir (2018), doktora tezinde, ilkokul ikinci sınıf Hayat Bilgisi dersinde sorumluluk değerini kazandırmada değer öğretimi yaklaşımlarının nasıl bir değişim gösterdiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Elde edilen bulgulara göre, araştırma sürecinden sonra uygulamanın yapıldığı bütün şubelerde, öğrencilerin belirlenen sorumlulukları kazandıkları görülmüştür. Sonuç olarak ikinci sınıf Hayat Bilgisi Dersinde; değer aktarma, değer açıklama, değer analizi ve eylem öğrenme yaklaşımlarına dayanan doğrudan değer öğretimi, öğrencilerin sorumluluk değerini kazanmasında olumlu yönde bir değişim göstermiştir.

Gözel (2018), araştırmanın temel amacı, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında yenilenen ilkokul hayat bilgisi dersi (1.-2.-3. sınıflar) öğretim programlarında yer alan değerler eğitimi uygulamalarını sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmektir. Araştırmanın sonuçlarına göre programların ve ders kitaplarının birebir örtüşmediği; programlarda yer alan kazanımlar, ünite isimleri ve ders süreleri açısından 1.sınıf ders programı dışında kayda değer anlamda büyük farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Değerlerin kazandırılması sürecinde en çok aile olmak üzere, yönetici, öğretmen, çevre, kitle iletişim araçları vb. gibi

paydaşların oldukça etkili olduğu; bu sebeple değer öğretiminin okullarda öğretmenlerin sorumluluğu altında sadece belirli derslerle sınırlı kalmayıp tüm paydaşların da bu sürece dâhil edilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Alıcı (2019), çalışmanın amacı, ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinleri değerler eğitimi açısından incelemek, bu değerlerin nasıl ve ne oranda örneklendirildiğini tespit etmektir. Çalışmanın sonucuna göre, incelenen metinlerde değerlerin orantılı bir şekilde dağılımının bulunmadığı, ancak temaların içeriğindeki metinlerle alakalı olduğu ve değer aktarımına uygun metinler olduğu saptanmıştır.

Uzuner (2019), çalışmasında sınıf içi değerler eğitimi uygulamalarında kullanılan araç-gereç ve materyaller ile bu araç-gereç ve materyallerin değerler eğitimindeki yerini, önemi ve uygulanabilirliği ile ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelemiştir. Ulaşılan bulgulardan bazıları; öğretmen görüşleri incelendiğinde 36 kavramın ön plana çıktığı gözlenmiştir. Bu kavramlar benzerliklerine göre gruplanarak 36 adet kod oluşturulmuştur, öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde araç-gereç ve materyal konusunda bazı kavramların öne çıktığı gözlenmiştir. Öğretmenlerin değerler eğitiminde kullandıkları araç-gereç ve diğer materyaller cinsiyetlerine ve mesleki deneyim sürelerine kimi farklılıklar göstermektedir.

Alparslan Ekiz (2019), çalışmasını, sınıf öğretmeni adaylarının değerler eğitimi ile ilgili yeterliklerini ve sahip oldukları metaforları belirlemek amacıyla yapmıştır. Öğretmen adaylarının değer kavramına yönelik metaforik algılarının incelenmesi sonucunda adayların değerleri içinde yaşanan toplumu belirleyen ve toplum için faydalı yararlı bir unsur olarak algıladığı, toplumun dengesini sağlayan ve yaşam kadar temel olan bir unsur olarak gördükleri belirlenmiştir.

1.5.2. Birleştirilmiş Sınıflarda Değer Eğitimi ile İlgili Yapılan Ulusal Araştırmalar

Kale ve Demir (2015), çalışmalarında birleştirilmiş ve bağımsız sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin toplumsal değer algılarını incelemek ve farklı değişkenler açısından karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Çalışma sonuçlarına bakıldığında, bağımsız sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin birleştirilmiş

sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek toplumsal değer algısına sahip oldukları söylenebilir. Ayrıca bağımsız ve birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin toplumsal değer algıları arasında bağımsız sınıflar lehine anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Sınıf seviyelerine göre toplumsal değer algılarına bakıldığında ise 3. ve 4. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin toplumsal değer algıları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Küçük (2016), çalışmasında birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin hayat bilgisi dersi öğretim programındaki özgüven, yardımseverlik ve yeniliğe açıklık değerlerini kazanma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında; birleştirilmiş ve müstakil sınıflardaki öğrencilerin; özgüven, yardımseverlik ve yeniliğe açıklık değerleri ile ilgili kazanımları gerçekleştirme düzeylerine ilişkin yapılan karşılaştırmada birinci sınıflarda yeniliğe açıklık, ikinci sınıflarda ise her üç değere ilişkin kazanımları gerçekleştirme düzeyleri arasında müstakil sınıf lehine anlamlı farklılık çıkmıştır.

1.5.3. Değer ve Değer Eğitimi ile İlgili Yapılan Uluslararası Araştırmalar

Russell (2002), çalışmasında 7-8 ve 11-12 yaşları arasındaki iki çocuk grubundan oluşan bir örnekleme ahlaki bilinci incelemiştir. Çocuklara adalet, sorumluluk, tercihler ve insan yaşamının değeri ile ilgili sorular sorulmuştur. Adalet ve sorumluluk kavramlarının algılanmasında erkek ve kız öğrenciler arasında farklılıklar belirlenirken, etkileşimli diyalog sürecinin çocukları anlama, çıkarım yapma, konular arasında bağlantı kurma, ayırım yapma ve genelleme yapma becerilerini geliştirmede etkili olduğu tespit edilmiştir.

Karma ve Kahil (2005), “Yaşayan Değerler Eğitimi Programının” ilköğretim öğrencilerinin davranış ve tutumlarına etkisini incelemek amacıyla 76 ilköğretim öğrencisi ile bir çalışma yapmışlardır. Ön test ve son test deneysel modelinin kullanıldığı çalışmada deney grubundaki öğrencilere kontrol grubundan farklı olarak mevcut öğretim programının yanı sıra saygı, sevgi ve barış değerlerine yönelik üniteye uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda bilişsel ve sosyal alanlardaki algılarında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu,

veliler ve öğretmenler tarafından uygulanan programın etkili bulunduğu belirlenmiştir.

Hunt Binkley (2006), Amerikan okullarındaki öğrenciler ile diğer ırklardan öğrencilerin değer eğitimlerini karşılaştıran bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada on yıl içindeki akademik başarı, değişen eğitim sistemleri ve ülkelerin içinde bulunduğu durumlara dikkati çekilmiştir. Çalışmada farklı toplumların benzerlik ve farklılıklarını incelenmiştir. Okulların kültürel değerleri ve eğitimi bir arada gerçekleştiren yerler olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma ile farklı kültürlerden öğrenciler ile yerel kültürden gelen Amerikalı öğrencilerin farklı değerleri tercih ettikleri ifade edilmiştir. Çalışmanın sonunda farklı kültürlere ait öğrenciler için farklı programlar geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Thornberg (2008), tarafından yapılan çalışmada öğretmen ve öğrencilerin değerler eğitiminin içeriği ve pratiği ile ilgili düşüncelerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Etnografik araştırma modeline uygun yürütölen çalışmada İsveç’de iki ilköğretim okulundan 141 öğrenci ve 13 öğretmen katılmıştır. Veri toplama aracı olarak gözlem ve mülakatın kullanıldığı çalışmanın verileri gömölü teoriye uygun olarak analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda okul ve sınıf kurallarının okulda değerler eğitiminin önemli bir parçası olduğunun düşünöldüğü belirlenmiştir.

Helwig, Ryerson ve Prencipe (2008), araştırmalarında çocuk, ergen ve gençlerin değer yargılarını araştırmışlardır. Araştırma sonuçları incelendiğinde, telkin yöntemi ve doğrudan öğretim yöntemlerinin kullanıldığı katılımcıların puanlarının yüksekliğı dikkat çekici bulunmuştur. Akıl yürütme yönteminin öğrencilerin yaşlarına uygun olarak verilecek olan değer eğitiminde önemli bir yeri olduğu belirlenmiştir. Ayrıca değer eğitimi yöntemlerinden telkin ve doğrudan öğrenme yöntemlerinin uygulanmasında yetişkinlerin daha yüksek puana ulaştıkları gözlenmiştir. Bununla beraber, genç katılımcıların, telkin yönteminin uygulanmasında daha az sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu çalışmanın bulguları çocukların ve yetişkinlerinin değerlerinin çok yönlü olduğunu ve değerın türünü ve hangi sosyal bağlamda (okul, aile, vb.) öğretildiğini dikkate aldıklarını ortaya çıkarmıştır.

Lovat ve Clement, (2008), “Değerler Eğitimi Pedagojik Zorunluluk” adlı çalışmalarında değerlerden yoksun, kaliteli bir öğretim sürecinin düşünülmemesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Kaliteli bir eğitim için ise öğretmenlerin pedagojik donanımlarının çok önemli olduğu belirtilmiştir. Toplumun mutluluğu için öğrencilerin değerlerine sahip olması gerektiği bu doğrultuda da değer eğitiminin, eğitimin vazgeçilmez bir parçası olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle en etkin değer eğitiminin de kaliteli bir eğitimden geçtiği ifade edilmiştir. Araştırmacılara göre, etkin eğitim alanı, entelektüel derinlik, iletişimsel yeti ve eğitim alanı değerler eğitiminin temel unsurlarıdır. Araştırmacı çalışmasının son cümlesinde “Değerler eğitimi pedagojik bir zorunluluktur.” ifadesini kullanmıştır.

Thornberg ve Oğuz (2013), tarafından İsveçli ve Türk öğretmenlerin değerler eğitimi konusundaki bakış açılarını belirlemek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Örneklemini 52 öğretmenin oluşturduğu çalışmada mülakat yöntemi kullanılmış ve analizler İsveçli ve Türk öğretmenlerin geleneksel değer yaklaşımına sahip olduklarını göstermiştir.

Kadivar, Nejad ve Emamzade (2005) “Birleştirilmiş Sınıfların Etkinliği: Başarıda Bir Anahtar Öge Olarak İşbirlikli Öğrenme” adlı çalışmasında birleştirilmiş sınıf ve müstakil sınıf öğrencilerinin matematik, sosyal beceri ve özgüven durumları karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin matematik ve sosyal beceri durumları müstakil sınıflara göre anlamlı derecede daha iyi oldukları ortaya çıkarken özgüven durumunda ise anlamlı farklılık olmamakla beraber birleştirilmiş sınıf lehine bir sonuç ortaya çıkmıştır.

1.5.4. İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi

Son yıllarda değerlerin öneminin artması, araştırmacıların da değerler ile ilgili konulara yoğunlaşmasına neden olmuştur. Özellikle 2018 öğretim programlarının güncellenmesi ve değerlerin “kök değerler” adı altında toplanması ile araştırmacılar, kök değer çalışmalarına yönelmiştir. İlkokul düzeyinde yapılan araştırmalar incelendiğinde hem ulusal hem de uluslararası araştırmaların genel olarak öğrencilerin değer algılarını yaş, cinsiyet, ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri gibi farklı değişkenler açısından incelediği tespit edilmiştir. Bunun yanı

sıra araştırmalarda, ders kitaplarının, çeşitli öykülerin, romanların değerler açısından incelendiği ve değerlerle ilgili öğretmenlerin görüşlerine başvurulduğu tespit edilmiştir. Yapılan ulusal ve uluslar arası araştırmalar incelendiğinde değerlerle ilgili çok çeşitli araştırmalar yapıldığı ancak kök değerlerle ilgili araştırmaların sayısının henüz sınırlı olduğu görölmektedir.

Birleştirilmiş sınıflarla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında ise, araştırmaların; birleştirilmiş sınıflarda yaşanan sorunlar, birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerin görüşleri, birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin akademik başarıları gibi konularla sınırlı olduğu görölmektedir. Bunun yanı sıra müstakil ve birleştirilmiş sınıflarda kök değerlere yönelik yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin 2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda yer alan kök değerlere yönelik algılarını tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada nicel ve nitel araştırma desenlerinin birlikte ele alındığı karma yöntem kullanılmıştır.

Karma araştırma yöntemi, araştırmacının, araştırma problemlerini anlamak için hem nicel veriler (kapalı uçlu) hem de nitel veriler(açık uçlu) topladığı iki veri setini birbiriyle bütünleştirdiği ve daha sonra bu iki veri setini bütünleştirmenin avantajlarını kullanarak sonuçlar çıkardığı, sağlık, sosyal ve davranış bilimleri alanında kullanılan bir araştırma yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır (Creswell, 2017: 2).

Tashakkori ve Teddlie (1998) karma yöntem araştırmasını nitel ve nicel yöntemlerle yapılan ve pragmatist felsefeye dayalı araştırma olarak tanımlamaktadır. Tashakkori ve Creswell (2007) ise karma yöntem araştırmasını araştırmacının, aynı araştırma içinde nicel ve nitel yöntemleri ve yaklaşımları kullanarak veri topladığı, analiz ettiği, bulguları bütünleştirdiği ve ileriye yönelik yordamalarda bulunduğu araştırma olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlarla birlikte Yıldırım ve Şimşek (2018) karma yöntemini, araştırma problemini kapsamlı ve çok boyutlu incelemek amacıyla, pragmatist felsefenin ilkeleri doğrultusunda nitel ve nicel yöntemleri birlikte kullanarak gerçekleştirilen araştırma olarak tanımlamıştır.

Yapılan tanımlara ve araştırmalara bakıldığında nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılması elde edilen verilerin çok yönlü olmasını sağlayarak araştırmanın güvenilirliğini artırmaktadır. Bu çalışmada,

birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören ilkokul öğrencilerinin 2018 yılında güncellenen öğretim programlarında yer alan kök değerlere ilişkin algılarını karşılaştırılması amacına uygun olması ve araştırmayı daha güvenilir kılması adına nicel ve nitel verilerin birleştirilerek kullanıldığı karma yönteme başvurulmuştur.

Karma yöntem desenlerinin türleri incelendiğinde zaman içerisinde desen türlerinin çeşitlendiği görülmüştür. Desenler boyutunda birleştirme söz konusu olduğunda Creswell (2015: 76) tarafından yapılan temel sınıflamaların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu temel sınıflamaya göre karma desen yönteminin türleri; açıklayıcı, açıklayıcı, gömülü, eş zamanlı, dönüşen ve çok aşamalı şeklinde ifade edilmektedir. Bu çalışmada nitel ve nicel aşamaların araştırma sürecinde eş zamanlı uygulandığı, nicel ve nitel verilerin ayrı ayrı analiz edildiği ve genel yorumlama yaparken sonuçların birleştirildiği yakınsayan paralel desen (Creswell, 2015: 79) kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Rize ili, Çayeli ilçesine bağlı bir ilkokulun 3 ve 4. sınıflarında öğrenim gören 20 öğrenci ile Artvin ili, Borçka ilçesine bağlı bir köy okulunun 3 ve 4. sınıfında birleştirilmiş sınıf şeklinde öğrenim gören 12 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yönteminden maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde yararlanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018)'e göre, maksimum çeşitliliğe dayalı bir örneklem oluşturmada amaç, genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değildir, tam tersine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır. Patton'a göre (1987) maksimum çeşitlilik gösteren küçük bir örneklem oluşturmada en azından iki yararı vardır: bunlardan biri, örneklemelerin kendine özgü boyutlarını ayrıntılı bir şekilde tanımlamak; diğeri ise farklı özellik gösteren durumların ortak temaları ve bunların değerinin ortaya çıkarılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018:120).

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan hem nicel hem de nitel veri toplama araçları kullanılarak toplanmıştır. Nicel veriler; “*Kişisel Bilgi Formu*” ve “*Örnek Olay/Durum Formu*” ile nitel veriler ise “*Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu*” aracılığıyla elde edilmiştir.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin; cinsiyet, öğrenim şekli, kardeş sayısı, anne-baba öğrenim durumu vb. bilgilerinin yer aldığı ve müstakil sınıfta öğrenim gören öğrenciler ile birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrenciler arasındaki benzerlik ve farklılıkların tespit edilmesi için araştırmacı tarafından hazırlanan formdur (**Ek-1**).

2.3.2. Örnek Olay/Durum Formu

Bu çalışmada birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören ilkökul 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinin, 2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programı’nda yer alan kök değerlere yönelik algılarını karşılaştırmak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan “*Örnek Olay/Durum Formu*” kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan form oluşturulmadan önce örnek olay/durum çalışmasının ne olduğu ve örnek olayların nasıl oluşturulacağı hakkında geniş çaplı bir literatür taraması yapılarak ilgili çocuk kitaplarında var olan örnek olaylar incelenmiştir. Her bir kök değer için iki örnek olay olacak şekilde 20 tane örnek olay/durum oluşturulmuştur. Örnek olaylar çoktan seçmeli sorular şeklinde; seçeneklerden biri doğru cevabı, diğeri doğru cevaba en yakın olan çeldirici cevabı ve bir diğeri de yanlış cevabı temsil edecek şekilde oluşturulmuştur. Bu oluşturulan örnek olaylar “*Örnek Olay Uzman Görüş Formu*” adı altında tablolaştırılarak 55 sınıf öğretmenin görüşüne sunulmuştur (**Ek-4**). Öğretmenlerden tablodaki örnek olaylar ile ilgili gördükleri kök değerleri eşleştirmeleri istenmiştir. Uygulama sonrasında her örnek olayın eşleştirilen kök değeri için tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır (Erkuş, 2006: 57). Her örnek olay için hesaplanan iç tutarlılık kat sayıları tablolaştırılmıştır (**Ek-5**). Seçilen örnek olaylar ve ilgili katsayıları Tablo 5’ te verilmiştir.

Tablo 5

Örnek Olaylar ve İlgili Katsayıları

Örnek olay	Tutarlılık katsayısı
1 Adalet	0,98
2 Dostluk	0,81
3 Dürüstlük	0,92
4 Öz denetim	0,50
5 Sabır	0,87
6 Saygı	0,80
7 Sevgi	0,67
8 Sorumluluk	0,83
9 Vatanseverlik	0,85
10 Yardımlaşma	0,81

Tablodaki tutarlılık katsayıları kök değerlerin programdaki sırasına göre verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere elde edilen tutarlılık katsayısı 0,70'ten büyük olan ve 0,70'ten küçük olup çoğunluğun işaretlediği değere göre örnek olaylar seçilerek formun son şekli oluşturulmuştur (Ek-2).

2.3.3. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu

Bu formun amacı, öğrencilerin kök değerlerle ilgili görüşlerini belirleyip karşılaştırmaktır.

Görüşme; araştırma yürütülürken kullanılan anahtar bir veri toplama aracıdır. Görüşme görüşmecinin önceden hazırlanmış soruları sorduğu ve cevaplayıcı/görüşülen kişinin cevaplar verdiği amaçlı bir söyleşidir (Kuş, 2003). Araştırmada standartlaştırılmış açık uçlu görüşme kullanılmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme, dikkatlice yazılmış ve belirli bir sıraya konmuş bir dizi sorudan oluşur ve her görüşülen bireye bu sorular aynı tarzda ve sırada sorulur (Patton, 1987:112). Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme, bir araştırmanın başkaları tarafından tekrar edilme olasılığını artırır. Yani hazırlanan görüşme aracı başka bir araştırmacı tarafından da kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018:132).

Bu amaçla ilkökul öğrencileri için hazırlanmış olan bu form; 2018 yılında güncellenen öğretim programlarında yer alan kök değerlerin her biri için aynı formatta hazırlanan bir tane kelime ilişkilendirme testi ve üç tane açık uçlu soru olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır (Ek-3).

Kelime ilişkilendirme testi, kavram yanlışlarını belirlemek, bilişsel yapıyı ortaya çıkarmak ve kavramsal değişimleri tespit etmek amacıyla kullanılabilir (Çepni, Özmen ve Bakırcı, 2012). Kelime ilişkilendirme yöntemi ile bireyin verdiği cevapların ilgili kavrama olan uzaklığı ve kavramlar arasındaki ilişkiler incelenerek kavram yanlışlarının tespiti yapılabilmektedir (Bolat, Aydoğdu ve Sağır, 2014).

Kelime ilişkilendirme testi (KİT) öğrencilerin bilişsel yapısını ve zihindeki kavramlar arasındaki bağları ortaya koyarak, uzun süreli bellekteki kavramlar arası ilişkinin yeterli olup olmadığını ortaya koyan bir yöntemdir (Bahar ve Özatl, 2003). Kelime ilişkilendirme testinde seçilen kavram alt alta tekrarlanarak yazılır. Bunun amacı ise öğrencinin her bir kavram yazımında anahtar kavrama geri dönmesini engelleyerek, anahtar kavram ile ilişkilendirdikleri kelimeleri rahatça ifade etmelerini sağlamaktır (Kurt ve Ekici, 2013).

Araştırmada kullanılan kelime ilişkilendirme testinin kavramlarını 2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda yer alan kök değerler oluşturmuştur. Uygulamada her bir kavram ilgili bölüme denk gelecek şekilde hazırlanmıştır. Bu bağlamda öğretim programında yer alan kök değerler (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) kelime ilişkilendirme testinin kavramlarını oluşturmuştur.

Formun ikinci bölümü, her bir kök değer için 3 ayrı açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Açık uçlu sorular, soruya cevap veren bireyin soruda boş bırakılan yere, bir kelime, bir cümle yazması veya kendi fikrini beyan etmesini gerektirir. Açık uçlu sorulara cevap yazdırmak çok faydalı bilgiler sağlayabilir (Çepni, 2010:172). Açık uçlu sorular cevaplama biçimine göre yorumlama, listeleme ve boşluk doldurma olmak üzere üç grupta toplanabilir (Mertens, 1998'den aktaran: Büyüköztürk, 2005).

Yorumlama sorular, belli bir konuyla ilgili olarak daha yansız ve ayrıntılı cevapların toplanmasını amaçlar. Bu tür sorularda cevap için sorunun hemen altında boş bir alan bırakılır. Cevap alanının sınırlı olması önerilir. Listeleme soruları, açık uçlu sorulara verilen cevapların bir düzen içinde sunulmasına olanak vermesi bakımından yararlıdır. Boşluk doldurma soruları, cevabın genellikle bir

veya birkaç kelime ile verilebileceği durumlarda cevaplayıcıya cevap için uygun bir boşluk bırakılarak yöneltlen sorulardır.

Araştırmanın amacı birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören ilkokul öğrencilerinin kök değerlere yönelik algılarını öğrencilerin kendi ifadelerinden yola çıkarak belirlemek olduğu için veri toplama araçlarında yer alan açık uçlu sorular yorumlayıcı soru olarak organize edilmiştir. Sorular her bir değer için aynı formatta ve üçer tane olup formda ilgili bölüme yerleştirilmiştir (Ek-3).

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, 2018-2019 eğitim öğretim yılı 2. döneminde toplanmıştır. Veri toplama araçları uygulanmadan önce gerekli izinler alınmıştır (Ek-6). Formlar uygulanmadan önce seçilen öğrenci gruplarının öğretmenleri ile görüşülerek uygun zaman tespit edilmiştir. Uygulamalar öğrencilerin bulundukları sınıflarda ayrı ayrı gerçekleştirilmiş ve 1-2 ders saati sürmüştür.

Uygulamaya kişisel bilgi formu ile başlanmıştır. Öğrencilerden bu bilgileri, doğru ve eksiksiz şekilde doldurmaları istenmiştir. İkinci basamakta öğrencilere kök değerlere ilişkin görüş formu kapsamında kelime ilişkilendirme testine yönelik açıklamalar yapılmış ve her bir kavram için bir dakika süre verilmiştir. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında kelime ilişkilendirme testindeki her bir kavram için ortalama otuz saniye verilmiştir. Ancak literatürdeki çalışmaların uygulandığı örneklem grubunu orta öğretim ve üstü seviyedeki öğrenciler oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın örneklem grubunun ilkokul öğrencisi olması sebebiyle her bir anahtar kavram için bir dakika düşünülmüştür. Öğrenciler bu süre içerisinde anahtar kavram ile ilişkili olduğunu düşündüğü kelimeleri sırayla yazmıştır. Öğrencilerin testteki her bir kavrama eşit süre ayırmaları amacıyla her kavram için verilen süre dolduktan sonra bir sonraki kavrama geçilmiştir. Testin uygulama aşamasında kavram ile ilgili cümle yazılmasına da özen gösterilmiştir. Anahtar kavrama verilen cevaplar, anahtar kavramla anlamlı bir ilişkisi olmayan çağrışım ürünü de olabilir (Nartgün, 2006).

İlgili cümleler tek bir kelimeye göre daha kapsamlı ve ayrıntılı yapıda olacağından cümlelerin bilimsel olup olmaması, kavramla ilişkisi ve anlamlı olup

olmaması gibi durumlar değerlendirme sürecini etkilemektedir. Uygulama sürecinde tüm kavramlara ilişkin kelime ilişkilendirme testi yapılmıştır.

Uygulamanın ikinci basamağında, veri toplama zenginliğini artırmak, analizleri güvenilir hale getirmek, sağlıklı sonuçlara ulaşmak için görüşme türlerinden standartlaştırılmış açık uçlu görüşme kullanılmıştır. Bu aşamada öğrencilerden yorumlayıcı soru olarak organize edilen açık uçlu soruları cevaplamaları istenmiştir.

Uygulamanın son basamağında hazırlanan Örnek Olay/Durum Formu, birleştirilmiş sınıfta okuyan 3 ve 4. sınıf on iki öğrenci ile müstakil sınıflarda okuyan 3 ve 4. sınıf yirmi öğrenciye uygulanmıştır. Bu formda öğrencilere her bir kök değere ait örnek olay verilmiş, bu durum karşısında nasıl davranacaklarını seçmeleri istenmiştir.

Formların tamamı araştırmacı tarafından birebir uygulanmıştır. Her formun öncesinde, uygulanacak formun amacı belirtilerek bu konuda görüşlerine ihtiyaç duyulduğu söylenmiştir. Formlar her öğrenciye aynı sürede ve aynı sıra ile uygulanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Bu başlık altında çalışma kapsamında elde edilen nitel ve nicel verilerin analizi verilmiştir.

2.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Çalışmanın nicel verileri Kişisel Bilgi Formu ile örnek olay/durum formundan elde edilmiştir. Kişisel bilgi formundan öğrencilerin cinsiyet, öğrenim şekilleri, okudukları sınıf şekilleri ve temel aile bilgileri; örnek olay/olay durum formu ile seçmiş oldukları durumlar belirlenmiş doğru cevabı seçmeleri ilişkili, kısmen ilişkili ve ilişkisiz olarak analiz edilmiştir. Kişisel bilgi formu ile örnek olay/durum formu, frekans ve yüzde analizleri yapılarak tablolaştırılmıştır.

2.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Çalışmanın nitel boyutuna ait veriler ise “Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu” aracılığıyla elde edilmiştir. Görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular;

içerik ve betimsel analize tabi tutularak, öğrencilerin kök değerlere ilişkin görüşleri analiz edilmeye çalışılmıştır. Betimsel analize göre elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu analizin amacı, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 203). İçerik analizinde ise temel amaç, elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizle özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizi ile daha derin bir işleme tabi tutulur. Böylece betimsel analizde fark edilmeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 242). Formda yer alan kelime ilişkilendirme testi analizleri ise Kurtaslan, Aydın ve Özer'in (2018) çalışmasından yararlanılarak yapılmış ve sonuçlar tablolaştırılarak sunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören ilkökul öğrencilerinin kök değerlere yönelik algılarını karşılaştırmak amacıyla yapılan araştırmanın veri toplama sürecinde uygulanan nicel ve nitel veri toplama araçlarından elde edilen bulgular, araştırmanın amaç ve alt problemleri doğrultusunda analiz edilerek yorumlanmıştır.

3.1. Kişisel Bilgi Formundan Elde Edilen Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde “Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin demografik özellikleri nasıldır?” alt problemine yanıt aramak amacıyla kişisel bilgi formundan elde edilen bilgiler “Tablo 6” da ifade edilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 6

Kişisel Bilgi Formundan Elde Edilen Bulgular

Değişken		MÜSTAKİL SINIF				BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF	
		3. sınıf		4. sınıf			
		F	%	f	%	f	%
Cinsiyet	Kız	8	80	7	70	5	41,66
	Erkek	2	20	3	30	7	58,33
	Toplam	10	100	10	100	12	100
Öğrenim şekli	Tam gün	10	100	10	100	4	33,33
	Yatılı	-	-	-	-	8	66,66
	Toplam	10	100	10	100	12	100
Anne	Sağ	10	100	10	100	12	100
	Ölü	-	-	-	-	-	-
	Toplam	10	100	10	100	12	100
Baba	Sağ	10	100	10	100	12	100
	Ölü	-	-	-	-	-	-
	Toplam	10	100	10	100	12	100
Anne öğrenim durumu	İlkokul	1	10	2	20	6	50
	Ortaokul	1	10	2	20	2	16,66
	Lise	3	30	2	20	1	8,33
	Üniversite	-	-	3	30	1	8,33
	Belirtilmemiş	5	50	1	10	2	16,66
	Toplam	10	100	10	100	12	100
Baba öğrenim durumu	İlkokul	-	-	1	10	2	16,66
	Ortaokul	1	10	4	40	3	25
	Lise	1	10	3	30	4	33,33

Tablo 6 (Devam) Kişisel Bilgi Formundan Elde Edilen Bulgular

	Üniversite	2	20	1	10	1	8,33
	Belirtilmemiş	6	60	1	10	2	16,66
	Toplam	10	100	10	100	12	100
Kardeş sayısı	1	3	30	1	10	-	-
	2	5	50	5	50	5	41,66
	3	1	10	3	30	4	33,33
	4 ve daha fazla	1	10	1	10	3	25
	Toplam	10	100	10	100	12	100
Anne meslek	Profesyonel meslek grubu	2	20	-	-	-	-
	Ev hanımı ve diğerleri	8	80	10	100	12	100
	Toplam	10	100	10	100	12	100
Baba meslek	Profesyonel meslek grubu	2	20	1	10	2	16,66
	Serbest meslek ve diğerleri	7	70	7	70	10	83,33
	Emekli	-	-	2	20	-	-
	İşsiz	1	10	-	-	-	-
	Toplam	10	100	10	100	12	100

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan müstakil 3. sınıf öğrencilerinin 8'inin kız, 2'sinin erkek; 4. sınıf öğrencilerinin 7'sinin kız, 3'ünün erkek; birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise 5'inin kız, 7'sinin erkek olduğu görülmektedir. Müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin tamamının tam gün, birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise 4'ünün tam gün, 8'inin yatılı öğrenim gördüğü görülmektedir. Anne/baba hayatta olma durumuna bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin tamamının anne ve babasının sağ olduğu tespit edilmiştir. Anne/ baba öğrenim durumuna bakıldığında, müstakil 3. sınıf annelerinin %10'unun ilkokul, %10'unun ortaokul, %30'unun lise, %50'sinin belirtilmemiş; babalarının ise %10'unun ortaokul, %10'unun lise, %20'sinin üniversite, %60'ının belirtilmemiş olduğu görülmektedir. Müstakil 4. sınıf annelerinin %20'sinin ilkokul, %20'sinin ortaokul, %20'sinin lise, %30'unun üniversite, %10'unun belirtilmemiş; babalarının ise %10'unun ilkokul, %40'ının ortaokul, %30'unun lise, %10'unun üniversite, %10'unun belirtilmemiş olduğu görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf annelerinin ise %50'sinin ilkokul, %16,66'sının ortaokul, %8,33'ünün lise, %8,33'ünün üniversite, %16,66'sının belirtilmemiş; babalarının %16,66'sının ilkokul, %25'inin ortaokul, %33,33'ünün lise, %8,33'ünün üniversite, %16,66'sının belirtilmemiş olduğu görülmektedir. Kardeş sayısına bakıldığında, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin %30'unun 1, %50'sinin 2,

%10'unun 3, %10'unun 4 ve daha fazla kardeşe; müstakil 4. sınıf öğrencilerinin %10'nun 1, %50'inin 2, %30'unun 3, %10'unun 4 ve daha fazla kardeşe sahip olduğu tespit edilmiştir. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise %41,66'sının 2, %33,33'ünün 3, %25'inin 4 ve daha fazla kardeşe sahip olduğu tespit edilmiştir. Anne/baba meslek gruplarına bakıldığında, müstakil 3. sınıf annelerinin 2'sinin profesyonel meslek grubu, 8'inin ev hanımı ve diğerleri; babalarının ise 2'sinin profesyonel meslek grubu, 7'sinin serbest meslek ve diğerleri, 1'inin işsiz olduğu görülmektedir. 4. sınıf annelerinin 10'unun ev hanımı ve diğerleri; babalarının 1'inin profesyonel meslek grubu, 7'sinin serbest meslek, 2'sinin emekli olduğu görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf annelerinin ise 12'sinin ev hanımı ve diğerleri; babalarının 2'sinin profesyonel meslek grubu, 10'unun serbest meslek ve diğerleri olduğu görülmektedir.

3.2. Örnek Olay/Durum Formundan Elde Edilen Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde “Birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören ilkökul 3 ve 4. Sınıf öğrencilerinin kök değer algıları nasıldır?” ve “Müstakil sınıfta öğrenim gören ilkökul 3 ve 4. Sınıf öğrencilerinin kök değerler algıları nasıldır ?” alt problemlerine yanıt aramak amacıyla örnek olay/durum formundan elde edilen bulgular “Tablo 7” de ifade edilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 7

Örnek Olay/Durum Formuna Verilen Cevaplar

Örnek olay	Müstakil sınıf- cevaplar						Birleştirilmiş sınıf- cevaplar		
	3. sınıf			4. sınıf					
	a*	b*	c*	a*	b*	c*	a*	b*	c*
1 Adalet	1	9	-	-	10	-	1	10	1
2 Dostluk	-	1	9	-	1	9	-	6	6
3 Dürüstlük	-	10	-	-	10	-	-	12	-
4 Öz denetim	9	1	-	10	-	-	11	1	-
5 Sabır	-	-	10	-	1	9	-	-	12
6 Saygı	-	-	10	-	-	10	1	-	11
7 Sevgi	-	10	-	-	10	-	-	12	-
8 Sorumluluk	1	-	9	-	2	8	-	1	11
9 Vatanseverlik	-	10	-	-	9	1	-	11	1
10 Yardımseverlik	1	-	9	1	1	8	-	2	10

*seçeneği işaretleyen öğrenci sayısını ifade etmektedir.

Tablo 7’de Örnek Olay/ Durum Formuna verilen cevaplar incelendiğinde; adalet kök değeri ile ilgili örnek olaya müstakil 3. sınıf öğrencilerinin 9’unun, müstakil 4. sınıf öğrencilerinin tamamının ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise 10’unun doğru cevap verdiği görülmektedir. Araştırmaya katılan müstakil sınıf öğrencilerinin adalet kök değerine, birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla sahip olduğu görülmektedir.

Dostluk kök değeri ile ilgili örnek olaya verilen cevaplara bakıldığında, müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin 9’unun ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise 6’sının doğru cevap verdiği görülmektedir. Araştırmaya katılan müstakil sınıf öğrencilerinin dostluk kök değerine, birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla sahip olduğu görülmektedir.

Dürüstlük kök değeri ile ilgili örnek olaya verilen cevaplara bakıldığında ise öğrencilerin tamamının doğru cevap verdiği görülmektedir. Araştırmaya katılan müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin dürüstlük kök değerine aynı düzeyde sahip olduğu görülmektedir.

Öz denetim kök değeri ile ilgili örnek olaya verilen cevaplara bakıldığında, müstakil 3. Sınıf öğrencilerinin 9’unun, müstakil 4. Sınıf öğrencilerinin tamamının ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise 11’inin doğru cevap verdiği görülmektedir.

Sabır kök değeri ile ilgili örnek olaya verilen cevaplara bakıldığında, müstakil 3. Sınıf öğrencilerinin tamamının, müstakil 4. Sınıf öğrencilerinin 10’unun ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise tamamının doğru cevap verdiği görülmektedir.

Saygı kök değeri ile ilgili örnek olaya verilen cevaplara bakıldığında, müstakil 3 ve 4. Sınıf öğrencilerinin tamamının ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin 11’inin doğru cevap verdiği görülmektedir. Araştırmaya katılan müstakil sınıf öğrencilerinin saygı kök değerine, birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla sahip olduğu görülmektedir.

Sevgi kök değeri ile ilgili örnek olaya verilen cevaplara bakıldığında ise öğrencilerin tamamının doğru cevap verdiği görülmektedir. Araştırmaya katılan müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin dürüstlük kök değerine aynı düzeyde sahip olduğu görülmektedir.

Sorumluluk kök değeri ile ilgili örnek olaya verilen cevaplara bakıldığında, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin 10'unun, müstakil 4. sınıf öğrencilerinin 8'inin ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise 11'inin doğru cevap verdiği görülmektedir.

Vatanseverlik kök değeri ile ilgili örnek olaya verilen cevaplara bakıldığında, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin tamamının, müstakil 4. sınıf öğrencilerinin 9'unun ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise 11'inin doğru cevap verdiği görülmektedir.

Yardımseverlik kök değeri ile ilgili örnek olaya verilen cevaplara bakıldığında ise, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin 9'unun, müstakil 4. sınıf öğrencilerinin tamamının ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise 10'unun doğru cevap verdiği görülmektedir. Araştırmaya katılan müstakil sınıf öğrencilerinin yardımseverlik kök değerine, birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla sahip olduğu görülmektedir.

Örnek olay/ durum formuna verilen cevaplara bakıldığında müstakil sınıf öğrencilerinin; adalet, dostluk ve saygı değerleri ile ilgili örnek olaylara daha çok doğru cevap verdikleri görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise sabır, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri ile ilgili örnek olaylara daha çok doğru cevap verdikleri görülmektedir. Her iki gruptaki öğrencilerin tamamının dürüstlük ve sevgi değeri ile ilgili örnek olaylara doğru cevap verdiği görülmektedir. Öz denetim ve vatanseverlik değeri ile ilgili örnek olayda ise hem müstakil sınıf hem de birleştirilmiş sınıf öğrencilerinden birer kişinin yanlış seçeneği işaretlediği görülmektedir.

3.2.1. Örnek Olay/Durum Formuna Dair Yorumlar

Araştırma bulgularına göre; müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin kök değerlere sahip olma düzeylerini ortaya koymak için uygulanan örnek olay/durum formu sonucuna göre, müstakil sınıf öğrencilerinin “*Adalet, Dostluk, Saygı*” kök değerlerine; birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise “*Sabır, Sorumluluk, Yardımseverlik*” kök değerlerine daha çok sahip olduğu tespit edilmiştir. “*Dürüstlük, Sevgi, Öz denetim ve Vatanseverlik*” kök değerlerine sahip olma düzeylerinde bir farklılık tespit edilememiştir.

Literatürde de araştırmanın bulgularıyla örtüşen çalışmalar mevcuttur. Küçük (2016) birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin hayat bilgisi dersi öğretim programındaki özgüven, yardımseverlik ve yeniliğe açıklık değerlerini kazanma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre belirlemeyi amaçladığı çalışmasında, müstakil sınıf öğrencilerinin birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre; kaynaklara ulaşım, velilerin bilinçli olması, okul dışı faaliyetlerin daha çeşitli olması ve birleştirilmiş sınıflı okullardaki uygulamaların olumsuz yönleri nedeniyle özgüven ve yeniliğe açıklık değerlerine yönelik kazanımları gerçekleştirme düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Buradan hareketle müstakil sınıf öğrencilerinin “*Adalet, Dostluk ve Saygı*” kök değerlerine daha fazla sahip olmasının okulun konumu, sahip oldukları veli profili, ulaştıkları imkânlardan kısaca yaşantı çeşitliliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Gönül (2019) birleştirilmiş sınıfta görev yapan öğretmenlerin uygulamada karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında, birleştirilmiş sınıf ortamının öğrencilere sosyalleşme, yardımlaşma, sorumluluk kazandırma gibi faydalarının olduğundan bahsetmiştir. Küçük (2016) çalışmasında, “Yardımseverlik değeri, öğretmenlere göre birleştirilmiş sınıflı okullardaki öğrencilerde daha yüksek düzeyde gerçekleştirilmektedir. Bunun nedeni olarak birleştirilmiş sınıflı okullarda çeşitli yaş gruplarının bir arada eğitim alması olarak ifade edilebilir.” şeklinde bir sonuç belirtmiştir. Buradan hareketle birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “*Sabır, Sorumluluk ve Yardımseverlik*” kök değerlerine daha fazla sahip olmasının sınıf ortamından, öğretmensiz geçirdikleri ödevli saatlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

3.3. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formundan Elde Edilen Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde “*Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören ilkokul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin kök değerlerle ilgili görüşleri nelerdir?*” alt problemine yanıt aramak amacıyla kök değerlere ilişkin görüş formundan elde edilen bulgular tablolastırılmış ve yorumlanmıştır. Kök değerlere ilişkin görüş formu içerisinde yer alan kelime ilişkilendirme testi ve açık uçlu sorulara ait analizler ayrı başlıklar altında verilmeye çalışılmıştır.

3.3.1. Kelime İlişkilendirme Testine Ait Bulgular

Kelime ilişkilendirme testi sonucunda hangi kök değere ne kadar sayıda cevap kelime/sözcük üretildiğini gösteren frekans tabloları oluşturulmuştur.

Tablo 8’de birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin adalet değeri ile ilişkilendirdikleri kelimeler, kelime sayıları ve toplam frekansları verilmiştir.

Tablo 8

Adalet Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler

Kök Değer	Kök Değer İle İlişki Kurulan Kelimeler ve Frekansları		
	Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)
ADALET	Adalet sarayı (f:1)	Adliye (f:1)	Adaletli (f:1)
	Adil (f:1)	Asker (f:1)	Adliye (f:2)
	Avukat (f:2)	Avukat (f:7)	Atatürk (f:1)
	Barışmamak (f:1)	Doktor (f:1)	Birey (f:1)
	Başkan (f:3)	Duruşma salonu (f:1)	Çanakkale (f:1)
	Cumhur (f:1)	Eşit/eşitlik (f:2)	Demokrasi (f:1)
	Cumhuriyet (f:5)	Güven (f:1)	Devlet (f:1)
	Dava (f:1)	Hakim (f:8)	Eşitlik (f:1)
	Dostluk (f:1)	Hemşire (f:1)	Nazik (f:1)
	Düşman (f:1)	Mahkeme (f:1)	Osmanlı (f:1)
	Eşitlik (f:2)	Memur (f:1)	Oy (f:3)
	Hakim (f:1)	Mühendis (f:1)	Savaş (f:1)
	Haksızlık (f:1)	Öğretmen (f:2)	Vatan (f:1)
	Hapis (f:1)	Paylaşmak (f:1)	Zarf (f:3)
	Hırsız (f:1)	Polis (f:5)	
	Hürriyet (f:1)	Savcı (f:6)	
	İyi kalplilik (f:1)	Sınıf (f:1)	
	Kötülük (f:1)		
	Mahkeme (f:1)		
	Millet (f:1)		
	Mühendis (f:1)		
	Paylaşma (f:1)		
	Savaş (f:1)		
	Saygı (f:1)		
	Sevgi (f:1)		
	Sevilmeyen (f:1)		
	Suç (f:1)		
	Türkiye (f:1)		
	Vatan (f:1)		
	Velayet (f:1)		
	Yardımcı (f:1)		
	Yarış (f:1)		
Toplam kelime sayısı*	32	17	14
Toplam frekans**	40	41	19
Toplam frekans***		100	

* Oluşturulan kelimelerin toplam sayısını ifade etmektedir.
** Oluşturulan kelimelerin frekansları toplamını ifade etmektedir.
*** Oluşturulan kelimelerin frekanslarının genel toplamını ifade etmektedir.

Tablo 8’de görüldüğü gibi “*Adalet*” kök değeri ile ilişkili kelimeler, müstakil 3. sınıf için 32; müstakil 4. sınıf için 17 ve birleştirilmiş sınıf için 14 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı ise 100’dür. “*Adalet*” kök değeri ile ilişkilendirilen kelimeler sınıf düzeylerine göre incelendiğinde; müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “cumhuriyet (f:5), başkan (f:3), eşitlik (f:2)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “hakim (f:8), avukat (f:7), savcı (f:6)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “oy (f:3), zarf (f:3), adliye (f:2)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra üç grupta yer alan öğrencilerin, “*Adalet*” kök değerini en çok “eşitlik” kelimesi ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “*Adalet*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.E.Ö-3. “Adaletli bir insan gördüm.”

M.K.Ö-5. “Herkesin adalete ihtiyacı vardır.”

M.K.Ö-6. “Bizim evde çok adalet var.”

M.K.Ö-8. “Savaşa gideceğiz.”

M.K.Ö-9 “Ben adalet sarayına gittim.”

Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “*Adalet*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.E.Ö-11. “Adaleti yerine getirmek için adliyeye gittim.”

M.K.Ö-13. “Arkadaşım çok adaletlidir.”

M.E.Ö-14. “Mahkeme adalet saraylarında yapılıyor.”

M.K.Ö-15. “Hakim çok adaletli davrandı.”

M.K.Ö-19. “Adaletli bir insan olmak istiyorum.”

Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “*Adalet*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

B.E.Ö-3. “Biz ablamla adil bir oyun oynadık.”

B.K.Ö-6. “Ben adaletten mutluyum.”

B.E.Ö-7. “Adalet savaşını kazandık.”

B.K.Ö-9. “Atatürk adaletli bir insan.”

B.E.Ö-10. “Ben adaletli oy kullandım.”

Tablo 9’da birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin dostluk değeri ile ilişkilendirdikleri kelimeler, kelime sayıları ve toplam frekansları verilmiştir.

Tablo 9

Dostluk Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları		
	Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)
DOSTLUK	Anlaşmak (f:1)	Arkadaş/arkadaşlık (f:8)	Akıllı (f:1)
	Arkadaş/arkadaşlık (f:10)	Barış (f:2)	Arkadaşlık (f:10)
	Barış (f:1)	Dost (f:1)	Barış (f:2)
	Dayanışma (f:1)	Duyarlı (f:1)	Beraberlik (f:1)
	Dost (f:2)	Duygular (f:1)	Birlik (f:1)
	Duygu (f:1)	Duygusal (f:1)	İyi/iyimser (f:6)
	Dürüst (f:1)	Dürüst (f:1)	Kankalık (f:1)
	Gülücük (f:1)	Güven (f:1)	Kuzen (f:1)
	İyi insanlar (f:1)	İnanmak (f:1)	Oyun (f:1)
	İyi/iyilik (f:2)	İnsan (f:1)	Özür (f:1)
	Kanka (f:1)	İyilik (f:2)	Sevgi (f:1)
	Kardeş (f:2)	Kanka (f:1)	Sevgili (f:1)
	Kuzen (f:2)	Kan kardeş (f:1)	Sevinç (f:1)
	Okul (f:1)	Kardeş (f:1)	Yardımlaşmak (f:3)
	Oyun oynamak (f:1)	Kuzen (f:1)	
	Öğretmen (f:1)	Mutluluk (f:1)	
	Paylaşma (f:1)	Paylaşım (f:1)	
	Saygı (f:3)	Sevgi (f:4)	
	Sevgi/sevmek (f:8)	Saygı (f:2)	
	Sevinç/mutluluk (f:2)	Yardımseverlik (f:2)	
	Sır (f:1)		
	Umut (f:1)		
	Yardımseverlik/yardımlaşma (f:4)		
	Yürek (f:1)		
Toplam kelime*	24	20	14
Toplam frekans**	50	34	31
Toplam frekans***		115	

* Oluşturulan kelimelerin toplam sayısını ifade etmektedir.
** Oluşturulan kelimelerin frekansları toplamını ifade etmektedir.
*** Oluşturulan kelimelerin frekanslarının genel toplamını ifade etmektedir.

Tablo 9’da görüldüğü gibi “*Dostluk*” kök değeri ile ilişkili kelimeler, müstakil 3. sınıf için 24; müstakil 4. sınıf için 20 ve birleştirilmiş sınıf için 14 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı ise 115’dir. “*Dostluk*” kök değeri ile ilişkilendirilen kelimeler sınıf düzeylerine göre incelendiğinde; müstakil

3. sınıf öğrencilerinin en çok “arkadaş/arkadaşlık (f:10), sevgi/sevmek (f:8), yardımseverlik/yardımlaşma (f:4)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “arkadaş/arkadaşlık (f:8), sevgi (f:4)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “arkadaşlık (f:10), iyi/iyimser (f:6), yardımlaşmak (f:3)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra üç grupta yer alan öğrencilerin, “*Dostluk*” kök değerini en çok “arkadaşlık” kelimesi ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “*Dostluk*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.K.Ö-1. “Dostluk ne demektir ?”

M.K.Ö-2. “Dostluk çok güzel bir şey.”

M.E.Ö-3. “Arkadaşlık dostluk demek.”

M.K.Ö-6. “Dost olmak çok güzel.”

M.E.Ö-8. “Arkadaş edindim.”

Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “*Dostluk*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.E.Ö-11. “Dostumla aram çok iyi.”

M.E.Ö-14. “Arkadaşım ile birlikte gezmeye gittik.”

M.K.Ö-16. “Arkadaşlık çok iyi bir şey.”

M.K.Ö-18. “Dostluk olmasa dünya olmaz.”

M.K.Ö-19. “Dostlar birbirine küsmez.”

Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “*Dostluk*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

B.E.Ö-1. “Arkadaşlarıma iyi davrandım.”

B.E.Ö-3. “Arkadaşım Furkan ile oyun oynadım.”

B.K.Ö-6. “Ben arkadaşım ile dostum.”

B.E.Ö-11. “Ben sınıftaki arkadaşım ile dostum.”

B.K.Ö-12. “Benim dostum çok iyi birisi.”

Tablo 10’da birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin dürüstlük değeri ile ilişkilendirdikleri kelimeler, kelime sayıları ve toplam frekansları verilmiştir.

Tablo 10

Dürüstlük Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları		
	Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)
DÜRÜSTLÜK	Saygı (f:5)	Saygı/saygılı (f:5)	Özür dilemek (f:1)
	Sevgi (f:3)	Sevgili (f:3)	Arkadaşlık (f:1)
	Yalan söylememek (f:2)	Düzenli/tertipli (f:1)	Kötülük yapmama (f:2)
	Doğrular/doğruluk (f:4)	Efendi (f:1)	Yalan söylememek (f:2)
	Sır (f:1)	Babam(f:1)	İyi/ iyimser (f:5)
	Sevinç (f:1)	Arkadaş/arkadaşlık (f:3)	Doğruluk (f:1)
	Çalışkan (f:1)	Annem (f:3)	Usluluk (f:1)
	Arkadaş/arkadaşlık (f:5)	Doğruluk (f:3)	Naziklik (f:1)
	Cennet (f:1)	Gerçek (f:1)	Düzenli (f:1)
	Yardımsever/yardımseverlik (f:5)	Yalan söylememek (f:2)	Akıllı (f:1)
	Düzenli (f:1)	İyilik (f:2)	Cesaret (f:1)
	Güzel/güzellik (f:2)	Duyarlı (f:1)	Paylaşan (f:2)
	Kibar (f:1)	Yardımsever (f:2)	Sevgi (f:1)
	İyi/iyilik (f:2)	Güven (f:1)	Saygı (f:2)
	İyi insan (f:1)	Mutluluk (f:1)	Yardımlaşmak (f:2)
	Yürek (f:1)	Akıllı (f:1)	Kavga etmemek (f:1)
	Güven (f:1)	Erdem (f:1)	İyi anlamak (f:1)
	Doğru konuşmak (f:1)	Öğretmen (f:2)	
	Umut (f:1)	Anneannem (f:1)	
	Dünya (f:1)	İnsan (f:1)	
	Kitap (f:1)		
	Dostluk (f:1)		
	Yardımcı (f:1)		
	Kuzen (f:1)		
	Anne/baba (f:1)		
	Hala (f:1)		
	Öğretmen (f:1)		
	Doktor (f:1)		
	Kardeş (f:1)		
	Abla (f:1)		
	Abi (f:1)		
	Dede (f:1)		
Toplam kelime*	32	20	17
Toplam frekans**	52	36	26
Toplam frekans***		114	

* Oluşturulan kelimelerin toplam sayısını ifade etmektedir.
** Oluşturulan kelimelerin frekansları toplamını ifade etmektedir.
*** Oluşturulan kelimelerin frekanslarının genel toplamını ifade etmektedir.

Tablo 10’da görüldüğü gibi “Dürüstlük” kök değeri ile ilişkili kelimeler, müstakil 3. sınıf için 32; müstakil 4. sınıf için 20 ve birleştirilmiş sınıf için 17 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı ise 114’tür. “Dürüstlük” kök değeri ile ilişkilendirilen kelimeler sınıf düzeylerine göre incelendiğinde, müstakil

3. sınıf öğrencilerinin en çok “saygı (f:5), arkadaş/arkadaşlık (f:5), yardımseverlik (f:5)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “saygı/saygılı (f:5)” kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “iyi/iyimser (f:5)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra üç grupta yer alan öğrencilerin, “*Dürüstlük*” kök değerini en çok “saygı” kelimesi ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “*Dürüstlük*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.K.Ö-2. “Dürüst ol.”

M.K.Ö-5. “Ben dürüst bir insanım.”

M.K.Ö-6. “Dürüst olmak lazım.”

M.K.Ö-8. “Bugün çok kibarım.”

M.K.Ö-9. “Arkadaşım bana dürüstlük yaptı.”

Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “*Dürüstlük*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.E.Ö-12. “Arkadaşım bana dürüst oldu.”

M.K.Ö-13. “Arkadaşım dürüsttür.”

M.E.Ö-14. “Dürüst bir arkadaş edindim.”

M.K.Ö-17. “Yeni tanıştığım arkadaşım çok dürüst.”

M.E.Ö-20. “Arkadaşıma dürüst davranıyorum.”

Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “*Dürüstlük*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

B.E.Ö-2 “Arkadaşıma dürüst davrandım.”

B.E.Ö-3. “Benim arkadaşım dürüst.”

B.E.Ö-4. “Benim arkadaşım dürüst.”

B.E.Ö-7. “Arkadaşıma dürüst oldum.”

B.E.Ö-10. “ Ben arkadaşıma dürüstlük yaptım.

Tablo 11’de birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin öz denetim değeri ile ilişkilendirdikleri kelimeler, kelime sayıları ve toplam frekansları verilmiştir.

Tablo 11

Öz denetim Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları		
	Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)
ÖZ DENETİM	Test (f:1)	Saç (f:1)	Hiçbir şey (f:1)
	Sınav (f:1)	Boy (f:1)	Arkadaşlık (f:1)
	Değerlendirme (f:1)	Denetlemek (f:1)	Dürüstlük (f:2)
	Deneme (f:1)	Deneme (f:1)	Dostluk (f:1)
	Form (f:2)	Orijinal (f:1)	Özel (f:1)
	Gerçek denetim (f:1)	İzlemek (f:1)	Özgür olmak (f:1)
	Bakmak (f:1)	Has (f:1)	Sevinç (f:1)
	Puan vermek (f:1)	Öz (f:1)	Barış (f:1)
	Yarışma (f:1)	Kişisel bilgi (f:2)	Ceza (f:1)
	Kontrol etmek (f:1)	Kişisel özellik (f:1)	Akıllı (f:1)
	İyi/iyilik (f:1)	Saygı (f:3)	Huysuz (f:1)
	Eğitim (f:1)	Duyarlılık (f:1)	Adaletli olmak (f:1)
	İnsan özellikleri (f:1)	Mutluluk (f:1)	
	Kitap (f:1)	Akıllı (f:1)	
	Okuma (f:1)	Sevecen (f:1)	
		Dürüst (f:1)	
		Yardım/yardımsever (f:2)	
		Güvenli (f:1)	
		Kişisel denetim (f:1)	
		Sınıf denetimi (f:1)	
		Futbol (f:1)	
		Eldiven (f:1)	
		Top (f:1)	
Toplam kelime*	15	23	12
Toplam frekans**	16	27	13
Toplam frekans***		56	

* Oluşturulan kelimelerin toplam sayısını ifade etmektedir.
** Oluşturulan kelimelerin frekansları toplamını ifade etmektedir.
*** Oluşturulan kelimelerin frekanslarının genel toplamını ifade etmektedir.

Tablo 11’de görüldüğü gibi “Öz denetim” kök değeri ile ilişkili kelimeler, müstakil 3. sınıf için 15; müstakil 4. sınıf için 23 ve birleştirilmiş sınıf için 12 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı ise 56’dır. “Öz denetim” kök değeri ile ilişkilendirilen kelimeler sınıf düzeylerine göre incelendiğinde; müstakil

3. sınıf öğrencilerinin en çok “form (f:2)” kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “saygı (f:3), kişisel bilgi (f:2), yardım/yardımseverlik (f:2)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “dürüstlük (f:2)” kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra üç grupta yer alan öğrencilerin, “Öz denetim” kök değerini ortak bir kelime ile ilişkilendiremedikleri görülmektedir.

Müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “Öz denetim” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.K.Ö-1. “Öz denetim ne demektir ?”

M.K.Ö-2. “Öz denetimli ol.”

M.K.Ö-5. “Öz denetim nedir ?”

Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “Dürüstlük” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.K.Ö-13. “Öz denetimin ne olduğunu öğrendim.”

M.K.Ö-16. “Herkes saygılıyım.”

M.K.Ö-17. “Öz denetimli arkadaşım var.”

Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “Dürüstlük” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

B.E.Ö-2 “Arkadaşıma özel bir şey gösterdim.”

B.E.Ö-4. “Arkadaşımı seviyorum.”

B.K.Ö-9. “Atatürk öz denetimli bir insandır.”

Tablo 12’de birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin sabır değeri ile ilişkilendirdikleri kelimeler, kelime sayıları ve toplam frekansları verilmiştir.

Tablo 12

Sabır Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları		
	Müstakil (3. Sınıf)	Müstakil (4. Sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. Sınıf)
SABİR	Beklemek (f:5)	Anne/baba (f:3)	Beklemek (f:5)
	Dinlenmek (f:1)	Kankam (f:1)	Ben (f:3)
	Sabretmek (f:2)	Öğretmen (f:2)	Kardeşim (f:1)
	Saygı (f:1)	Ben (f:2)	Babam (f:1)
	Sinirlenmeme (f:1)	Kardeşim (f:1)	Arkadaşım (f:1)
	Ya sabır (f:1)	Sabırsız (f:1)	İnsan (f:1)
	Yavaş (f:2)	Teyzem (f:2)	Akıllı (f:1)
	Durmak (f:2)	Zaman (f:1)	Dinleyen (f:1)
	Zaman/süre (f:1)	Beklemek (f:5)	Sınır (f:1)
	Saniye (f:1)	Sıkılmak (f:1)	Şefkat (f:1)
	Yerinden kıpırdamama (f:1)	Dayanmak/dayanıklı (f:2)	Dayanan (f:1)
	Sabırlılık (f:1)	Akıllı (f:1)	Saygılı (f:1)
	Sakin (f:1)	Güvenli (f:1)	Sabretmek (f:2)
	Kibar (f:1)	Saygılı (f:1)	
	Dürüstlük (f:1)	Sinirlenmeme (f:1)	
	Heyecan (f:1)	Ablam (f:1)	
	Sevinç (f:1)	Halam (f:1)	
	Sabırsız (f:1)	Polis (f:1)	
	Saygısız (f:1)	Hakim (f:1)	
	Anne (f:1)	Savcı (f:1)	
	Hala (f:1)	Avukat (f:1)	
	Teyze (f:1)	Sinir (f:1)	
	Kardeş (f:1)	Hırs (f:1)	
	Dede (f:1)	Kızgın (f:1)	
	Dayı (f:1)		
	Amca (f:1)		
	Anneanne (f:1)		
	Babaanne (f:1)		
Toplam kelime*	28	24	13
Toplam frekans**	35	34	20
Toplam frekans***	89		

* Oluşturulan kelimelerin toplam sayısını ifade etmektedir.

** Oluşturulan kelimelerin frekansları toplamını ifade etmektedir.

*** Oluşturulan kelimelerin frekanslarının genel toplamını ifade etmektedir.

Tablo 12’de görüldüğü gibi “*Sabır*” kök değeri ile ilişkili kelimeler, müstakil 3. sınıf için 28; müstakil 4. sınıf için 24 ve birleştirilmiş sınıf için 13 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı ise 89’dur. “*Sabır*” kök değeri ile ilişkilendirilen kelimeler sınıf düzeylerine göre incelendiğinde; müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “beklemek (f:5), sabretmek (f:2), durmak (f:2)”

kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “beklemek (f:5), anne/baba (f:3)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “beklemek (f:5), ben (f:3), sabretmek (f:2)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra üç grupta yer alan öğrencilerin, “Sabır” kök değerini en çok “beklemek” kelimesi ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “Sabır” kök değeri ile ilgili oluşturdıkları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.E.Ö-3. “Tülin Öğretmen sabırlı.”

M.K.Ö-5. “Sabır iyidir.”

M.K.Ö-7. “Çok sabırlıyım.”

M.K.Ö-8. “Sabırsızım hem de çok.”

M.K.Ö-9. “Ben herkese saygılıyım.”

Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “Sabır” kök değeri ile ilgili oluşturdıkları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.E.Ö-14. “Annemi sabırla bekledim.”

M.K.Ö-15. “O kadar sabırlıyım ki her gün beklerim.”

M.K.Ö-17. “Annem bugün hastanede çok sabırlıydı.”

M.K.Ö-18. “Sabırsız değil sabırlı olmak lazım.”

M.K.Ö-19. “Annem çok sabırlı bir insandır.”

Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “Sabır” kök değeri ile ilgili oluşturdıkları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

B.E.Ö-1. “Arkadaşım, oyun oynarken beklemek.”

B.E.Ö-4. “Benim arkadaşım sabırlı.”

B.E.Ö-7. “Hediye için sabırlı oldum.”

B.K.Ö-8. “Annem sabırlı bir insan.”

B.K.Ö-12. “Ben çok sabırlıyım.”

Tablo 13’te birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin saygı değeri ile ilişkilendirdikleri kelimeler, kelime sayıları ve toplam frekansları verilmiştir.

Tablo13

Saygı Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları		
	Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)
SAYGI	Sevgi (f:3)	Anne/baba (f:3)	Öğretmen (f:4)
	Marş/İstiklal Marşı (f:7)	Teyzem (f:2)	Anne/baba (f:5)
	Büyükler (f:6)	Halam (f:2)	Abla (f:2)
	Yaşlılar (f:7)	Dedem (f:3)	Dede (f:1)
	Küçükler (f:2)	Öğretmen (f:3)	Babanne (f:1)
	Sanat/sanatkar (f:1)	Ders (f:1)	Büyükler (f:4)
	Bilim (f:1)	Anneanne (f:1)	Abi (f:1)
	Eğitim (f:1)	Babanne (f:2)	Sevgi (f:1)
	Dürüst/dürüstlük (f:2)	Dürüstlük (f:2)	Umut (f:1)
	Yardım (f:1)	Sevgi (f:1)	Herkes (f:1)
	Sevinç (f:2)	Sevinç/mutluluk (f:2)	İnsanlara (f:1)
	Hayvan (f:1)	Görgü (f:1)	Akrabalara (f:1)
	Öğretmen (f:1)	Yaşlılar (f:1)	Misafir (f:1)
	Anne/baba (f:6)	Rica (f:1)	Teyze (f:1)
	Kardeş (f:1)	Rahat (f:1)	Kızmamak (f:1)
	Konuşanlara (f:1)	İyi davranış (f:1)	Vatana saygı (f:1)
	Atatürk (f:2)	Dostluk (f:1)	Millete saygı (f:1)
	Abla (f:1)	Barış (f:1)	Allah 'a saygı (f:1)
	Utanma duygusu (f:1)	Hoşgörü (f:1)	İyilik (f:2)
	Terbiye (f:1)	Saygılı olmak (f:2)	Saygılı olmak (f:1)
	Arkadaş (f:1)	Yardım etmek (f:1)	
	Kitap (f:1)	Kötü davranmak (f:1)	
	Saygısız (f:1)	Büyüklerimize (f:1)	
	Sevgisiz (f:1)	Bayrağımıza (f:1)	
	Bisiklet binmek (f:1)	Abla (f:2)	
	Ders çalışmak (f:1)	Arkadaş (f:1)	
	Koşmak (f:1)	Polis (f:1)	
		Müdür (f:1)	
		İnsan (f:1)	
		Kuzen (f:1)	
		Amca (f:1)	
Toplam kelime*	27	32	20
Toplam frekans**	55	44	32
Toplam frekans***		131	

* Oluşturulan kelimelerin toplam sayısını ifade etmektedir.

** Oluşturulan kelimelerin frekansları toplamını ifade etmektedir.

*** Oluşturulan kelimelerin frekanslarının genel toplamını ifade etmektedir.

Tablo 13'te görüldüğü gibi “Saygı” kök değeri ile ilişkili kelimeler, müstakil 3. sınıf için 27; müstakil 4. sınıf için 32 ve birleştirilmiş sınıf için 20 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı ise 131’tür. “Saygı” kök değeri ile ilişkilendirilen kelimeler sınıf düzeylerine göre incelendiğinde; müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “Marş/İstiklal Marşı (f:7), yaşlılar(f:7)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok

“anne/baba (f:3), dede (f:3), öğretmen (f:3)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “anne/baba (f:5), öğretmen (f:4), büyükler (f:4)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra üç grupta yer alan öğrencilerin, “Saygı” kök değerini en çok “anne/baba” kelimesi ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “Saygı” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.K.Ö-1. “Saygı ne demektir ?”

M.K.Ö-2. “Saygılı ol.”

M.E.Ö-3. “Saygılı çocuktur.”

M.K.Ö-5. “Herkes saygı gösteririm.”

M.K.Ö-9. “Saygı çok güzel bir şey.”

Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “Saygı” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.E.Ö-12. “Benim annem saygılı bir insandır.”

M.K.Ö-13. “Yaşlılara saygılı olmalıyız.”

M.K.Ö-16. “Birisine yardım ettim.”

M.K.Ö-17. “Bugün gelen kız çok saygılıydı.”

M.K.Ö-19. “Öğretmenime saygılı davranırım.”

Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “Saygı” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

B.E.Ö-2. “Ben öğretmenime saygılı davrandım.”

B.E.Ö-3. “Okuldaki herkes çok saygılı.”

B.K.Ö-5. “Ben misafirime saygılı olurum.”

B.K.Ö-9. “Vatana saygılı bir insan.”

B.K.Ö-12. “Biz çok saygılıyız.”

Tablo 14’te birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin sevgi değeri ile ilişkilendirdikleri kelimeler, kelime sayıları ve toplam frekansları verilmiştir.

Tablo 14

Sevgi Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları			
	Müstakil (3. Sınıf)	Müstakil (4. Sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf)	(3-4.
SEVGİ	Mutluluk (f:2)	Ben (f:1)	Kardeş (f:2)	
	Arkadaş (f:7)	Bebek (f:1)	Mutluluk (f:1)	
	Aile (f:3)	Anne/baba (f:5)	Yürek (f:1)	
	Akraba (f:4)	Öğretmen (f:1)	Anne/baba (f:4)	
	Büyükler (f:1)	Kedi (f:1)	Babaanne (f:1)	
	Yaşlı (f:1)	Köpek (f:1)	Dede (f:2)	
	Öğretmen (f:3)	Saygı (f:1)	Abla (f:2)	
	Tanıdıklarımız (f:1)	Mutluluk/sevinç (f:2)	Aile (f:1)	
	Yardımsever (f:3)	Arkadaşlık (f:1)	Arkadaş (f:5)	
	Dürüst/dürüstlük (f:4)	İyi davranmak (f:1)	Kuzen (f:1)	
	Doğruluk (f:1)	Sevgili (f:1)	Dayı (f:1)	
	İnsanlar (f:1)	Yardımcı (f:1)	Amca (f:2)	
	Hediye (f:1)	Dürüst (f:1)	Teyze (f:1)	
	Anne/baba (f:4)	Cömert (f:1)	Eşyalar (f:1)	
	Kardeş (f:1)	Paylaşımçı (f:1)	İnsan (f:1)	
	Babaanne (f:1)	Akıllı (f:1)	Herkes (f:1)	
	Sevgili olmak (f:1)	Yardımsever (f:1)	Misafir (f:1)	
	Vatansever (f:1)	Aşk (f:1)	Elbise (f:1)	
	Türkiye sever (:1)	Hayvanlar (f:1)	Anneanne (f:1)	
	Ata sever (f:1)	Kardeşim (f:1)	Dostluk (f:1)	
	Asker sever (f:1)	İnsan (f:1)	Sevmek (f:1)	
	İllerini sever (f:1)	Dede (f:1)	İyilik (f:2)	
	Kalp (f:1)		Berberlik (f:1)	
	İyilik (f:2)		Sevinmek (f:1)	
	Saygı (f:1)		Hayvan severlik (f:1)	
	Gülmek (f:1)		Sevgili olmak (f:1)	
	Birlikte olmak (f:1)			
Toplam kelime*	27	22	26	
Toplam frekans**	50	27	38	
Toplam frekans***		115		

* Oluşturulan kelimelerin toplam sayısını ifade etmektedir.

** Oluşturulan kelimelerin frekansları toplamını ifade etmektedir.

*** Oluşturulan kelimelerin frekanslarının genel toplamını ifade etmektedir.

Tablo 14'te görüldüğü gibi “Sevgi” kök değeri ile ilişkili kelimeler, müstakil 3. sınıf için 27; müstakil 4. sınıf için 22 ve birleştirilmiş sınıf için 26 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı ise 115’tir. “Sevgi” kök değeri

ile ilişkilendirilen kelimeler sınıf düzeylerine göre incelendiğinde; müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “arkadaş (f:7), akraba (f:4), dürüst/dürüstlük (f:4), anne/baba (f:4)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “anne/baba (f:5), mutluluk/sevinç (f:2)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “arkadaş (f:5), anne/baba (f:4), kardeş (f:2)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra üç grupta yer alan öğrencilerin, “Sevgi” kök değerini en çok “arkadaş/arkadaşlık” kelimesi ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “Sevgi” kök değeri ile ilgili oluşturdıkları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.K.Ö-1. “Sevgi ne demek ?”

M.K.Ö-2. “Sevgi çok güzel bir şey.”

M.E.Ö-8. “Bugün bir sürü yardım ettim.”

Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “Dostluk” kök değeri ile ilgili oluşturdıkları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.E.Ö-11. “Ben annemle babamı çok severim.”

M.K.Ö-15. “Ben sevgi doluyum.”

M.K.Ö-17. “Arkadaşım çok sevgili görünüyor.”

M.K.Ö-18. “Herkeste biraz sevgi olmalı.”

M.K.Ö-19. “Kardeşimi çok seviyorum.”

Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “Dostluk” kök değeri ile ilgili oluşturdıkları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

B.E.Ö-2. “Babamı çok seviyorum.”

B.E.Ö-3. “Ben arkadaşımı çok seviyorum.”

B.K.Ö-5. “Ben öğretmenimi seviyorum.”

B.K.Ö-9. “Ben sevgili bir insanım.”

B.K.Ö-12. “Herkes sevgili olmak.”

Tablo 15’te birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin sorumluluk değeri ile ilişkilendirdikleri kelimeler, kelime sayıları ve toplam frekansları verilmiştir.

Tablo 15

Sorumluluk Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları		
	Müstakil (3. Sınıf)	Müstakil (4. Sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. Sınıf)
SORUMLULUK	Yatak toplama (f:3)	Ödev yapma (f:3)	Ödev (f:3)
	Ödev/ödev yapma (f:5)	Yatak yapma (f:1)	Okul (f:1)
	Yemek yeme (f:1)	Kardeşe sahip çıkma (f:2)	Kitap (f:2)
	Okula gitme (f:6)	İyi davranma (f:1)	Düzenli (f:3)
	Test çözme (f:1)	Kurallara uymak (f:3)	Saygılı (f:1)
	Arkadaşlık (f:1)	Görev/vazife (f:1)	Bilmek (f:1)
	Arkadaş edinme (f:1)	İşleri yapmak (f:1)	Öğrenmek (f:1)
	Ders (f:2)	Bebek bakmak (f:1)	Sahip çıkmak (f:1)
	Sınav (f:1)	Yardımcı (f:1)	Anne/baba (f:1)
	İş/iş sahibi olmak (f:3)	Dürüst (f:1)	Öğretmen (f:2)
	Çanta hazırlamak (f:1)	Güven (f:1)	İnsanlar (f:1)
	Kitap çıkarmak (f:1)	Akıllı (f:1)	Müdür (f:1)
	Saygı (f:2)	Derli toplu (f:1)	Kardeşim (f:1)
	Sevgi (f:1)	Çalışkan (f:1)	Arkadaş (f:1)
	Oyuncak (f:1)	Kitap/defter getirme (f:1)	Toplama (f:1)
	Atatürk (f:1)	Kitap okumak (f:1)	Okuma (f:1)
	Hürriyet (f:1)	Eşyaları özenli kullanmak (f:1)	Ders (f:1)
	Vatan (f:1)	Okula gitmek (f:1)	Giyinmek (f:5)
	Millet (f:1)	Ders çalışmak (f:1)	İyi davranmak (f:1)
	Bakanlık (f:1)	İnsan (f:1)	İş (f:1)
	Okumak (f:1)	Arkadaşım (f:1)	Yemek yemek (f:3)
	Hayvanım (f:1)		
	Bitkilerim (f:1)		
	Öğretmen (f:1)		
	Oda/oda toplama (f:2)		
	Öğrenci (f:1)		
	Söz (f:1)		
	Kibar (f:1)		
	Dürüstlük (f:4)		
	Akıllı (f:2)		
	Sessiz (f:2)		
	Oyun oynamak (f:1)		
	Düşünce (f:1)		
	Kitap okuma (f:1)		
	Elbise katlama (f:1)		
	Ders programı hazırlama (f:1)		
	Yemek yapma (f:1)		
	Yardım (f:1)		
Toplam kelime*	38	21	21
Toplam frekans**	59	26	33
Toplam frekans***		118	

* Oluşturulan kelimelerin toplam sayısını ifade etmektedir.

** Oluşturulan kelimelerin frekansları toplamını ifade etmektedir.

*** Oluşturulan kelimelerin frekanslarının genel toplamını ifade etmektedir.

Tablo 15’te görüldüğü gibi “*Sorumluluk*” kök değeri ile ilişkili kelimeler, müstakil 3. Sınıf için 38; müstakil 4. Sınıf için 21 ve birleştirilmiş sınıf için 21 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı ise 118’dir. “*Sorumluluk*” kök değeri ile ilişkilendirilen kelimeler sınıf düzeylerine göre incelendiğinde; müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “okula gitme (f:6), ödev/ödev yapma (f:5), yatak toplama (f:3)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “ödev yapma (f:3), kurallara uymak (f:3), kardeşe sahip çıkmak (f:2)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “giyinmek (f:5), ödev (f:3), düzenli (f:3), yemek yemek (f:3)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra üç grupta yer alan öğrencilerin, “*Sorumluluk*” kök değerini en çok “ödev” kelimesi ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “*Sorumluluk*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.K.Ö-2. “Sorumluluk çok güzel.”

M.E.Ö-3. “Ödevlerini yap.”

Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “*Sorumluluk*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.E.Ö-12. “Ödevlerimizi yaptık.”

M.K.Ö-13. “Okula giden her çocuğun sorumluluğu vardır.”

M.K.Ö-17. “Kuzenim sorumluluk sahibiydi.”

M.K.Ö-18. “Herkes sorumluluklarını bilmeli.”

M.E.Ö-20. “Arkadaşım sorumluluklarını bilen biridir.”

Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “*Sorumluluk*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

B.E.Ö-1. “Öğretmenimin dediği bir sorumluluktur.”

B.E.Ö-3. “Benim arkadaşım sorumluluk sahibi birisidir.”

B.E.Ö-7. “Ben her gün çantamı hazırlarım.”

B.K.Ö-8. “Çocukların sorumlulukları var.”

B.K.Ö-12. “Her şeye sorumluyuz.”

Tablo 16’da birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin vatanseverlik değeri ile ilişkilendirdikleri kelimeler, kelime sayıları ve toplam frekansları verilmiştir.

Tablo 16

Vatanseverlik Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları		
	Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)
VATANSEVERLİK	Millet (f:2)	Ben (f:1)	Bayrak (f:1)
	Atatürk (f:4)	Anne/baba (f:2)	Şehitler (f:1)
	Ben (f:1)	Başkan (f:3)	Asker (f:3)
	Tanıdıklarım (f:1)	Muhtar (f:1)	Yürek (f:1)
	Ailem (f:1)	Kaymakam (f:1)	Savaş (f:2)
	Yaşlılar (f:1)	Öğretmen (f:1)	Barış (f:1)
	Arkadaşlarım (f:1)	Asker (f:4)	Sevmek (f:4)
	Öğretmenlerim (f:1)	Dedem (f:1)	İnsan (f:2)
	Akrabalarım (f:1)	Kardeşim (f:1)	Çocuk (f:1)
	Türkiye (f:1)	İstiklal Marşı (f:1)	Yurt sevgisi (f:1)
	Türkiye’yi sevmek (f:1)	Saygı (f:2)	Yurt/vatan (f:4)
	Ülke/vatan (f:1)	Sevmek/sevgi (f:1)	Atatürk (f:2)
	Bayrak/bayrak sevgisi (f:3)	Vatan/yurt (f:2)	Misafir (f:1)
	Dürüst (f:3)	İnsan (f:2)	Öğretmen (f:1)
	Saygı (f:2)	Bayrak (f:4)	Polis (f:1)
	Yardımseverlik (f:3)	Cumhurbaşkanı (f:3)	Millet (f:1)
	Düşünceli (f:1)	Polis (f:2)	Dürüstlük (f:1)
	Çalışkan (f:1)	Jandarma (f:2)	Adaletli (f:2)
	Vatanı seven (f:3)	Dürüst (f:1)	Cesaret (f:1)
	Ay/yıldız sevmek (f:1)	Cesur (f:1)	Toprak (f:1)
	Ataları sevmek (f:1)	Güvenli (f:1)	İyi insan (f:1)
	Kırmızıyı sevmek (f:1)	Akıllı (f:1)	İnsanı sevmek (f:1)
	İlleri sevmek (f:1)	Çalışkan (f:1)	Komutanlar (f:1)
	Cumhuriyet (f:2)	Mutlu (f:1)	
	Sevgi (f:3)	Paylaşımçı (f:1)	
	Umut (f:1)	Atatürk (f:3)	
	Huzur (f:1)	Millet (f:1)	
	Mutluluk (f:1)	Çocuk (f:1)	
	Asker (f:2)		
	Dünya (f:1)		
	Anne/baba (f:1)		
	Komşu (f:1)		
	Abi (f:1)		
	Kardeş (f:1)		
	İyilik (f:1)		
	Doğruluk (f:1)		
	Düşman (f:1)		
	Seyit Onbaşı (f:1)		
	Anadolu (f:1)		
	Kaymakam (f:1)		
	Vali (f:1)		

Toplam kelime*	42	28	23
Toplam frekans**	59	46	35
Toplam frekans***		140	

* Oluşturulan kelimelerin toplam sayısını ifade etmektedir.

** Oluşturulan kelimelerin frekansları toplamını ifade etmektedir.

*** Oluşturulan kelimelerin frekanslarının genel toplamını ifade etmektedir.

Tablo 16’da görüldüğü gibi “*Vatanseverlik*” kök değeri ile ilişkili kelimeler, müstakil 3. Sınıf için 42; müstakil 4. Sınıf için 28ve birleştirilmiş sınıf için 23 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı ise 140’tır. “*Vatanseverlik*” kök değeri ile ilişkilendirilen kelimeler sınıf düzeylerine göre incelendiğinde; müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “bayrak/bayrak sevgisi (f:3), dürüst (f:3), yardımseverlik (f:3)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “bayrak (f:4), asker (f:4)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “sevmek (f:4), yurt/vatan (f:4), asker (f:3)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra üç grupta yer alan öğrencilerin, “*Vatanseverlik*” kök değerini en çok “asker” kelimesi ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “*Vatanseverlik*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.K.Ö-1. “Vatanseverlik ne demek ?”

M.K.Ö-2. “Vatansever ol.”

M.K.Ö-8. “Vatan sevgisini öğrendim.”

Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “*Vatanseverlik*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.E.Ö-11. “Ben vatanseverim.”

M.K.Ö-13. “Ben vatanımı çok severim.”

M.E.Ö-14. “Bizim vatansever bir milletimiz var.

M.K.Ö-18. “Vatanseverlik herkesin borcudur.”

M.K.Ö-19. “Bayrağı yerde gördüğümüzde kaldırmak bir vatanseverliktir.”

Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “*Vatanseverlik*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

B.E.Ö-4. “Vatanımı seviyorum.”

B.K.Ö-8. “Ağabeyim vatansever bir insan.”

B.E.Ö-10. “Benim babam vatanseverdir.”

B.E.Ö-11. “Atatürk vatansever birisidir.”

B.K.Ö-12. “Biz vatanımızı seviyoruz.”

Tablo 17’de birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değeri ile ilişkilendirdikleri kelimeler, kelime sayıları ve toplam frekansları verilmiştir.

Tablo 17

Yardımseverlik Kök Değeri ile İlişkilendirilen Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları		
	Müstakil (3. Sınıf)	Müstakil (4. Sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. Sınıf)
YARDIMSEVERLİK	Ben (f:1)	Ben (f:1)	Teşekkür (f:1)
	Aile (f:1)	Arkadaş (f:5)	Anne/baba (f:4)
	Akrabalarım (f:1)	Köpek (f:1)	Yaşlılara (f:1)
	Muhtaç (f:2)	Anne/baba (f:4)	Paylaşmak (f:1)
	Yaşlı/yaşlılar (f:6)	Kardeş (f:1)	Fakirlere (f:1)
	İhtiyaç (f:1)	Amcalara (f:3)	Arkadaş (f:2)
	Öğretmen (f:2)	Teyze (f:4)	Kuzen (f:1)
	Arkadaş/arkadaşlık (f:2)	Anneanne (f:1)	Abla (f:1)
	Sevinç/mutluluk (f:2)	Yardım/yardımlaşmak (f:3)	İyimser/iyi (f:2)
	Şeker (f:1)	Sevgi (f:1)	Misafir (f:1)
	Evsizler (f:1)	İyilik (f:1)	Dünya (f:1)
	Eski eşyalar (f:1)	Yaşlılar (f:2)	Öğretmen (f:1)
	Polis (f:1)	Hayvanlar (f:1)	Yardım (f:5)
	Asker (f:1)	Duyarlılık (f:1)	İnsan (f:2)
	Vatan (f:1)	Çocuklara (f:1)	Kedi (f:1)
	İnsan/insanlar (f:1)	Dürüstlük (f:1)	Köpek (f:1)
	Dürüstlük (f:3)	Akıllı (f:1)	Saygı (f:2)
	Herkese yardım (f:1)	Mutlu (f:1)	Sevgili olmak (f:1)
	Sevgi (f:2)	Sabırlı (f:1)	
	İyi/iyilik (f:2)	Sevecen (f:1)	
	İyi kalpli (f:1)	Paylaşımçı (f:1)	
	Kibar (f:2)	Cesur (f:1)	
	Akıllı (f:2)	Güvenli (f:1)	
	Başarılı/çalışkan (f:1)	Çalışkan (f:1)	
	Dede (f:1)	İnsan (f:1)	
	Kedi (f:1)		
	Köpek (f:1)		

	Hayvanlar (f:2)		
	Yardım isteyenler (f:1)		
	Yardımcı (f:1)		
	İsraf etmeme (f:1)		
	Sakin (f:1)		
	Genç (f:1)		
	Anne/baba (f:2)		
	Kardeş (f:1)		
	Abla (f:1)		
Toplam kelime*	36	25	18
Toplam frekans**	53	40	29
Toplam frekans***		122	

* Oluşturulan kelimelerin toplam sayısını ifade etmektedir.
** Oluşturulan kelimelerin frekansları toplamını ifade etmektedir.
*** Oluşturulan kelimelerin frekanslarının genel toplamını ifade etmektedir.

Tablo 17’de görüldüğü gibi “*Yardımseverlik*” kök değeri ile ilişkili kelimeler, müstakil 3. Sınıf için 36; müstakil 4. Sınıf için 25ve birleştirilmiş sınıf için 18 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı ise 122’dir. “*Yardımseverlik*” kök değeri ile ilişkilendirilen kelimeler sınıf düzeylerine göre incelendiğinde; müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “yaşlı/yaşlılar (f:6), dürüst (f:3)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “arkadaş (f:5), anne/baba (f:4) kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “yardım (f:5), anne/baba (f:4)” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra üç grupta yer alan öğrencilerin, “*Yardımseverlik*” kök değerini en çok “anne/baba” kelimesi ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “*Yardımseverlik*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.K.Ö-1. “Yardımseverlik ne demek ?”

M.K.Ö-2. “Yardımsever ol.”

M.E.Ö-3. “Yardım yapıyorum.”

M.K.Ö-8. “Bugün çok iyiyim.”

Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “*Yardımseverlik*” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

M.E.Ö-11. “Ben vatanseverim.”

M.K.Ö-13. “Ben çok yardımseverim

M.K.Ö-15. “Sokaktaki hayvanlara yardım et.”

M.K.Ö-17. “Yeni tanıştığım arkadaşım yardımsever.”

MÇKÇÖ-19. “Arkadaşıma yardım ettim.”

Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “Yardımseverlik” kök değeri ile ilgili oluşturdukları cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

B.E.Ö-1. “Annemin işi varken kardeşime bakarım.”

B.E.Ö-4. “Ben anneme yardım ediyorum.”

B.E.Ö-7. “Kediye yardımseverlik yaptım.”

B.E.Ö-11. “Ben yardımsever bir çocuğum.”

B.K.Ö-12. “Biz yardım etmeyi çok seviyoruz.”

3.3.2. Açık Uçlu Sorulara Ait Bulgular

Kök değer görüş formunun açık uçlu sorular ile ilgili betimsel ve içerik analizine ait tablolar ise aşağıda kök değerlerin programlarda yer alış sırasına göre verilmiştir. “Tablo 18” de oluşturulan kodların genel frekans dağılımı ifade edilmiştir. Tablolarda ise müstakil 3. sınıf için sarı; müstakil 4. sınıf için kırmızı; birleştirilmiş sınıflar için ise mavi renkler kullanılmıştır. Öğrencilerin oluşturdukları ortak kodlar ise renklerin karışımından oluşan ara renklerle ifade edilmiştir. Örneğin; “Tablo 19” da müstakil 3 ve 4. sınıfların oluşturduğu ortak kodlar sarı ve kırmızının karışımı olan turuncu renkle ifade edilmiştir.

Tablo 18

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Kök Değerlerin Tanımlarına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

Kök Değer	Sınıf düzeyi			Toplam
	Müstakil 3. Sınıf	Müstakil 4. Sınıf	Birleştirilmiş Sınıf (3-4.sınıf)	
Adalet	18	17	8	43
Dostluk	9	13	10	32
Dürüstlük	9	11	7	27
Öz denetim	6	6	3	15
Sabır	4	10	3	17
Saygı	8	12	4	24
Sevgi	6	10	7	23

Tablo 18 (Devam) Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Kök Değerlerin Tanımlarına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

Sorumluluk	5	12	7	24
Vatanseverlik	6	11	7	24
Yardımseverlik	5	12	4	21
Toplam	76	114	60	250

Tablo 18’de oluşturulan kodların toplam frekansları incelendiğinde, en fazla “*Adalet*” değeri; en az ise “*Öz denetim*” değeri ile ilgili kod oluşturulabildiği görülmektedir. Oluşturulan kodların sınıf düzeyindeki frekanslarına bakıldığında, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en fazla “*Adalet*” değeri; en az ise “*Sorumluluk ve Yardımseverlik*” değerleri ile ilgili; müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en fazla “*Adalet*” değeri; en az ise “*Öz denetim*” değeri ile ilgili; birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en fazla “*Dostluk*” değeri; en az ise “*Öz denetim ve Sabır*” değerleri ile ilgili kod oluşturabildiği görülmektedir.

Tablo 19’da öğrencilerin “Adalet denilince aklınıza neler geliyor?” sorusuna verdikleri cevaplardan oluşturulan kodlar sunulmuştur.

Tablo 19

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Adalet Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

Oluşturulan Kodlar ve Öğrenciler			
ADALET	Müstakil (3. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)
	Başkan: M2	Adaletli oy vermek: B1, B11	Adliye: M11
	Cumhuriyet: M2, M4	Barış: B2	Hakim: M11, M12, M15, M16, M19
	Türkiye: M2	Bilgili insan: B6	Savcı: M11
	Mühendis: M2		Duruşma salonu: M11
	Hapis: M2		Öğretmen: M12, M19
	Adalet mülkün temelidir: M3		Okul: M12
	Sevgi: M4		Polis: M12, M16
	Haklılık: M4		Paylaşmak: M13
	Hürriyet: M5		Doktor: M16
	Düşman: M7		Ceza: M18
	Savaş: M8		Herkesin hakkını kullanması: M20
	Her şey: M9		Cesaret: M17

Tablo 19 (Devam) Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Adalet Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

	Kötülük: M10		
	Avukat: M2, M11		Avukat: M2, M11
	Mahkeme: M2, M11		Mahkeme: M2, M11
	Arkadaşlık: M1, B2		
	Vatan sevgisi: M8, B7		
		Eşitlik: B8, M13, M14	
		Dürüstlük: B2, B4, M17	
	Adaletli olma: M4, M6, B3, B5, B9, B10, B11, B12, M, 18		
Toplam*	18	8	17

*Oluşturulan kod sayısını ifade etmektedir.

Tablo 19’da öğrencilerin “Adalet” değerinin ne olduğu ile ilgili oluşturdukları kodlar incelendiğinde, frekans olarak en fazla müstakil 3. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerin; en az ise birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kod oluşturabildiği görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları kodlar ele alındığında, üç grupta yer alan öğrencilerin “Adalet” değerini “adaletli olma” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları ortak kodlar ele alındığında ise, müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin “Adalet” değerini “avukat ve mahkeme” şeklinde; müstakil 3. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “arkadaşlık ve vatan sevgisi” şeklinde; müstakil 4. Sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise “eşitlik ve dürüstlük” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Bunların yanı sıra, müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “başkan, Cumhuriyet, Türkiye, mühendis, hapis, adalet mülkün temelidir, sevgi, haklılık, hürriyet, düşman, savaş, her şey, kötülük” kodlarını; müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “adliye, hakim, savcı, duruşma salonu, öğretmen, okul, polis, paylaşmak, doktor, ceza, herkesin hakkını kullanması, cesaret” kodlarını; birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrenciler ise “adaletli oy vermek, barış, bilgili insan” kodlarını oluşturmuşlardır.

Tablo 20’de öğrencilerin “Dostluk denilince aklınıza neler geliyor?” sorusuna verdikleri cevaplardan oluşturulan kodlar sunulmuştur.

Tablo 20

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Dostluk Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

Oluşturulan Kodlar ve Öğrenciler			
DOSTLUK	Müstakil (3. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)
	Dürüstlük: M7	Adaletli biri: B5	Annem: M12
		Sevinç: B6	Babam: M12
		Beraber olmak: B9	Kardeşim: M12
			Paylaşmak: M16, M17
			Mutluluk: M17
			Her zaman yanında olan kişi: M18
	Sevgi: M2, M4, M10, M14, M17		Sevgi: M2, M4, M10, M14, M17
	Kardeşlik: M4, M11		Kardeşlik: M4, M11
	Yardımlaşma: M2, M10, B11		
	Saygı: M1, M8, M14, B11		
	Arkadaş: M2, M3, M8, M10, M11, M12, M19, B1, B3, B4, B6, B8, B12		
	Dostluk/dost olma: M6, M8, M9, M11, M20, B7, B10		
	Kuzen: M8, M19, B2		
	İyilik yapma/İyilik: M10, M15, B5, B11		
Toplam*	9	10	13

*Oluşturulan kod sayısını ifade etmektedir.

Tablo 20’de öğrencilerin “Dostluk” değerinin ne olduğu ile ilgili oluşturdukları kodlar incelendiğinde, frekans olarak en fazla müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin; en az ise müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kod oluşturabildiği görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları kodlar ele alındığında, üç grupta yer alan öğrencilerin “Dostluk” değerini “saygı, arkadaş, dostluk/dost olma, kuzen, iyilik yapma/iyilik” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları ortak kodlar ele alındığında ise, müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin “Dostluk” değerini “sevgi ve kardeşlik” şeklinde; müstakil 3. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “yardımlaşma” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Müstakil 4. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise ortak kod oluşturmadığı görülmektedir. Bunların yanı sıra, müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “dürüstlük” kodunu; müstakil 4.

sınıfta öğrenim gören öğrenciler “annem, babam, kardeşim, paylaşmak, mutluluk, her zaman yanında olan kişi” kodlarını; birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrenciler ise “adaletli biri, sevinç beraber olmak ” kodlarını oluşturmuşlardır.

Tablo 21’de öğrencilerin “Dürüstlük denilince aklınıza neler geliyor?” sorusuna verdikleri cevaplardan oluşturulan kodlar sunulmuştur.

Tablo 21

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Dürüstlük Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

Oluşturulan Kodlar ve Öğrenciler			
DÜRÜSTLÜK	Müstakil (3. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)
	Ben: M1	Teşekkür etmek: B1	Babam: M11
	Sevinç: M2	Kötülük yapmamak: B2	Okul: M12
	Sır: M2	Bilgili biri: B6	Arkadaşım: M13
	Çalışkan: M2		Sevgi: M15
	Yardımseverlik: M4,M10		Duygusal: M16
	Kibarlık: M4, M8		Güven: M17
			Öğretmenim:M19
		İyilik/iyi davranma:	
		Saygı: M2, M3, M7, B9, M15	
		Doğru konuşan/yalan söylemeyen insan: M6, B3, M13, M14, M17, M18	
		Dürüstlük: M9, B4, B7, B8, B10, B11, B12, M20	
Toplam*	9	7	11

*Oluşturulan kod sayısını ifade etmektedir.

Tablo 21’de öğrencilerin “Dürüstlük” değerinin ne olduğu ile ilgili oluşturdukları kodlar incelendiğinde, frekans olarak en fazla müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin; en az ise birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kod oluşturabildiği görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları kodlar ele alındığında, üç grupta yer alan öğrencilerin “Dürüstlük” değerini “saygı, doğru konuşan/yalan söylemeyen insan, dürüstlük” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları ortak kodlar ele alındığında ise, yalnızca birleştirilmiş sınıf ve müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “Dürüstlük” değerini “iyilik/iyi davranma” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra, müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “ben, sevinç, sır, çalışkan, yardımseverlik, kibarlık” kodlarını; müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler

“babam, okul arkadaşım, sevgi, duygusal, güven, öğretmenim” kodlarını; birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrenciler ise “teşekkür etmek, kötülük yapmamak, bilgili biri” kodlarını oluşturmuşlardır.

Tablo 22’de öğrencilerin “Öz denetim denilince aklınıza neler geliyor?” sorusuna verdikleri cevaplardan oluşturulan kodlar sunulmuştur.

Tablo 22

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Öz denetim Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

Oluşturulan Kodlar ve Öğrenciler			
ÖZ DENETİM	Müstakil (3. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)
	Sınav/test: M1	Hiçbir şey: B1, B6	Deneme:M13
	Puan vermek: M2	Dostluk: B2	Orijinal: M13
	Eğitim: M7	Özgür olmak: B5	İzlemek: M13
	İnsan özellikleri: M8		Has: M13
	Her şey: M9		Öz: M13
	Denetim:M10, M13		Denetim:M10, M13
Toplam	6	3	6
*Oluşturulan kod sayısını ifade etmektedir.			

Tablo 22’de öğrencilerin “Öz denetim” değerinin ne olduğu ile ilgili oluşturdukları kodlar incelendiğinde, frekans olarak en fazla müstakil 3 ve 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin; en az ise birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kod oluşturabildiği görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları kodlar ele alındığında, üç grupta yer alan öğrencilerin kod oluşturmadığı görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları ortak kodlar ele alındığında ise, yalnızca müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin “Öz denetim” değerini “denetim” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra, müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “sınav/test, puan vermek, eğitim, insan özellikleri, her şey” kodlarını; müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “deneme, orijinal, izlemek, has, öz” kodlarını; birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrenciler ise “hiçbir şey, dostluk, özgür olmak” kodlarını oluşturmuşlardır.

Tablo 23’te öğrencilerin “Sabır denilince aklınıza neler geliyor?” sorusuna verdikleri cevaplardan oluşturulan kodlar sunulmuştur.

Tablo 23

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Sabır Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

Oluşturulan Kodlar ve Öğrenciler			
SABIR	Müstakil (3. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)
	Sabırsız: M8	Efendi: B6	Arkadaşlarım: M12
	Herkes M9		Zaman: M13
	Ya sabır: M3		Sıkılmak: M13
			Dayanıklı: M17
			Aceleye getirmemek: M18
			Annem: M19
			Ablam: M19
			Teyzem: M19
		Sabırlı olmak: B2, B4, B5, B7, B9, B10, B11, B12, M15, M16	
	Beklemek: M1, M2, M4, M6, M10, B1, B3, B8, B11, M13, M14, M15, M20		
Toplam	4	3	10
*Oluşturulan kod sayısını ifade etmektedir.			

Tablo 23'te öğrencilerin “*Sabır*” değerinin ne olduğu ile ilgili oluşturdukları kodlar incelendiğinde, frekans olarak en fazla müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin; en az ise birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kod oluşturabildiği görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları kodlar ele alındığında, üç grupta yer alan öğrencilerin “*Sabır*” değerini “beklemek” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları ortak kodlar ele alındığında ise, yalnızca birleştirilmiş sınıf ve müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “*Sabır*” değerini “sabırlı” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra, müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “sabırsız, herkes, ya sabır” kodlarını; müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “arkadaşlarım, zaman, sıkılmak, dayanıklı, aceleye getirmemek, annem, ablam, teyzem” kodlarını; birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrenciler ise “efendi” kodlarını oluşturmuşlardır.

Tablo 24'te öğrencilerin “Saygı denilince aklınıza neler geliyor?” sorusuna verdikleri cevaplardan oluşturulan kodlar sunulmuştur.

Tablo 24

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Saygı Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

Oluşturulan Kodlar ve Öğrenciler			
SAYGI	Müstakil (3. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)
	Marş: M1	Çalışkan: B6	Babam: M12
	Güzel insan: M2	Arkadaşımızı itmemek: B10	Sevgi: M13, M14
	Dürüstlük: M3		Mutluluk: M13
	Atalarımız: M6		Görgü: M13
	Kitap: M8		Yaşlılar: M13
	Herkes: M9		Rica: M13
	Dede: M10		Sevinç: M13
			Rahat: M13
			Akıllı: M17
			Polis: M19
			Öğretmen: M19
		Saygılı olmak: B1, B2, B3, B4, B5, B7, B8, B12, M15, M16, M20	
	İyilik/iyi davranmak: M7, B9, B11		
Toplam*	8	4	12

*Oluşturulan kod sayısını ifade etmektedir.

Tablo 24’te öğrencilerin “Saygı” değerinin ne olduğu ile ilgili oluşturdukları kodlar incelendiğinde, frekans olarak en fazla müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin; en az ise birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kod oluşturabildiği görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları kodlar ele alındığında, üç grupta yer alan öğrencilerin kod oluşturmadığı görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları ortak kodlar ele alındığında ise, müstakil 3. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “Saygı” değerini “iyilik/iyi davranma” şeklinde; müstakil 4. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “saygılı olmak” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri ortak kod oluşturmamıştır. Bunların yanı sıra, müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “marş, güzel insan, dürüstlük, atalarımız, kitap, herkes, dede” kodlarını; müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “babam, sevgi, mutluluk, görgü, yaşlılar, rica, sevinç, rahat, akıllı, polis, öğretmen” kodlarını; birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrenciler ise “çalışkan, arkadaşımızı itmemek” kodlarını oluşturmuşlardır.

Tablo 25’te öğrencilerin “Sevgi denilince aklınıza neler geliyor?” sorusuna verdikleri cevaplardan oluşturulan kodlar sunulmuştur.

Tablo 25

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Sevgi Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

Oluşturulan Kodlar ve Öğrenciler			
SEVGİ	Müstakil (3. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)
	Kendim: M1 Anne: M7	Duygu: B6 Arkadaş sevgisi: B8, B10	Neşe/sevinç: M13 Kardeşim: M19
	Baba: M7		Ablam: M19
	Sevmek: M2, M6		Hayvanlar: M19
		Sevgili olmak: B4, B12	
		Saygı: B5	
		Mutluluk: B2, B3	
		İnsan sevgisi: B11	
	Yardım: M8, M16 Dürüstlük: M10, M 16		Yardım: M8, M16 Dürüstlük: M10, M 16
Toplam*	6	7	10

*Oluşturulan kod sayısını ifade etmektedir.

Tablo 25’te öğrencilerin “Sevgi” değerinin ne olduğu ile ilgili oluşturdukları kodlar incelendiğinde, frekans olarak en fazla müstakil 4. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerin; en az ise müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kod oluşturabildiği görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları kodlar ele alındığında, üç grupta yer alan öğrencilerin kod oluşturmadığı görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları ortak kodlar ele alındığında ise, müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin “Sevgi” değerini “yardım ve dürüstlük” şeklinde; müstakil 3. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “sevmek” şeklinde; müstakil 4. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise “sevgili olmak, saygı, mutluluk, insan sevgisi” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Bunların yanı sıra, müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “kendim, anne, baba” kodlarını; müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “neşe/sevinç, kardeşim, ablam, hayvanlar” kodlarını; birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrenciler ise “duygu, arkadaş sevgisi” kodlarını oluşturmuşlardır.

Tablo 26’da öğrencilerin “Sorumluluk denilince aklınıza neler geliyor?” sorusuna verdikleri cevaplardan oluşturulan kodlar sunulmuştur.

Tablo 26

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Sorumluluk Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

Oluşturulan Kodlar ve Öğrenciler			
SORUMLULUK	Müstakil (3. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)
	Okula gitmek: M1	Düzenli: B2, B6	Görev/vazife: M13
	Bir şeyi üstüne almak: M2	Ben: B5	Okuldaki sorumluluklar: M15
	Öğretmen: M7	İyi bir şey: B7	Yardımcı: M16
	Arkadaşlık: M10	Sorumluluklarım: B10, B11, B12	Kurallara uymak: M16
			Çalışkan: M17
			Akıllı: M17
			Dürüst: M17
			İnsan: M20
			Arkadaşım: M20
			Sorumlu olmak: B9, B13, B14, M11, M18
			Ders çalışmak: B8, M19
		Ödev: M3, M6, M9, B1, M13	
Toplam*	5	7	12

*Oluşturulan kod sayısını ifade etmektedir.

Tablo 26’da öğrencilerin “Sorumluluk” değerinin ne olduğu ile ilgili oluşturdukları kodlar incelendiğinde, frekans olarak en fazla müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin; en az ise müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kod oluşturabildiği görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları kodlar ele alındığında, üç grupta yer alan öğrencilerin “Sorumluluk” değerini “ödev” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları ortak kodlar ele alındığında ise, yalnızca müstakil 4. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “Sorumluluk” değerini “sorumlu olmak” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Bunların yanı sıra, müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “okula gitmek, bir şeyi üstüne almak, öğretmen, arkadaşlık” kodlarını; müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “görev/vazife, okuldaki sorumluluklar, yardımcı, kurallara uymak, çalışkan, akıllı, dürüst, insan, arkadaşım” kodlarını; birleştirilmiş sınıfta

öğrenim gören öğrenciler ise “düzenli, ben, iyi bir şey, sorumluluklarım” kodlarını oluşturmuşlardır.

Tablo 27’de öğrencilerin “Vatanseverlik denilince aklınıza neler geliyor?” sorusuna verdikleri cevaplardan oluşturulan kodlar sunulmuştur.

Tablo 27

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Vatanseverlik Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

Oluşturulan Kodlar ve Öğrenciler			
VATANSEVERLİK	Müstakil (3. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)
	Atatürk: M1	Şehitler: B1	Sevgi/sevmek: M13
	Dünya: M7	Yürek: B2	Saygı: M13
		İyi yapar: B7	Ülke başkanı: M13
		İyilik yapmak: B11	Vatandaşlık: M15
			Çalışkan: M17
			Cesur: M17
	Bayrak: M8		Bayrak: M14
	Asker : M9		Asker: M16
		Yardım sever: B11, M17	
	Vatan sevgisi: M2, M6, B3, B4, B5, B8, B9, B10, B12, M11, M16, M18, M20		
	Yurt/vatan: M3, B6, M14		
Toplam*	6	7	11
*Oluşturulan kod sayısını ifade etmektedir.			

*Oluşturulan kod sayısını ifade etmektedir.

Tablo 27’de öğrencilerin “*Vatanseverlik*” değerinin ne olduğu ile ilgili oluşturdukları kodlar incelendiğinde, frekans olarak en fazla müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin; en az ise müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kod oluşturabildiği görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları kodlar ele alındığında, üç grupta yer alan öğrencilerin “*Vatanseverlik*” değerini “vatan sevgisi, yurt/vatan” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları ortak kodlar ele alındığında ise, müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin “*Vatanseverlik*” değerini “bayrak ve asker” şeklinde; müstakil 4. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise “yardım sever” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Bunların yanı sıra, müstakil 3. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “Atatürk, dünya” kodlarını; müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “sevgi/sevmek, saygı, ülke başkanı, vatandaşlık, çalışkan, cesur” kodlarını;

birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrenciler ise “şehitler, yürek, iyilik yapar, iyilik yapmak” kodlarını oluşturmuşlardır.

Tablo 28’de öğrencilerin “Yardımseverlik denilince aklınıza neler geliyor?” sorusuna verdikleri cevaplardan oluşturulan kodlar sunulmuştur.

Tablo 28

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Yardımseverlik Değeri Tanımına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

YARDIMSEVERLİK	Oluşturulan Kodlar ve Öğrenciler		
	Müstakil (3. sınıf)	Birleştirilmiş (3-4. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)
	Öğretmenim: M1	Yardımcı: B6	Sevgi: M13
	Hayvan: M7	İyi bir şeydir: B7	Anne: M13
		Kötülük yapmamak: B11	Baba: M13
			İyilik: M14
			Duyarlılık: M16
			Paylaşımçı: M17
			Güvenli: M17
			Sevecen: M17
			Sabırlı: M17
	Yardım seven: M2, M11, M18		Yardım seven: M2, M11, M18
	Arkadaşlık: M8, M13		Arkadaşlık: M8, M13
	Yardımlaşma/yardım etmek: M3, M9, B1, B2, B3, B4, B5, B8, B9, B10, B11, B12, M13, M14, M15, M20		
Toplam*	5	4	12

*Oluşturulan kod sayısını ifade etmektedir.

Tablo 28’de öğrencilerin “Yardımseverlik” değerinin ne olduğu ile ilgili oluşturdukları kodlar incelendiğinde, frekans olarak en fazla müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin; en az ise birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kod oluşturabildiği görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları kodlar ele alındığında, üç grupta yer alan öğrencilerin “Yardımseverlik” değerini “yardımlaşma/yardım etmek” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin oluşturdukları ortak kodlar ele alındığında ise, yalnızca müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin “Yardımseverlik” değerini “yardım seven ve arkadaşlık” şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra, müstakil 3. sınıfta öğrenim gören

öğrenciler “öğretmenim, hayvan” kodlarını; müstakil 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler “sevgi, anne, baba, iyilik, duyarlılık, paylaşımcı, güvenli, sevecen, sabırlı” kodlarını; birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrenciler ise “yardımcı, iyi bir şeydir, kötülük yapmamak” kodlarını oluşturmuşlardır.

Tablo 29’da birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin “Kök Değer Görüş Formu”nda yer alan kök değerlere sahip bireylerin özelliklerine yönelik açık uçlu soru kapsamında oluşturdukları kodlar ve frekansları verilmiştir.

Tablo 29

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Kök Değerlere Sahip Birey Özelliklerine Yönelik Oluşturdukları Kodlar

ADİL İNSAN ÖZELLİKLERİ		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
Yardımsever (f:4)	Dürüst (f:2)	Dostluk (f:3)
Adil (f:4)	Adaletli davranan (f:2)	Oy kullanır (f:2)
Dürüst/doğru söyleyen (f:1)	İyi (f:2)	Saygılı (f:2)
Eşit (f:1)	Saygılı (f:1)	İyi (f:2)
Saygılı (f:1)	Yalan konuşan (f:1)	Sevgi dolu (f:1)
Atatürk gibi (f:1)	Paylaşımcı (f:1)	Sorumlu (f:1)
İyi (f:1)	Haksızlık yapmayan: (f:1)	Bakımlı (f:1)
Savaşa katılmış (f:1)	Polis (f:1)	Dürüst (f:1)
Dostluk (f:1)	Güvenilir (f:1)	Paylaşımcı (f:1)
Kötülük yapmayan (f:1)	Kendini savunan (f:1)	Barış (f:1)
	Korkmaz (f:1)	Arkadaşının haklı olduğuna inanmak (f:1)
	Ağzından kötü laf çıkan (f:1)	
DOST CANLISI İNSAN ÖZELLİKLERİ		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
İyi (f:4)	İyi (f:4)	İyi (f:4)
Yardımsever (f:2)	Yardımsever f:2	Herkesle dost (f:2)
Sevgi dolu (f:1)	Arkadaş canlısı (f:2)	Yardımsever (f:2)
Saygılı (f:1)	Sevgi dolu (f:2)	Sevgi dolu (f:2)
Arkadaşı olur (f:1)	Barışçıl (f:1)	Arkadaş canlısı (f:2)
Her şeye inanır (f:1)	Saygılı (f:1)	Doğru/dürüst (f:2)
Girişkendir (f:1)	Mutlu (f:1)	Saygılı (f:1)
Mutlu (f:1)	Paylaşımcı (f:1)	Bilgili (f:1)
Kötü söz söylemez (f:1)		Çalışkan (f:1)
		Doğru (f:1)
		Kuzen (f:1)
DÜRÜST İNSAN ÖZELLİKLERİ		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)

Tablo 29 (Devam) Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Kök Değerlere Sahip Birey Özelliklerine Yönelik Oluşturdıkları Kodlar

Saygılı (f:4)	Yalan söylemez (f:3)	İyilik (f:4)
Dürüst (f:2)	İyi (f:2)	Dürüst olması (f:3)
Arkadaşlık (f:2)	Yardımsever (f:2)	Yalan söylememek (f:2)
İyi (f:1)	Akıllı (f:1)	Saygılı (f:1)
Akıllı (f:1)	Sevgi dolu (f:1)	Sorumlu (f:1)
Dostluk (f:1)	Ciddi (f:1)	Kurallara uymak (f:1)
Kuzen (f:1)	Sevilir (f:1)	Temiz olmak (f:1)
Yardımsever (f:1)	Bazı durumlarda başı derde girer (f:1)	
Herkes ona inanır (f:1)		
Her şeye inanmaz (f:1)		
Doğru yolu izler (f:1)		
ÖZ DENETİMLİ İNSAN ÖZELLİKLERİ		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
İyi (f:2)	Dürüst (f:1)	Dürüst (f:2)
Çalışkan (f:1)		Dost (f:1)
Kuvvetli (f:1)		Güzel şeyler (f:1)
Denetimli (f:1)		
SABIRLI İNSAN ÖZELLİKLERİ		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
Sabırlı olmak (f:3)	Sabırlı olması (f:1)	Bekler (f:5)
Bekleyebilmek (f:3)	Sıkılmaz (f:1)	Sabırlı davranır (f:5)
Çalışkan (f:1)	Sabrederse istediğini alabilir (f:1)	Sabırsız olur (f:2)
Peygamberimiz (f:1)	Bekler (f:1)	Sinirine hakim (f:1)
Sakin (f:1)	Dürüst (f:1)	
Bir anda patlar (f:1)	Dayanıklı (f:1)	
	İyi (f:1)	
	Sinirli (f:1)	
	Kızgın (f:1)	
SAYGILI İNSAN ÖZELLİKLERİ		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
Saygılı (f:3)	Saygı dolu (f:5)	Saygılı (f:6)
Dürüst (f:1)	Sevgi dolu (f:2)	İyi (f:2)
Sabırlı (f:1)	Dürüst (f:2)	Akıllı (f:1)
Duyarlı (f:1)		Bilgili (f:1)
Şefkatli (f:1)		Çalışkan (f:1)
Sevgi dolu (f:1)		Doğru davranan (f:1)
Kitap okuyan (f:1)		Güzel (f:1)
Vurmayan (f:1)		Arkadaşlarını sevmeyen (f:1)
SEVGİ DOLU İNSAN ÖZELLİKLERİ		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
İyidir (f:2)	Sevgi dolu (f:3)	Sevgi dolu (f:5)
Sevilir (f:1)	İyi (f:1)	Saygılı (f:3)
Herkesi mutlu eder (f:1)	Saygılı (f:1)	Sevinç/mutluluk (f:2)
Gülümser (f:1)	Dürüst (f:1)	Doğru (f:1)
	Mutlu/sevecen (f:1)	İyi (f:1)
	Yardımsever (f:1)	
SORUMLULUK SAHİBİ İNSAN ÖZELLİKLERİ		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)

Tablo 29 (Devam) Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Kök Değerlere Sahip Birey Özelliklerine Yönelik Oluşturdıkları Kodlar

Planlıdır (f:2)	Sorumluluk sahibi (f:2)	Planlı/düzenli (f:4)
İyi (f:1)	Sabırlı (f:1)	Sorumlu (f:4)
Başarılı (f:1)	Akıllı (f:1)	Çalışkan (f:1)
Okula gitmek (f:1)	Çalışkan (f:1)	Kurallara uyar (f:1)
		Merhametli (f:1)
		Sevgi dolu (f:1)
VATANSEVER İNSAN ÖZELLİKLERİ		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
Vatanını sever (f:2)	Vatansever (f:2)	Vatanını sever (f:9)
Türkiye'yi sever (f:1)	Vatanını korur (f:1)	Bayrağı yerde tutmamak (f:1)
Bayrağını sever (f:1)	Çalışkan (f:1)	Bilgili (f:1)
Dünyayı sever (f:1)	Yardımsaver (f:1)	Kötü biri (f:1)
Güzellikleri sever (f:1)	Paylaşımçı (f:1)	
Kitap okumayı sever (f:1)	Çabalamak (f:1)	
İyiliksever (f:1)	Asker (f:1)	
YARDIMSEVER İNSAN ÖZELLİKLERİ		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
İyiliksever (f:2)	Yardımsaver (f:3)	Yardım eden (f:8)
Yardım eden (f:1)	Sevilir (f:1)	Paylaşımçı (f:1)
Dürüst (f:1)	Doğrudur (f:1)	İyi davranır (f:1)
	Sevecen (f:1)	Kötülük yapmaz (f:1)

Tablo 29’da öğrencilerin kök değerlere sahip birey özelliklerine yönelik oluşturdukları kodlara genel olarak bakıldığında, en fazla “*Adalet ve Dürüstlük*” değerine yönelik; en az ise “*Öz denetim*” değerine yönelik ifadeler belirttikleri görülmektedir. Belirtilen ifadeler kök değerlere göre tek tek incelendiğinde, “*Adil insan özellikleri*” ile ilgili öğrencilerin “adil, adaletli davranan, eşit, haksızlık yapmayan” gibi benzer ifadelere vurgu yaptıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra müstakil 3. sınıf öğrencileri “Atatürk gibi”; müstakil 4. sınıf öğrencileri ise “yalan konuşan, ağzından kötü laf çıkan” ifadelerini kullanmışlardır. “*Dost canlısı insan özellikleri*” ile ilgili öğrencilerin “iyi, sevgi dolu, arkadaş canlısı, saygılı” gibi benzer ifadeleri kullandıkları görülmektedir. “*Dürüst insan özellikleri*” ile ilgili tüm öğrencilerin “akıllı, doğru yolu izler, yalan söylemez, yalan söylememek” gibi benzer ifadelere vurgu yaptıkları görülmektedir. “*Öz denetimli insan özellikleri*” ile ilgili ifadelerin tamamına bakıldığında, öğrencilerin “*Öz denetim*” kök değeri ile ilişkisiz ifadeler kullandıkları görülmektedir. “*Sabırlı insan özellikleri*” ile ilgili öğrencilerin “bekleyebilmek, bekler, dayanıklı, sinirine hâkim, sakin” gibi benzer ifadeleri kullandıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “bir anda patlar” ifadesi; müstakil 4. sınıf

öğrencileri “sinirli, kızgın”; birleştirilmiş sınıf öğrencileri “ sabırsız olur” ifadelerini kullanmışlardır. “*Saygılı insan özellikleri*” ile ilgili öğrencilerin “duyarlı, sevgi dolu, dürüst, doğru davranan” gibi benzer ifadeleri kullandıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra, müstakil 3. sınıf öğrencileri “vurmayan”; birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “arkadaşını sevmeyen” ifadesini kullanmışlardır. “*Sevgi dolu insan özellikleri*” ile ilgili öğrencilerin “gülümser, mutlu/sevecen, sevinç/mutluluk” gibi birbirine benzer ifadeler kullandıkları görülmektedir. “*Sorumluluk sahibi insan özellikleri*” ile ilgili öğrencilerin “başarılı, okula gitmek, akıllı, çalışkan, planlı/düzenli, kurallara uyar” gibi birbirine benzer ifadeler kullandıkları görülmektedir. “*Vatansever insan özellikleri*” ile ilgili öğrencilerin “Türkiye’yi sever, bayrağını sever, vatanını korur, bayrağı yerde tutmamak, asker” gibi benzer ifadeleri kullandıkları görülmektedir. “*Yardımsever insan özellikleri*” ile ilgili öğrencilerin “yardım eden, sevecen, paylaşımcı, iyi davranır, kötülük yapmaz” gibi ifadeleri kullandıkları görülmektedir.

Tablo 30’da birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrencilerinin “Kök Değer Görüş Formu”nda yer alan kök değerlere sahip olmama durumlarına yönelik açık uçlu soru kapsamında oluşturdukları kodlar ve frekansları verilmiştir.

Tablo 30

Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Kök Değerlere Sahip Olmama Durumlarına Yönelik Oluşturdukları Kodlar

ADALETLİ OLMAZSAK NE OLUR?		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
Kavga olur (f:3)	Haksızlık olur (f:4)	Kötülük olur (f:7)
Kötü şeyler olur (f:2)	Kötü şeyler olur (f:1)	Oy kullanamayız (f:2)
Barış olmaz (f:2)	Dışlanırsınız (f:1)	Adaletli olamayız (f:1)
Haksız oluruz (f:1)	İnsanlar istediğini yapar (f:1)	Dürüst olamayız (f:1)
Hileli oluruz (f:1)	Dünya olmaz (f:1)	Arkadaşımız olmaz (f:1)
Saygısız oluruz (f:1)		Hayatımız değişir (f:1)
Kötülük olmaz (f:1)		Herkes üzülür (f:1)
Eşit olamayız (f:1)		
DOST CANLISI OLMAZSAK NE OLUR?		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)

Tablo 30 (Devam) Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Kök Değerlere Sahip Olmama Durumlarına Yönelik Oluşturdıkları Kodlar

Hiç arkadaşın olmaz (f:4)	Kötülük olur (f:3)	Kötülük olur (f:4)
Kötülük olur (f:2)	Kavga olur (f:2)	Hiç arkadaşımız olmaz (f:3)
Kavga olur (f:1)	Haksızlık olur (f:1)	Sevgi olmaz (f:2)
Saygısız oluruz (f:1)	İyi insan olamayız (f:1)	Saygısız oluruz (f:1)
Sevgisiz oluruz (f:1)	Yalan konuşulur (f:1)	Dürüst olmayız (f:1)
Çevremizdeki insanlar azalır (f:1)		Düzenli olmayız (f:1)
		Üzülürüz (f:1)
		Kuzen olamayız (f:1)
		Herkes yaralanır (f:1)
DÜRÜST OLMAZSAK NE OLUR?		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
Arkadaşım olmaz(f:3)	Yalancı oluruz (f:3)	Anne- babamız bize kızar (f:1)
İşler yolunda gitmez (f:1)	Allah bizi sevmez (f:1)	İyilik yapamayız (f:2)
Kavga olur (f:1)	Kimse bize bir şey almaz (f:1)	Kötülük yapmış oluruz (f:4)
Yalan söylemiş oluruz (f:1)	Başkalarını zor durumda bırakabiliriz (f:1)	Sevgi olmaz (f:1)
Dürüstlük olmaz (f:2)	Adalet olmaz (f:1)	Haksızlık olur (f:1)
İnsanların bize güveni kalmaz (f:2)	Kimse bize inanmaz (f:1)	Yalan söylemiş oluruz (f:1)
	Arkadaşlarımız üzülür (f:1)	Arkadaşlarımız yaralanır (f:1)
	Bize yakışmaz (f:1)	Adalet olmaz (f:1)
ÖZ DENETİMLİ OLMAZSAK NE OLUR?		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
Çalışkan olamayız (f:1)	Haksızlık olur (f:1)	Dostluk yapamazsın (f:1)
İşlerimiz düşüncesiz olur (f:1)	Kötü olur (f:1)	Sevimli (f:1)
Kötü kalpli (f:1)		Yalancı oluruz (f:1)
Denetim olmaz (f:1)		
SABIRLI OLMAZSAK NE OLUR?		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
Beklemeyi öğrenemeyiz (f:1)	Sabırlı olmayız (f:1)	Her şey karışık olur (f:2)
İşler yolunda gitmez (f:1)	Her şey birbirine karışır (f:1)	Sabırsız olursun (f:3)
Kavga (f:1)	Hiç beklemez (f:1)	Bilgisiz oluruz (f:1)
İstedğimiz bir şeyin hemen olmasını isteriz (f:1)	Anlamli olmaz (f:1)	Dürüst olmayız (f:1)
Arkadaşa patlarız (f:1)	Dayanamayız (f:1)	Sabrın anlamı kalmaz (f:1)
İnsanlara sıkıntı çektiririz (f:1)	Hiçbir işi rast gitmez (f:1)	Kaza çıkabilir (f:1)
Bir şeyde hızlı olursak kötü (f:1)	İşlerim kötü gider (f:1)	Her şeyi beklemeyiz (f:1)
Hemen canımız bir şey çeker (f:1)		Hızlı oluruz (f:1)
Beklemek olmaz (f:1)		İyi olmaz (f:1)
SAYGILI OLMAZSAK NE OLUR?		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)

Tablo 30 (Devam) Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Kök Değerlere Sahip Olmama Durumlarına Yönelik Oluşturdıkları Kodlar

Sevilmeyiz (f:2)	Saygılı olmayız (f:2)	İyi insan olamayız (f:1)
Vururuz (f:1)	Sevilmez (f:1)	Saygısız oluruz (f:5)
Saygısız (f:2)	Kötü olur (f:1)	Büyüklerle kızarız (f:1)
Değerimiz düşer (f:1)	Herkese bağırır (f:1)	Yaramaz (f:1)
Kötü biri olur (f:1)		Büyükler bize bağırır (f:1)
Dostluk olmaz (f:1)		Kötü oluruz (f:2)
Kızarlar (f:1)		Arkadaşlarımızı yaralayabiliriz (f:1)
Günah olur (f:1)		
SEVGİ DOLU OLMAZSAK NE OLUR?		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
Sevilmeyiz (f:4)	Sevgisiz (f:4)	Sevgisiz (f:8)
Mutsuz oluruz (f:1)	Dürüst olmaz (f:1)	Üzgün (f:1)
Dürüst olmaz (f:1)		Doğru olmaz (f:1)
Yardımseverlik (f:1)		Herkese kötü davranır (f:1)
		Yaramaz (f:1)
		Arkadaşımız olmaz (f:1)
SORUMLULUK SAHİBİ OLMAZSAK NE OLUR?		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
Plansız oluruz (f:1)	Sorumsuz oluruz (f:4)	Ödevlerimizi yapamayız (f:1)
İşleri ters gider (f:1)	Her şeyi unuttur (f:1)	Dağınık oluruz (f:2)
Başarısız olur (f:1)	Kötü biri oluruz (f:1)	Sorumsuz oluruz (f:5)
Hiçbir şeyi zamanında yapmaz (f:1)		İşini zamanında yapmaz (f:1)
Sorumsuz oluruz (f:2)		Her şeyi unutturuz (f:1)
		Hayatımız fenalaşır (f:1)
		Cahil kalırız (f:1)
VATANSEVER OLMAZSAK NE OLUR?		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
Kimse bizi sevmez (f:1)	Vatansever olmayız (f:1)	Saygı göremeyiz (f:2)
Vatandan atılırız (f:1)	Vatani korumaz (f:1)	Ölürüz (f:2)
Yurdumuzu kurtaramayız (f:1)	Dünya yerle bir olur (f:1)	Yurdumuzu sevmeyiz (f:3)
Kötülük seven (f:1)	Kötü olur (f:1)	Vatanımız olmaz (f:2)
Vatani sevmeyiz (f:1)		Kötü olur (f:1)
Bayrak olmaz (f:1)		Kavga olur (f:8)
YARDIMSEVER OLMAZSAK NE OLUR?		
Müstakil (3. sınıf)	Müstakil (4. sınıf)	Birleştirilmiş Sınıf (3.-4. sınıf)
Yardımanın anlamını bilmeyiz (f:1)	Yardımsever olmayız (f:3)	Kimse bize yardım etmez (f:2)
Kimse birbirini sevmez (f:1)	Kişilerin bize saygısı azalır (f:1)	Yardım etmeyiz (f:3)
Kötü biri oluruz (f:2)		Yardımseverlik olmaz (f:2)
Yardım olmaz (f:1)	Kötü olur (f:1)	Kimse birbirine bir şey vermez (f:1)
		Birbirimizi sevmeyiz (f:1)
		Arkadaşlarımız yaralanabilir (f:1)
		Kötü insan oluruz (f:1)

Tablo 30’da öğrencilerin kök değerlere sahip olmazsak ne olur sorusuna yönelik oluşturdıkları kodlara genel olarak bakıldığında, “*Adaletli olmazsan ne olur ?*” ile ilgili öğrencilerin “kavga olur, kötü şeyler olur, haksızlık olur, eşit olamayız, insanlar istediğini yapar, herkes üzülür” gibi birbirine yakın ifadeler kullandıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra, müstakil 3. sınıf öğrencisi “kötülük olmaz” ifadesini kullanmıştır. “*Dost canlısı olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrencilerin “hiç arkadaşımız olmaz, sevgisiz oluruz, çevremizdeki insanlar azalır, kavga olur, yalan konuşulur, dürüst olmayız” gibi birbirine çok yakın ifadeler kullandıkları görülmektedir. “*Dürüst olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrencilerin “arkadaşım olmaz, yalan söylemiş oluruz, insanların bize güveni kalmaz, adalet olmaz, kötülük yapmış oluruz” gibi birbirine yakın ifadeler kullandıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra, müstakil 4. sınıf öğrencileri “kimse bize bir şey almaz”; birleştirilmiş sınıf öğrencileri “anne-babamız bize kızar” ifadelerini kullanmışlardır. “*Öz denetimli olmazsak ne olur ?*” ile ilgili müstakil 3. Sınıf öğrencilerinin “çalışkan olamayız, denetim olmaz” gibi ifadeleri kullandıkları görülmektedir. “*Sabırlı olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrencilerin “işler yolunda gitmez, hiçbir işi rast gitmez, her şey karışık olur, beklemeyi öğrenemeyiz, hiç beklemez, her şeyi beklemeyiz, dayanamayız, hızlı oluruz” gibi birbirine çok yakın ifadeler kullandıkları görülmektedir. “*Saygılı olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrencilerin “sevilmeyiz, değerimiz düşer, kötü biri olur, herkese bağırır, iyi insan olamayız, kötü oluruz” gibi birbirine yakın ifadeler kullandıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra, müstakil 3. sınıf öğrencileri “vururuz ve kızarlar”; birleştirilmiş sınıf öğrencisi “büyükler bize bağırır” ifadesini kullanmışlardır. “*Sevgi dolu olmazsan ne olur ?*” ile ilgili öğrencilerin “sevilmeyiz, sevgisiz, mutsuz oluruz, üzgün, arkadaşımız olmaz” gibi birbirine yakın ifadeler kullandıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra, müstakil 3. sınıf öğrencisi “yardımsever” ifadesini kullanmıştır. “*Sorumluluk sahibi olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrencilerin “plansız oluruz, işleri ters gider, sorumsuz oluruz, her şeyi unutur, ödevlerimizi yapmayız, dağınık oluruz” gibi birbirine yakın ifadeler kullandıkları görülmektedir. “*Vatansever olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrencilerin “kimse bizi sevmez, saygı görmeyiz, vatani sevmeyiz, kötü olur, yurdumuzu sevmeyiz” gibi birbirine yakın ifadeler kullandıkları görülmektedir.

Bunun yanı sıra, müstakil 3. Sınıf öğrencisi “vatandan atılırız”; birleştirilmiş sınıf öğrencileri “ölürüz” ifadesini kullanmışlardır. “Yardımsever olmazsak ne olur ?” ile ilgili öğrencilerin “yardımın anlamını bilmeyiz, birbirimizi sevmeyiz, kötü biri oluruz, kişilerin bize saygısı azalır, kimse birbirine bir şey vermez” gibi birbirine yakın ifadeler kullandıkları görülmektedir.

3.3.3. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formuna Dair Yorumlar

Kelime ilişkilendirme testine ait araştırma bulgularına göre; müstakil sınıf öğrencilerinin “*Adalet*” değeri ile ilişkilendirdiği kelime sayısının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu görülmüştür. “*Adalet*” değerini, müstakil sınıf öğrencileri en çok “hakim, avukat, savcı, cumhuriyet, başkan” kelimeleriyle ilişkilendirirken birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “oy, zarf, adliye” kelimeleriyle ilişkilendirdiği tespit edilmiştir. Bu durumda müstakil sınıf öğrencilerinin “*Adalet*” değerine yönelik algılarının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Literatürde ilköğrencilerinin “*Adalet*” değeri ile ilgili görüş bildirdiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Müstakil sınıf öğrencilerinin “*Dostluk*” değeri ile ilişkilendirdiği kelime sayısının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu görülmüştür. “*Dostluk*” değerini, hem müstakil sınıf öğrencilerinin hem de birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin en çok “arkadaş/arkadaşlık, sevgi/sevmek, iyi/iyimser, yardımlaşma” kelimeleriyle ilişkilendirdiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin dostluk değerini “arkadaş/arkadaşlık” kelimesiyle ilişkilendirmesi; Tay, Durmaz ve Şanal (2013) çalışmasında “Değer ifadesinden anladıklarınızı resimle anlatınız.” sorusu kapsamında, “*Dostluk*” değerini “arkadaşlarla oyun oynamak” şeklinde resmetmeleri ile benzerlik göstermektedir. Bu durumda ilişkilendirilen kelime sayılarına bakılarak müstakil sınıf öğrencilerinin “*Dostluk*” kök değerine yönelik algılarının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Müstakil sınıf öğrencilerinin “*Dürüstlük*” değeri ile ilişkilendirdiği kelime sayısının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu görülmüştür. “*Dürüstlük*” değerini, müstakil sınıf öğrencileri en çok “saygı, arkadaş, yardımseverlik” kelimeleriyle ilişkilendirirken birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “iyi/iyimser” kelimesiyle ilişkilendirdiği tespit edilmiştir.

Harmanş (2017) çalışmasında 4. sınıf öğrencilerinin dürüstlüğü; “yalan söylememek, doğruluk, saygı, açık sözlü olmak, sevgi, hoşgörü, dostluk/arkadaşlık/yardımseverlik, güven, paylaşımlı olmak, adaletli olmak, duyarlı olmak” şeklinde ifade etmeleri bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu durumda müstakil sınıf öğrencilerinin “*Dürüstlük*” değerine yönelik algılarının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Müstakil sınıf öğrencilerinin “*Öz denetim*” değeri ile ilişkilendirdiği kelime sayısının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu görülmüştür. “*Öz denetim*” değerini, müstakil sınıf öğrencileri en çok “form, saygı, kişisel bilgi” kelimeleriyle ilişkilendirirken birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “dürüstlük” kelimeleriyle ilişkilendirdiği tespit edilmiştir. Bu durumda her iki sınıfın da “*Öz denetim*” değeri ile ilişkilendirdiği kelimelerin bu değerle ilişkili olmayan ifadeler olduğu söylenebilir. Literatürde ilköğretim öğrencilerinin “*Öz denetim*” değeri ile ilgili görüş bildirdiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Müstakil sınıf öğrencilerinin “*Sabır*” değeri ile ilişkilendirdiği kelime sayısının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu görülmüştür. “*Sabır*” değerini, müstakil sınıf öğrencileri en çok “beklemek, sabretmek, durmak, anne/baba” kelimeleriyle ilişkilendirirken birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “beklemek, ben, sabretmek” kelimeleriyle ilişkilendirdiği tespit edilmiştir. Bu durumda müstakil sınıf öğrencilerinin “*Sabır*” değerine yönelik algılarının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Literatürde ilköğretim öğrencilerinin “*Sabır*” değeri ile ilgili görüş bildirdiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Müstakil sınıf öğrencilerinin “*Saygı*” değeri ile ilişkilendirdiği kelime sayısının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu görülmüştür. “*Saygı*” değerini, müstakil sınıf öğrencileri en çok “Marş/İstiklal Marşı, yaşlılar, anne/baba, öğretmen” kelimeleriyle ilişkilendirirken birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “anne/baba, öğretmen, büyükler” kelimeleriyle ilişkilendirdiği tespit edilmiştir. Bu durumda müstakil sınıf öğrencilerinin “*Saygı*” değerine yönelik algılarının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Literatürde ilköğretim öğrencilerinin “*Saygı*” değeri ile ilgili görüş bildirdiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “*Sevgi*” değeri ile ilişkilendirdiği kelime sayısının birbirlerine çok

yakın olduğu görülmüştür. “Sevgi” değerini, müstakil sınıf öğrencileri en çok “arkadaş, akraba, anne/baba, mutluluk, sevinç” kelimeleriyle ilişkilendirirken birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “arkadaş, anne/baba, kardeş” kelimeleriyle ilişkilendirdiğı tespit edilmiştir. Ak Tefek’ in (2016) çalışmasında öğrenciler sevgiyi en çok; insan sevmek (birini sevmek, arkadaş sevmek), aileden olanları sevmek (anne, baba, kardeş, amca, teyze vb.), hayvan sevmek ve doğayı sevmek şeklinde ifade etmeleri bu çalışmadaki ifadelerle benzerlik göstermektedir. Literatürde müstakil ve birleştirilmiş sınıfların “Sevgi” değeri algılarının karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada ilişkilendirilen kelimelerin tamamına bakıldığında ise öğrencilerin “Sevgi” değeri algılarının benzerlik gösterdiği söylenebilir. Müstakil sınıf öğrencilerinin “Sorumluluk” değeri ile ilişkilendirdiğı kelime sayısının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu görülmüştür. “Sorumluluk” değerini, müstakil sınıf öğrencileri en çok “okula gitme, ödev/ödev yapma, kurallara uyma, yatak toplama” kelimeleriyle ilişkilendirirken birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “giyinmek, ödev, düzenli” kelimeleriyle ilişkilendirdiğı tespit edilmiştir. Tekin (2019) çalışmasında öğrenciler sorumluluğun tanımını, “görev/iş, hesap verme” şeklinde; sorumlu insanın özelliklerini, “saygılı olma, düzenli olma, dürüst olma, işini düzgün yapma, temiz olma” şeklinde ve evde sorumlu davranış örneklerini, “ev işlerine yardım etmek, oda/yatak toplamak, ödev yapmak, okula hazırlanmak” şeklinde ifade edebilmişlerdir. Belirtilen ifadelerin bu çalışmada ilişkilendirilen kelimelerle benzerlik gösterdiği görülmektedir. Literatürde müstakil ve birleştirilmiş sınıfların “Sorumluluk” değeri algılarının karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Müstakil sınıf öğrencilerinin “Vatanseverlik” değeri ile ilişkilendirdiğı kelime sayısının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu görülmüştür. “Vatanseverlik” değerini, müstakil sınıf öğrencileri en çok “bayrak/bayrak sevgisi, dürüst, yardımseverlik, asker” kelimeleriyle ilişkilendirirken birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “sevmek, yurt/vatan, asker” kelimeleriyle ilişkilendirdiğı tespit edilmiştir. Ak Tefek’ in (2016) çalışmasında öğrenciler vatanseverliği; “vatanı sevmek, vatan için canını feda edebilmek, vatanı korumak, bayrağımızı sevmek, İstiklal marşımızı coşkuyla söylemek” şeklinde ifade edebilmişlerdir. Tay, Durmaz ve Şanal’ın (2013) çalışmalarında ise 4. sınıf öğrencileri

vatanseverliği “bayrak, polis” şeklinde resmetmişlerdir. Belirtilen ifadeler bu çalışmanın bulguları ile benzer niteliktedir. İlişkilendirilen kelimelerin tamamına bakıldığında ise müstakil sınıf öğrencilerinin “*Vatanseverlik*” değerine yönelik algılarının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Literatürde müstakil ve birleştirilmiş sınıfların “*Vatanseverlik*” değeri algılarının karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Müstakil sınıf öğrencilerinin “*Yardımseverlik*” değeri ile ilişkilendirdiği kelime sayısının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu görülmüştür. “*Yardımseverlik*” değerini, müstakil sınıf öğrencileri en çok “yaşlı/yaşlılar, dürüst, arkadaş, anne/baba” kelimeleriyle ilişkilendirirken birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “yardım, anne/baba” kelimeleriyle ilişkilendirdiği tespit edilmiştir. Ak Tefek’ in (2016) çalışmasında öğrenciler yardımseverliği; “insanlara yardım etmek, arkadaşına yardım etmek, yaşlılara yardım etmek” şeklinde ifade edebilmişlerdir. Belirtilen ifadeler bu çalışmanın bulgularına benzer niteliktedir. İlişkilendirilen kelimelerin tamamı incelendiğinde, müstakil sınıf öğrencilerinin “*Yardımseverlik*” değerine yönelik algılarının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Literatürde müstakil ve birleştirilmiş sınıfların “*Yardımseverlik*” kök değeri algılarının karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Açık uçlu sorulara ait araştırma bulgularına göre; “*Adalet*” denilince müstakil sınıf öğrencileri en çok “adaletli olma, cumhuriyet, hakim, öğretmen, polis, avukat, mahkeme” şeklinde; birleştirilmiş sınıf öğrencileri en çok “adaletli oy vermek, dürüstlük, adaletli olma” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu durumda müstakil sınıf öğrencilerinin “*Adalet*” değerini birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitli kavramlarla ve daha geniş bir çerçevede tanımlayabildikleri söylenebilir. “*Dostluk*” denilince müstakil sınıf öğrencileri en çok “sevgi, kardeşlik, paylaşmak, saygı, arkadaş, dostluk/dost olma, kuzen, iyilik yapma/iyilik” şeklinde; birleştirilmiş sınıf öğrencileri en çok “arkadaş, dostluk/dost olma, iyilik yapma/iyilik” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu durumda müstakil sınıf öğrencilerinin “*Dostluk*” değerini birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitli kavramlarla ve daha geniş bir çerçevede tanımlayabildikleri söylenebilir. “*Dürüstlük*” denilince müstakil sınıf öğrencileri en çok “yardımseverlik, kibarlık, saygı, doğru konuşan/ yalan söylemeyen insan,

dürüstlük” şeklinde; birleştirilmiş sınıf öğrencileri en çok “dürüstlük” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu durumda müstakil sınıf öğrencilerinin “*Dürüstlük*” değerini birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitli kavramlarla ve daha geniş bir çerçevede tanımlayabildikleri söylenebilir. “*Öz denetim*” denilince müstakil sınıf öğrencileri en çok “denetim” şeklinde; birleştirilmiş sınıf öğrencileri en çok “hiçbir şey” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu durumda hem müstakil hem de birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “*Öz denetim*” değerini sınırlı sayıda ve ilişkisiz ifadelerle tanımlayabildikleri söylenebilir. “*Sabır*” denilince müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri en çok “sabırlı olmak, beklemek” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu durumda müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “*Sabır*” değerini benzer kavramlarla tanımlayabildikleri söylenebilir. “*Saygı*” denilince müstakil sınıf öğrencileri “Marş, atalarımız, yaşlılar, öğretmen, iyilik/iyi davranmak, kitap, herkes ” şeklinde; birleştirilmiş sınıf öğrencileri “çalışkan, arkadaşımızı itmemek, iyilik/iyi davranmak” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu durumda müstakil sınıf öğrencilerinin “*Saygı*” değerini birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitli kavramlarla ve daha geniş bir çerçevede tanımlayabildikleri söylenebilir. “*Sevgi*” denilince müstakil sınıf öğrencileri “anne/baba, sevmek, yardım, dürüstlük, neşe/sevinç, kardeşim, ablam, hayvanlar, insan sevgisi, mutluluk, saygı” şeklinde; birleştirilmiş sınıf öğrencileri en çok “sevmek, duygu, arkadaş sevgisi, insan sevgisi, mutluluk, sevgili olmak, saygı” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu durumda müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “*Sevgi*” değerini benzer kavramlarla tanımlayabildikleri söylenebilir. Alan yazında bu çalışmanın bu bulguları ile örtüşen çalışmalar mevcuttur; Tozduman Yaralı, Özkan ve Güngör Aytar (2016) çalışmalarında yedi ve on yaş çocuklarının sevgi kavramına yönelik görüşlerinde “paylaşmak, mutluluk, sevmek, saygılı/hoşgörülü davranmak, iyi davranmak, hediyeleşmek, güzel duygu” gibi yanıtlar verdiği görülmüştür. “*Sorumluluk*” denilince müstakil sınıf öğrencileri “okula gitmek, öğretmen, görev/vazife, kurallara uymak, çalışkan, akıllı, dürüst, ders çalışmak, ödev” şeklinde; birleştirilmiş sınıf öğrencileri “düzenli, iyi bir şey, ders çalışmak, ödev” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Tekin’ in (2019) çalışmasında 4. sınıf öğrencileri de sorumluluk değerinin tanımını “görev/iş, hesap verme” şeklinde ifade edebilmişlerdir. Bu

durumda müstakil sınıf öğrencilerinin “*Sorumluluk*” değeri tanımlarının literatürle benzerlik gösterdiği ve bu değeri birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitli kavramlarla ve daha geniş bir çerçevede tanımlayabildikleri söylenebilir. “*Vatanseverlik*” denilince müstakil sınıf öğrencileri “Atatürk, bayrak, asker, sevgi/sevmek, saygı, ülke başkanı, vatandaşlık, cesur, vatan sevgisi, yurt/vatan” şeklinde; birleştirilmiş sınıf öğrencileri “şehitler, yürek, vatan sevgisi, yardımsever, yurt/vatan” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu durumda müstakil sınıf öğrencilerinin “*Vatanseverlik*” değerini birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitli kavramlarla ve daha geniş bir çerçevede tanımlayabildikleri söylenebilir. “*Yardımseverlik*” denilince müstakil sınıf öğrencileri “öğretmenim, hayvan, yardım seven, arkadaşlık, sevgi, anne/baba, iyilik, duyarlılık, paylaşımcı, sabırlı, yardımlaşma/yardım etmek” şeklinde; birleştirilmiş sınıf öğrencileri “yardımcı, kötülük yapmamak, yardımlaşma/yardım etmek” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Ak Tefek’ in (2016) çalışmasında, “*Yardımseverlik* denilince aklınıza gelenleri yazınız.” sorusuna öğrenciler en çok, “insanlara yardım etmek, arkadaşına yardım etmek ve yaşlılara yardım etmek” cevaplarını vermişlerdir. Bu durumda müstakil sınıf öğrencilerinin “*Yardımseverlik*” değeri tanımlarının literatürle benzerlik gösterdiği ve bu değeri birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre çeşitli kavramlarla ve daha geniş bir çerçevede tanımlayabildikleri söylenebilir.

Öğrencilerin kök değerlere sahip insan özelliklerinin neler olduğuna dair görüşlerinde “*Adil insan özellikleri*” ile ilgili tüm öğrenciler, “adil, adaletli davranan, eşit, haksızlık yapmayan” gibi benzer şekilde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanı sıra müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “Atatürk gibi” ifadesi dikkat çekicidir. Müstakil 4. sınıf öğrencilerinin ise “yalan konuşan, ağzından kötü laf çıkan” ifadeleri “*Adalet*” kök değeri ile ilgili kavram yanılgılarının olabileceğine dair düşündürmektedir. “*Dost canlısı insan özellikleri*” ile ilgili öğrenciler, “iyi, sevgi dolu, arkadaş canlısı, saygılı” gibi benzer şekilde görüş bildirmişlerdir. “*Dürüst insan özellikleri*” ile ilgili tüm öğrenciler “akıllı, doğru yolu izler, yalan söylemez, yalan söylememek” gibi benzer şekilde görüş bildirmişlerdir. “*Öz denetimli insan özellikleri*” ile ilgili ifadelerin tamamına bakıldığında, öğrencilerin “*Öz denetim*” kök değeri ile ilgili kavramların zayıf ve ilişkisiz olduğu söylenebilir. “*Sabırlı insan özellikleri*” ile ilgili öğrenciler

“bekleyebilmek, bekler, dayanıklı, sinirine hakim, sakin” gibi benzer şekilde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanı sıra müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “bir anda patlar” ifadesi; müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “ sinirli, kızgın” ifadeleri ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “ sabırsız olur” ifadesi düşündürücüdür. “*Saygılı insan özellikleri*” ile ilgili öğrenciler “duyarlı, sevgi dolu, dürüst, doğru davranan” gibi benzer şekilde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanı sıra, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “ vurmayan” ifadesi; birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise “arkadaşını sevmeyen” ifadesi dikkat çekicidir. “*Sevgi dolu insan özellikleri*” ile ilgili öğrenciler “gülümser, mutlu/sevecen, sevinç/mutluluk” gibi birbirine benzer görüşler bildirmişlerdir. “Sorumluluk sahibi insan özellikleri” ile ilgili öğrenciler “başarılı, okula gitmek, akıllı, çalışkan, planlı/düzenli, kurallara uyar” gibi birbirine benzer görüşler bildirmişlerdir. “*Vatansever insan özellikleri*” ile ilgili öğrenciler “Türkiye’yi sever, bayrağını sever, vatanını korur, bayrağı yerde tutmamak, asker” gibi benzer şekilde görüş bildirmişlerdir. “*Yardımsever insan özellikleri*” ile ilgili öğrenciler “yardım eden, sevecen, paylaşımcı, iyi davranır, kötülük yapmaz” gibi benzer görüşler bildirmişlerdir.

Öğrencilerin kök değerlere sahip olmazsak ne olur sorusuna yönelik görüşlerinde ,“*Adaletli olmazsan ne olur ?*” ile ilgili öğrenciler “kavga olur, kötü şeyler olur, haksızlık olur, eşit olamayız, insanlar istediğini yapar, herkes üzülür” gibi birbirine yakın görüşler bildirmişlerdir. Bunun yanı sıra, müstakil 3. sınıf öğrencisinin “kötülük olmaz” ifadesi dikkat çekicidir. “*Dost canlısı olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrenciler “hiç arkadaşımız olmaz, sevgisiz oluruz, çevremizdeki insanlar azalır, kavga olur, yalan konuşulur, dürüst olmayız” gibi birbirine çok yakın görüşler bildirmişlerdir. “*Dürüst olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrenciler “arkadaşım olmaz, yalan söylemiş oluruz, insanların bize güveni kalmaz, adalet olmaz, kötülük yapmış oluruz” gibi birbirine yakın görüşler bildirmişlerdir. Bunun yanı sıra, müstakil 4. sınıf öğrencilerinin “kimse bize bir şey almaz” ifadesi; birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “anne-babamız bize kızar” ifadesi değerlerin kazandırılma şekli açısından düşündürücüdür. “*Öz denetimli olmazsak ne olur ?*” ile ilgili müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “çalışkan olamayız, denetim olmaz” gibi ifadeleri kullandıkları görülmektedir. Diğer ifadelere bakıldığında ise öğrencilerin “*Öz denetim*” kök değeri ile ilgili kavram yanılgılarının

olabileceğine dair düşündürmektedir. “*Sabırlı olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrenciler “işler yolunda gitmez, hiçbir işi rast gitmez, her şey karışık olur, beklemeyi öğrenemeyiz, hiç beklemez, her şeyi beklemeyiz, dayanamayız, hızlı oluruz” gibi birbirine çok yakın görüşler bildirmişlerdir. “*Saygılı olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrenciler “sevilmeyiz, değerimiz düşer, kötü biri olur, herkese bağırır, iyi insan olamayız, kötü oluruz” gibi birbirine yakın görüşler bildirmişlerdir. Bunun yanı sıra, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin “vururuz ve kızarlar” ifadeleri; birleştirilmiş sınıf öğrencisinin “büyükler bize bağırır” ifadesi dikkat çekici ve değerlerin kazandırılma şekli açısından düşündürücüdür. “*Sevgi dolu olmazsan ne olur ?*” ile ilgili öğrenciler “sevilmeyiz, sevgisiz, mutsuz oluruz, üzgün, arkadaşımız olmaz” gibi birbirine yakın görüşler bildirmişlerdir. Kayadibi (2002) çalışmasında sevginin olmadığı yerde nefret, sıkıntı ve başarısızlığın olduğunu; sevginin bulunduğu yerde ise neşe, mutluluk, huzur, başarı ve verimliliğin olduğuna değinmiştir. “*Sorumluluk sahibi olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrenciler “plansız oluruz, işleri ters gider, sorumsuz oluruz, her şeyi unuttur, ödevlerimizi yapmayız, dağınık oluruz” gibi birbirine yakın görüşler bildirmişlerdir. “*Vatansever olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrenciler “kimse bizi sevmez, saygı görmeyiz, vatanı sevmeyiz, kötü olur, yurdumuzu sevmeyiz” gibi birbirine görüşler bildirmişlerdir. Bunun yanı sıra, müstakil 3. sınıf öğrencisinin “vatandan atılırız” ifadesi; birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin “ölürüz” ifadesi dikkat çekicidir. “*Yardımsever olmazsak ne olur ?*” ile ilgili öğrenciler “yardımın anlamını bilmeyiz, birbirimizi sevmeyiz, kötü biri oluruz, kişilerin bize saygısı azalır, kimse birbirine bir şey vermez” gibi birbirine yakın görüşler bildirmişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgular ve bulgulara dayalı yapılan yorumların ışığında araştırmanın sonuçlarına yer verilmiş ve ileride bu konuda yapılacak çalışmalara ilişkin bazı önerilerde bulunulmuştur.

Sonuçlar

Uygulamaya katılan öğrencilerin “Örnek Olay/Durum Formu” ve “Kök Değerlere İlişkin Görüş Forumu”ndan elde edilen bulguların ortak bir başlık altında toplanması amacıyla kök değerler esas alınarak sunulmuştur.

Adalet Değerine İlişkin Sonuçlar

1. Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin kök değer algılarını karşılaştırmak için uygulanan Örnek Olay/Durum Formu’nun analiz sonucuna göre, müstakil sınıf öğrencilerinin adalet değeri ile ilgili örnek olaya birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha çok doğru cevap verdikleri tespit edilmiştir.

2. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu’nun ilk kısmında oluşturulan kelime ilişkilendirme testinden elde edilen sonuçlara göre; “*Adalet*” değerini, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “cumhuriyet”; müstakil 4. sınıf öğrencilerinin ise en çok “hâkim” kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin adalet değerini en çok “oy ve zarf” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Bunun yanında her üç grupta yer alan öğrencilerin “*Adalet*” değerini “eşitlik” kelimesiyle ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir.

3. “*Adalet*” denilince üç grupta yer alan öğrenciler “adaletli olma” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ortak görüşleri ele alındığında ise, müstakil 3. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri “arkadaşlık ve vatan sevgisi”; müstakil 4. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “eşitlik ve dürüstlük” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “cumhuriyet, avukat, mahkeme, arkadaşlık, vatan sevgisi, hâkim, öğretmen ve polis” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “adaletli oy vermek” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4. “*Adaletli*” bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “yardımsever, adil, dürüst, iyi” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “dostluk, oy kullanır, iyi, saygılı” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

5. “*Adaletli*” bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “ kavga olur, kötü şeyler olur, barış olmaz, haksızlık olur” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “kötülük olur, oy kullanamayız” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Dostluk Değerine İlişkin Sonuçlar

1. Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin kök değer algılarını karşılaştırmak için uygulanan Örnek Olay/Durum Formu’nun analiz sonucuna göre, müstakil sınıf öğrencilerinin dostluk değeri ile ilgili örnek olaya birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha çok doğru cevap verdikleri tespit edilmiştir.

2. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu’nun ilk kısmında oluşturulan kelime ilişkilendirme testinden elde edilen sonuçlara göre; “*Dostluk*” değerini, üç grupta yer alan öğrencilerin de en çok “arkadaş/arkadaşlık” kelimesiyle ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir.

3. “*Dostluk*” üç grupta yer alan öğrenciler “arkadaş, dost olma, kuzen, iyilik yapma/iyilik” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ortak görüşleri ele alındığında ise, müstakil 3. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri “yardımlaşma” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “sevgi, kardeşlik, paylaşmak” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “adaletli biri, sevinç, beraber olmak” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4. “*Dost canlısı*” bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “iyi, yardımsever, arkadaş canlısı, sevgi dolu” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf

öğrencileri ise çoğunlukla “iyi, herkesle dost, yardımsever, sevgi dolu, arkadaş canlısı” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

5. “*Dost canlısı*” bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “hiç arkadaşın olmaz, kötülük olur, kavga olur” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “kötülük olur, hiç arkadaşımız olmaz, sevgi olmaz” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Dürüstlük Değerine İlişkin Sonuçlar

1. Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin kök değer algılarını karşılaştırmak için uygulanan Örnek Olay/Durum Formu’nun analiz sonucuna göre, her iki gruptaki öğrencilerin tamamının dürüstlük değeri ile ilgili örnek olaya doğru cevap verdiği tespit edilmiştir.

2. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu’nun ilk kısmında oluşturulan kelime ilişkilendirme testinden elde edilen sonuçlara göre; “*Dürüstlük*” değerini, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “saygı, arkadaşlık, yardımseverlik”; müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “saygı, saygılı” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “iyi/iyimser” kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Bunun yanında üç grupta yer alan öğrencilerin “*Dürüstlük*” değerini “saygı” kelimesiyle ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir.

3. “*Dürüstlük*” üç grupta yer alan öğrenciler “saygı, doğru konuşan/yalan söylemeyen insan, dürüstlük” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ortak görüşleri ele alındığında ise, müstakil 4. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri “iyilik/iyi davranma” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “yardımseverlik, kibarlık” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “teşekkür etmek, kötülük yapmamak, bilgili biri” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4. “*Dürüst*” bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “saygılı, arkadaşlık, yalan söylemez, iyi, yardımsever” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise

çoğunlukla “iyilik, yalan söylememek, dürüst olması” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

5. “*Dürüst*” bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “arkadaşım olmaz, yalancı oluruz” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “kötülük yapmış oluruz, iyilik yapamayız” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Öz Denetim Değerine İlişkin Sonuçlar

1. Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin kök değer algılarını karşılaştırmak için uygulanan Örnek Olay/Durum Formu’nun analiz sonucuna göre, öz denetim değeri ile ilgili örnek olayda hem müstakil sınıf hem de birleştirilmiş sınıf öğrencilerinden birer kişinin yanlış seçeneği işaretlediği görülmüştür.

2. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu’nun ilk kısmında oluşturulan kelime ilişkilendirme testinden elde edilen sonuçlara göre; “*Öz denetim*” değerini, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “form”; müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “saygı” kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “dürüstlük” kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Bunun yanında üç grupta yer alan öğrencilerin “*Öz denetim*” değerini ortak bir kelime ile ilişkilendiremedikleri tespit edilmiştir.

3. “*Öz denetim*” denilince müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri “sınav/test, puan vermek, eğitim, insan özellikleri, her şey, denetim, deneme, orijinal, izlemek, has, öz” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “hiçbir şey, dostluk, özgür olmak” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4. “*Öz denetimli*” bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. Sınıf öğrencileri çoğunlukla “iyi, dürüst” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “dürüst” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

5. “*Öz denetimli*” bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin birkaçı “çalışkan olamayız, denetim olmaz, haksızlık olur, kötü olur” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “dostluk yapamazsın, sevimli, yalancı oluruz” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Sabır Değerine İlişkin Sonuçlar

1. Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin kök değer algılarını karşılaştırmak için uygulanan Örnek Olay/Durum Formu’nun analiz sonucuna göre, birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin sabır değeri ile ilgili örnek olaya müstakil sınıf öğrencilerine göre daha çok doğru cevap verdikleri tespit edilmiştir.

2. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu’nun ilk kısmında oluşturulan kelime ilişkilendirme testinden elde edilen sonuçlara göre; “*Sabır*” değerini, üç grupta yer alan öğrencilerin de en çok “beklemek” kelimesiyle ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir.

3. .“*Sabır*” denilince üç grupta yer alan öğrenciler “beklemek” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ortak görüşleri ele alındığında ise, müstakil 4. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri “sabırlı olmak” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri “sabırsız, herkes, ya sabır, arkadaşlarım, zaman, sıkılmak, dayanıklı, aceleye getirmemek, annem, ablam, teyzem” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “efendi” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4. .“*Sabırlı*” bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “sabırlı olmak, bekleyebilmek, sıkılmaz” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “bekler, sabırlı davranır” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

5. “*Sabırlı*” bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “beklemek olmaz, işler yolunda gitmez, dayanamayız” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “sabırsız olursun, her şey karışık olur” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Saygı Değerine İlişkin Sonuçlar

1. Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin kök değer algılarını karşılaştırmak için uygulanan Örnek Olay/Durum Formu'nun analiz sonucuna göre, müstakil sınıf öğrencilerinin saygı değeri ile ilgili örnek olaya birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre daha çok doğru cevap verdikleri tespit edilmiştir.

2. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu'nun ilk kısmında oluşturulan kelime ilişkilendirme testinden elde edilen sonuçlara göre; “Saygı” değerini, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “Marş/İstiklal Marşı, yaşlılar”; müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “anne/baba, dede, öğretmen” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “anne/baba” kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Bunun yanında üç grupta yer alan öğrencilerin “Saygı” değerini “anne/baba” kelimesiyle ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir.

3. “Saygı” denilince müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ortak görüşleri ele alındığında, müstakil 3. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri “iyilik, iyi davranma”; müstakil 4. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “saygılı olmak” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri “marş, güzel insan, dürüstlük, atalarımız, kitap, herkes, dede, babam, sevgi, mutluluk, görgü, yaşlılar, rica, sevinç rahat, akıllı, polis, öğretmen” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “çalışkan, arkadaşımızı itmemek” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4. “Saygılı” bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “saygılı, saygı dolu, sevgi dolu, dürüst” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “saygılı, iyi” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

5. “Saygılı” bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “sevilmeyiz, saygısız, saygılı olmayız” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “saygısız oluruz” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Sevgi Değerine İlişkin Sonuçlar

1. Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin kök değer algılarını karşılaştırmak için uygulanan Örnek Olay/Durum Formu'nun analiz sonucuna göre, her iki gruptaki öğrencilerin tamamının sevgi değeri ile ilgili örnek olaylara doğru cevap verdiği tespit edilmiştir.

2. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu'nun ilk kısmında oluşturulan kelime ilişkilendirme testinden elde edilen sonuçlara göre; “*Sevgi*” değerini, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “arkadaş”; müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “anne/baba” kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “arkadaş” kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Bunun yanında üç grupta yer alan öğrencilerin “*Sevgi*” değerini “arkadaş/arkadaşlık” kelimesiyle ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir.

3. “*Sevgi*” denilince müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ortak görüşleri ele alındığında, müstakil 3. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri “sevmek”; müstakil 4. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “sevgili olmak, saygı, mutluluk, insan sevgisi” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri “kendim, anne, baba, yardım, dürüstlük, neşe/sevinç, kardeşim, ablam, hayvanlar” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “duygu, arkadaş sevgisi” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4. “*Sevgi dolu*” bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “iyidir, sevgi dolu” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “sevgi dolu, saygılı, sevinç/mutluluk” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

5. “*Sevgi dolu*” bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “sevilmeyiz, sevgisiz” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “sevgisiz” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Sorumluluk Değerine İlişkin Sonuçlar

1. Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin kök değer algılarını karşılaştırmak için uygulanan Örnek Olay/Durum Formu'nun

analiz sonucuna göre, birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin sorumluluk değeri ile ilgili örnek olaya müstakil sınıf öğrencilerine göre daha çok doğru cevap verdikleri tespit edilmiştir.

2. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu'nun ilk kısmında oluşturulan kelime ilişkilendirme testinden elde edilen sonuçlara göre; “*Sorumluluk*” değerini, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “okula gitme”; müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “ödev yapma, kurallara uymak” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “giyinmek” kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Bunun yanında üç grupta yer alan öğrencilerin “*Sorumluluk*” değerini “ödev” kelimesiyle ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir.

3. “*Sorumluluk*” denilince üç grupta yer alan öğrenciler “ödev” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ortak görüşleri ele alındığında ise, müstakil 4. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri “sorumlu olmak, ders çalışmak” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri “okula gitmek, bir şeyi üstüne almak, öğretmen, arkadaşlık, görev/vazife, okuldaki sorumluluklar, yardımcı, kurallara uymak, çalışkan, akıllı, dürüst, insan, arkadaşım” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “düzenli, ben, iyi bir şey, sorumluluklarım” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4. “*Sorumluluk sahibi*” bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. Sınıf öğrencileri çoğunlukla “planlıdır, sorumluluk sahibi” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “planlı/ düzenli, sorumlu şeklinde görüş bildirmişlerdir.

5. “*Sorumluluk sahibi*” bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “sorumsuz oluruz, plansız oluruz, her şeyi unuttur” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “sorumsuz oluruz, dağınık oluruz” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Vatanseverlik Değerine İlişkin Sonuçlar

1. Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin kök değer algılarını karşılaştırmak için uygulanan Örnek Olay/Durum Formu'nun analiz sonucuna göre, vatanseverlik değeri ile ilgili örnek olayda ise hem müstakil sınıf hem de birleştirilmiş sınıf öğrencilerinden birer kişinin yanlış seçeneği işaretlediği görülmüştür.

2. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu'nun ilk kısmında oluşturulan kelime ilişkilendirme testinden elde edilen sonuçlara göre; “*Vatanseverlik*” değerini, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok “bayrak/bayrak sevgisi, dürüst, yardımseverlik”; müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok “bayrak, asker” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok “sevmek, yurt/vatan” kelimeleriyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Bunun yanında üç grupta yer alan öğrencilerin “*Vatanseverlik*” değerini “asker” kelimesiyle ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir.

3. “*Vatanseverlik*” denilince üç grupta yer alan öğrenciler “vatan sevgisi, yurt/vatan” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ortak görüşleri ele müstakil 4. sınıf ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri “yardım sever” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri “Atatürk, dünya, bayrak, asker,” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise “şehitler, yürek, iyi yapar, iyilik yapmak” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4. “*Vatansever*” bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla “vatanını sever, vatansever” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “vatanını sever” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

5. “*Vatansever*” bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencilerin birkaçı “kötü olur, kimse bizi sevmeyiz, vatandan atılırız” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla “kavga olur, yurdumuzu sevmeyiz, ölürüz, saygı göremeyiz, vatanımız olmaz” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Yardımseverlik Değerine İlişkin Sonuçlar

1. Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin kök değer algılarını karşılaştırmak için uygulanan Örnek Olay/Durum Formu'nun analiz sonucuna göre, Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değeri ile ilgili örnek olaya müstakil sınıf öğrencilerine göre daha çok doğru cevap verdikleri tespit edilmiştir.

2. Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu'nun ilk kısmında oluşturulan kelime ilişkilendirme testinden elde edilen sonuçlara göre; "*Yardımseverlik*" değerini, müstakil 3. sınıf öğrencilerinin en çok "yaşlı/yaşlılar"; müstakil 4. sınıf öğrencilerinin en çok "arkadaş" kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ise en çok "yardım" kelimesiyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Bunun yanında üç grupta yer alan öğrencilerin "*Yardımseverlik*" değerini "anne/baba" kelimesiyle ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir.

3. "*Yardımseverlik*" denilince üç grupta yer alan öğrenciler "yardımlaşma/yardım etmek" şeklinde görüş bildirmişlerdir. Müstakil ve birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin ortak görüşleri ele alındığında ise ortak görüş bildirmediikleri görülmüştür. Bunun yanında müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla "yardım seven, arkadaşlık" şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise "yardımcı, iyi bir şeydir, kötülük yapmamak" şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4. "*Yardımsever*" bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. Sınıf öğrencileri çoğunlukla "iyiliksever, yardımsever" şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla "yardım eden" şeklinde görüş bildirmişlerdir.

5. "*Yardımsever*" bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinde müstakil 3 ve 4. sınıf öğrencileri çoğunlukla "kötü biri oluruz, yardımsever olamayız" şeklinde görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf öğrencileri ise çoğunlukla "kimse bize yardım etmez, yardım etmeyiz, yardımseverlik olmaz" şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Öneriler

Yapılan bu araştırmanın ilkökul düzeyinde kök değerlere yönelik alandaki boşluğu dolduracağı düşüncesinden hareketle geliştirilen öneriler araştırmacılara ve uygulayıcılara (öğretmen, yönetici ve aile) olmak üzere iki başlık altında aşağıda sunulmuştur

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Her iki sınıf türünde kök değer algılarının farklı düzeylerde olması gerçeğinden hareketle öğrencilerin içinde bulundukları koşulları değer eğitimi bağlamında avantaja dönüştürebilecek uygulamalara ihtiyaç vardır. Zira değer eğitiminde süreklilik ile birlikte gündelik hayata transfer edebilmenin önemi bilinen bir gerçek olmakla birlikte bu çalışmada da tespit edilmiştir. Değer eğitiminin sürekliliği için bu tür çalışmalar farklı sınıf düzeylerinde, farklı yerleşimlerde ve farklı öğrenim şekilleri üzerinde uygulanıp sonuçları tartışılabilir.

2. Bu çalışma, Rize/Çayeli ilçesinden belirlenen bir ilkökulda öğrenim gören müstakil sınıf öğrencileri ve Artvin/Borçka ilçesinden belirlenen bir ilkökulda öğrenim gören birleştirilmiş sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Yapılacak çalışmalarda okul sayısı çoğaltılarak çalışma grubu genişletilebilir.

3. Bu çalışma, birleştirilmiş ve müstakil sınıfların kök değer algılarını karşılaştırmak amacıyla imkânlar doğrultusunda devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerle yapılmıştır. Özel okullarda da aynı çalışma yapılarak devlet okullarıyla arasındaki farklar ya da benzerlikler tespit edilebilir.

4. Birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören öğrenciler derslerin bir kısmını öğretmenden bağımsız ödevli saatler olarak geçirmektedirler. Bu ödevli saatler, değer öğretimi için bakanlık tarafından kök değerlere yönelik geliştirilmiş materyallerle desteklenebilir.

5. Bu çalışmada öğrencilerin kök değer algıları “Kişisel Bilgi Formu”, “Örnek Olay/Durum Formu” ve “Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu” veri toplama araçları ile incelenmiştir. Birleştirilmiş ve müstakil sınıf öğrenci velilerinin de değer algılarının benzer ya da farklı yöntemlerle incelendiği araştırmalar yapılabilir.

6. Birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrencilerin değer algılarını belirlemeyi amaçlayan çalışma sayısı çok kısıtlı olduğundan elde edilen veriler değerlidir. Benzer çalışmaların farklı çalışma gruplarında tekrarlanması önerilebilir.

Uygulayıcılara (Öğretmen, Yönetici ve Aile) Yönelik Öneriler

1. Araştırma sonucunda öğrencilerin “Öz denetim” kök değeri konusunda hem müstakil hem de birleştirilmiş sınıfta öğrenim göre ilkökul öğrencilerinin oldukça zayıf oldukları görölmektedir. Bu değerin benimsenmesi ve davranış haline getirilmesi için öğretmen ve velilerin çeşitli yöntemler kullanarak öğrencilerin bu değeri kazanmaları sağlanmalıdır.

2. Kök değerlerin tüm derslerle ilişkilendirilmesi ve öğrencilerin bu değerleri okul ortamı dışında günlük hayatlarında da kullanabilmeleri sağlanmalıdır.

3. Aile değerlerin kazandırılması sürecinin temel taşlarından biridir. Bu yüzden öğrenci velilerine, kök değerleri çocuklarına nasıl kazandırabilecekleri hususunda seminerler verilebilir. Ailenin ve öğrencilerin içinde bulunduğu çeşitli etkinlikler yapılabilir.

4. Birleştirilmiş ve müstakil sınıfların bir arada olduğu ve kök değerleri içeren kardeş okul projeleri yapılabilir.

5. Birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin kök değeri algılarının artırılması için MEB tarafından sadece değerlerin ele alındığı çocukların ilgisini çekebilecek kısa filmler ve kendi kendilerine çalıştıkları ödevli saatler için değerlerle bütünleşik kılavuzlar veya öğretim programları hazırlanabilir.

KAYNAKLAR

- Abay, S. (2006). *Birleştirilmiş sınıf uygulamasında öğretmenlerin öğretme-öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunlar* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Abay, S. (2007). *Birleştirilmiş Sınıflarda Sosyal Bilgiler Öğretimindeki Sorunlar* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Akbal, Y. (2009). *1998 ve 2004 İlköğretim Programlarına Göre Hazırlanan Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının İçerik ve Kullanılabilirlik Açılarından Karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Akbaş, O. (2004). Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim 2. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değer Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-24.
- Akbaş, O. (2009). İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer öğretimi yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 403-414.
- Akgül, İ. (2014). *İlkokul öğrencileri için web tabanlı değerler eğitimi uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Aksoy, N. (2008). Birleştirilmiş sınıflarda eğitim-öğretim: Genç ve deneyimsiz öğretmenlerin görüşlerine dayalı bir araştırma. *Eğitim, Bilim ve Toplum Dergisi*, 6 (21), 82-108.

- Ak Tefek, F. (2016). *Hayat Bilgisi Dersindeki Değerlere Yönelik Öğrenci Görüşleri ve Edinim Durumları* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Aktepe, V. & Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, 607-622.
- Aktepe, V. (2010). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde “yardımseverlik” Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Aktepe, V. (2014). *Ailede değerler eğitimi ve program ihtiyacı*. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Farklı yönleriyle değerler eğitimi içinde*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akyüz, (2008). *Türk eğitim tarihi* (13.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Aladağ, S. (2009). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sorumluluk Değerini Kazanma Düzeyine Etkisi (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Albayrak, O. (2013). “Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim” Ders Notları. <https://osmanalbayrak.wordpress.com/about/> adresinden 12.09.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Alıcı, F. (2019). *İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Anar, S. (1983). Değerlerin Sosyolojik Açıdan İncelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı 82, s. (8-44).
- Aydın, M.Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi yöntemler, etkinlikler, kaynaklar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bahar, M. & Özatlı, N. S. (2003). Kelime iletişim test yöntemi ile lise 1. sınıf öğrencilerinin canlıların temel bileşenleri konusundaki bilişsel yapılarının

- araştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 75-85.
- Balcı, M. (2014). *Değerleri Yaşatmak & Değerler Sözlüğü* (1. Baskı). İstanbul: Ensar Yayıncılık.
- Balcı, N. (2008). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin etkililiği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Balcı Seçkin, D. (2019). *Birleştirilmiş sınıflarda drama ile hayat bilgisi dersi öğretiminin sosyal beceri düzeyine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Barcın, F. (2018) *İlkokul 4. sınıf değerler eğitiminde yaratıcı drama yönteminin etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Başçı, Z. (2012). Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Bayırlı, H. (2018). Hayat bilgisi dersi bağlamında değerler eğitimi: aile birliğine önem verme (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Baysal, N. Z. (2006). *Hayat Bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi: Yapılandırmacı bir yaklaşım*. C. Öztürk, (Ed.), *Hayat Bilgisi: toplumsal ve doğal yaşama bütüncül bir yaklaşım*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Baysal, Z. N., Tezcan, Ö. ve Araç, K.E. (2018). Türkiye ve Almanya-Hamburg hayat bilgisi dersinin karşılaştırılması: genel bir bakış. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(1), 117-134.
- Bektaş, M. (2001). *Hayat Bilgisi Programlarının Değerlendirilmesi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

- Bektaş, M. (2007). Hayat Bilgisi dersinde ailelerin çoklu zekâ kuramı hakkında bilgilendirilme biçimlerinin öğrencilerin proje başarıları ve tutumlarına etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(14), 9-28.
- Beldağ, A. (2019). *Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi
- Belet, D. (1999). “İlköğretim kurumlarında uygulanan hayat bilgisi programının değerlendirilmesi”, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Bilgili, A. S. (2008). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar, Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Binbaşıoğlu, C. (1988). Eğitim yöneticiliği. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- Binbaşıoğlu, C. (1999). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bolat, A. Aydoğdu, R. Ü. & Sağır, Uluçınar, Ş. (2014). 5.sınıf öğrencilerinin güneş, dünya ve ay kavramları hakkındaki kavram yanlışlarının tespit edilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 218-229.
- Bozkurt, E. (2017). Çocuk oyunları ile değerler eğitimi (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Budak, L & Budak, Ç. (2014). Osmanlı İmparatorluğu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne İlkokul Programları (1870–1936). *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181 (181), 51 - 68.
- Büyüközürk, Ş. (2005). Anket Geliştirme. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256394> adresinden edinilmiştir.
- Cevizci, A. (1999). *Paradigma Felsefe Sözlüğü* (3. Baskı). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Coşkun, M. (2018). Birleştirilmiş Sınıflarda ve Müstakil Sınıflarda Öğrenim Gören 1. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Becerisinin

- Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Creswell, H. W. (2015). *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2017). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş* (Çev. M. Sözbilir) Ankara: Pegem Akademi.
- Çağlar, A. (2005). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi. Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Çelenk, S., Kalaycı, N. Tazebay, A. ve Tertemiz, N. (2000). *İlköğretim Programları ve Gelişmeler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Çelik, Ö. & Buluç, B. (2017). Disiplinler Arası Yaklaşımla Değer Öğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 2148-7510.
- Çelikkaya, H. (1996). *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çepni S. (2010). Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerine Yönelik Hazırlanan Hizmet İçi Eğitim Kursundan Öğretime Yansımalar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 17-128.
- Çepni, S. ve Özmen, H. & Bakırcı, H. (2012). *Ortak bilgi yapılandırma modeline uygun öğretim materyali geliştirilmesi: 'ışığın madde ile etkileşimi ve yansıması örneği'*. X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Niğde.
- Çetinbaş, E. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik yeterliliklerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Çetin Demir, P. (2019). *Birleştirilmiş sınıflarda ilkokuma ve yazma öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Çıkrık, M. (2017). Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin sorunları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Çiftçi, A. (2008). *Vatandaşlık bilgisi demokrasi ve insan hakları* (3. Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık .
- Delihasan, S. & Çorapçı S. & Ersoy, S. & Beldağ, A. (2016). *Değerler eğitimi uygulamaları: 6. ve 7. sınıf öğrencileri için etkinlik örnekleri*. 6. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi'nde sunulan bildiri. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rize.
- Delihasan, S. (2019). “*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitim Araştırmalarına Yönelik Tutum ve Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rize.
- Demir, F. (2018). Değer eğitimi yaklaşımlarına göre hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Demir, N. (2019). *Değerler eğitimi açısından Necip Fazıl Kısakürek'e ait “Çile” adlı eserde kök değerlerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Dilmaç, B. & Eksi, H. (2007). Değerler eğitiminde temel tartışmalar ve temel yaklaşımlar. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 21-29.
- Dursun, F. (2006). Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, s. 33-57.
- Ekiz Alparslan, S. (2019). *Sınıf öğretmeni adaylarının değerler eğitimi ile ilgili yeterlilikleri ve sahip oldukları metaforlar* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Erdem, A. R. (2008). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim* (Geliştirilmiş 5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergen, G. (2006). Eleştirel-Bilinçli Sevgi Eğitimi, *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(12), 144-152.
- Erkuş, A. (2006). *Sınıf Öğretmenleri İçin Ölçme ve Değerlendirme Kavramlar ve Uygulamalar*. Ankara: Ekinoks Yayınları.

- Eryılmaz, M. A. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin üçüncü sınıf Hayat Bilgisi derslerinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Fichter, Joseph (2006). *Sosyoloji Nedir* (Çev. Nilgün Çelebi) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fichter, J. (2011). *Sosyoloji nedir?* (N. Çelebi, Çev.). Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Fidan, N. ve Baykul, Y. (1993). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim Öğretmen Rehberi*. Ankara: MEB ve Unicef Türkiye Temsilciliği.
- Fidan, N. Ve Baykul, Y. (1997). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim- Öğretmen Klavuzu*. Ankara: MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü- Unicef.
- Göçer, V. (2014). *Birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan problemler* (Yüksek Lisans Tezi).<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Gönül, M. (2019). *Birleştirilmiş sınıfta görev yapan öğretmenlerin uygulamada karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Gözel, Ü. (2018). *Hayat Bilgisi dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Gurbetoğlu, A. (2016). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. <https://docplayer.biz.tr/26196651-Birlestirilmis-siniflarda-ogretim.html> adresinden edinilmiştir.
- Gülcan, M. (2003). *Türkiye’de İlköğretim (Dünü, Bugünü ve Yarını)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Gülmüş, R. (2015). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine ilişkin sınıf öğretmeni görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

- Gündüz, M. (2014). İlköğretim 3.sınıf hayat bilgisi dersinde “sorumluluk” değerinin proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile öğretiminin akademik başarı ve tutuma etkisi (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/adresinden edinilmiştir>.
- Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar* (2. Baskı). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Harmanş, T. (2017). *4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Dürüstlük Değerini Kazandırmada Edebi Ürünlerin Kullanımı* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Helwig, C. C., Ryerson, R. and Prencipe, A. (2008). Children’s, adolescents’, and adults’ judgments and reasoning about different methods of teaching values. *Cognitive Development*, (23), 119–135.
- Hunt-Binkley, D. (2006). A comparison of educational values of native american high school students with other races (Yayımlanmamış doktora tezi). South Carolina University, Carolina.
- İşcan Demirhan, C. (2007). İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Kadivar, P., Nejad S. N. and Emamzade, Z. M. (2005). Effectiveness of multi-grade classes: cooperative learning as a key element of success. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 8, 169-172.
- Kağıtçıbaşı, Ç. & Kuşdil, M. E. (2000). Türkçe Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı . *Türk Psiko loji Dergisi*, 15(45). (59–76).
- Kan, Ç. (2010). ABD Ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 30(2).
- Kale, M. & Demir, S. (2015, Mayıs). *Birleştirilmiş ve Bağımsız Sınıflarda Öğrenim Gören Öğrencilerin Toplumsal Değer Algılarının Karşılaştırılması*. XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi

- Sempozyumu, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayısı, 111 – 118.
- Karaköse, R., Saydam, N., Türkyılmaz Catic, N., Ulusoy Gökçek, V. ve Uzun, S. (2016). *Erdemler Görevlerimi Yapıyorum*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karasu Avcı, E. & Ketenoğlu Kayabaşı, E. (2018). Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının Amaçlarındaki Değerlerin İçerik Analizi (1936-2018). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 27-56.
- Karatekin, N. (2006). *Helik Karakter Okulu Aile Kitabı Eğitim Seti* (2.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Karma, E. H., & Kahil, R. (2005). The Effect of " Living Values: An Educational Program" on Behaviors and Attitudes of Elementary Students in a Private School in Lebanon. *Early Childhood Education Journal*, 33(2), 81-90.
- Kayadibi, F. (2001). Eğitim Kalitesine Etki Eden Faktörler ve Kaliteli Eğitimin Üretime Katkısı. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s. 71-94.
- Kayadibi, F. (2002). Sevgi faktörünün eğitim verimliliği üzerine etkisi. *İ.Ü İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (5), 33-50.
- Keskin, Y. (2016). *Değerler eğitimi. D. Dilek (Ed.), Sosyal bilgiler eğitimi içinde*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kılıç, D. & Babayigit, Ö. (2017). İlkokul Öğrencilerinde Kaybolan Değerler, *International Journal Of Eurasian Education And Culture*, Issue: 2, 81-92.
- Kızıler, H. (2019). Hayatı Algılamada Değerleri Uygulama Yöntemi: Tasavvuf. *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 320-338.
- Kirmanoğlu, B. (2016). *Değerler eğitiminin ilkokul toplum hizmeti uygulamalarına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Köken, N. (2003). Çocuk ve hayat bilgisi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 15-27.
- Köklü, M. (2000). *Birleştirilmiş sınıfların yönetimi ve öğretim*. İstanbul: Beta Basım..

- Köksal, K. (2005). *Birleştirilmiş sınıflarda Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Köksal, K. (2009). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Ankara: Pegem A. Yayıncılık
- Kunduroğlu, T. (2010). *4. sınıf fen ve teknoloji dersi öğretim programıyla bütünleştirilmiş “değerler eğitimi” programının etkililiğinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Kurtarslan, Z., Aydın, B. & Özer, B. (2018). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla ortaokul ve lise öğrencilerinin “müzik öğretmeni” kavramına yönelik bilişsel yapılarının belirlenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 22(74) 375-390.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2 (2), 1-18.
- Kurt, H. & Ekici, G. (2013). Biyoloji öğretmen adaylarının bağımsız kelime ilişkilendirme testi ve çizme-yazma tekniğiyle “osmoz” kavramı konusundaki bilişsel yapılarının belirlenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(2), 809-829.
- Kuş, E. (2003). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nitel mi, Nicel mi?* Ankara: Anı Yayıncılık.
- Küçük, F. (2016). *Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıf Öğrencilerinin Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki, Özgüven, Yardımseverlik ve Yeniliğe Açıklık Değerlerini Kazanma Düzeyleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Lalek, M. (2007). *Resmi ve özel ilköğretim okullarında örgütsel değerler (Sakarya ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Lovat, T. J. & Clement, N. D. (2008). The pedagogical imperative of values education. *Journal of Beliefs & Values*, 29 (3), 273-285.

- MEB, (2005). *İkretim 1. 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi ğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB, (2018a). *Hayat Bilgisi dersi ğretim programı*. Ankara: MEB yayınları.
- MEB, (2018b). *Sosyal Bilgiler dersi ğretim programı*. Ankara: MEB yayınları.
- Mehmedoğlu, A. U. (2006). *Gençlik, değerler ve din*. Y. Mehmedoğlu, & A. U. Mehmedoğlu (Ed.), *Küreselleşme Ahlak ve Değerler*. İstanbul: Litera Yayınları.
- Meydan, A. ve Bahçe, A. (2010). Hayat bilgisi ğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin ğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 20-37.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme . *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Mutluer, C. (2013). Sosyal bilgiler programlarında yer alan beceriler hakkında sosyal bilgiler ğretmen görüşleri (İzmir Menemen rneği). *Electronic Turkish Studies*, 8(7), 355-362.
- Nartgün, Z. (2006). *Fen ve Teknoloji ğretiminde lçme ve Değerlendirme*. (Edit. Mehmet Bahar) *Fen ve Teknoloji ğretimi*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Öztürk, A. (2005). *Okul ncesi Eğitim Kurumlarında Ana Dili Etkinlikleri*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Öztürk, C. (2006). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası bir bakış. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal Bilgiler ğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, N. (2017). *İlköğretim düzeyindeki kitaplarda yer alan metinlerin değer ğretimi yaklaşımlarına göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Russell, J. Moral. (2002). Consciousness in a community of inquiry, *Journal of Moral Education*, 2, 31.
- Ryan, K. (1991). Moral and values education, the international encyclopedia of curriculum. *Advances In Education*, Pergamon Pres.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun eğitim fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 73-88.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. In *Advances In Experimental Social Psychology* (M. P. Zanna, Ed.; 25,1-65), San Diego: Academic Press.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values? *The Journal of Social Issues*, 50 (4), 19-45.
- Serin, M. K. & Buluç, B. (2014). Sınıf öğretmenlerinin değer algıları ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 273-290.
- Sezgin, F. (2007). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Bireysel ve Örgütsel Değerlere İlişkin Önem Sıralamaları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 59-85.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, M. (2009). Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze Türkiye’de hayat bilgisi dersi programlarının gelişimi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 402-410.
- Şentürk, C. (2015). Hayat bilgisi dersinde uygulanan dizgeli eğitim yönteminin etkililiğinin incelenmesi ve maliyetin analizi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 513-529.

- Şimşek, N. (2013). Hayat bilgisinde kişisel nitelik(değer) öğretimi. *International Journal of Social Science*, 6(1), 1325-1346.
- Tahiroğlu, M. (2011). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olma değerlerinin öğretimi ve değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının belirlenmesi (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Tahiroğlu, M. (2014). *Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi etkinlik örnekleri: ilkokul 4. Sınıf. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), Farklı yönleriyle değerler eğitimi içinde*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tarakçı A. (2013). *İlkokul 4. sınıf türkçe dersinde görsel okuma – görsel sunu çalışmalarında değerler eğitiminde kitle iletişim araçları kullanılmasının değer edinimine ve türkçe dersine yönelik tutuma etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Tashakkori, A. & Creswell, J.W. (2007). The new era of mixed methods. *Journal of Mixed Methods*, 1(1), 2-8.
- Tashakkori, A. & Teddlie, C. (1998). *Mixed methodology: Combining qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Tay, B. ve Baş, M. (2015). 2009 ve 2015 yılı hayat bilgisi dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 341-374.
- Tay, B., Durmaz, F.Z. & Şanal, M. (2013). Sosyal Bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değer eğitimiye ilişkin görüşleri. *GEFAD / GUJGEF*, 33(1), 67-93.
- T.D.K. (2017). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <http://tdk.gov.tr> adresinden 21.07.2019 tarihinde edinilmiştir.
- T.D.K. (2019). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 21.07. 2019 tarihinde edinilmiştir.
- T.D.K. (2020). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 08.02.2020 tarihinde edinilmiştir.

- Tekin, S. (2019). *İlkokul 4. Sınıflarda Etkinlik Temelli Değer Eğitimi Yoluyla Sorumluluk Değerinin Kazandırılması* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Thornberg, R. (2008). ‘‘The lack of Professional knowledge in values education’’, *Teaching and Teacher Education*, 24(7), 1791-1798.
- Thornberg, R., & Oğuz, E. (2013). Teachers’ views on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, (59), 49–56.
- Tozduman Yaralı, K., Özkan, H.K. & Güngör Aytar, A. (2016). Yedi ve on yaş çocuklarının sevgiyi ifade ediş biçimlerinin çizdikleri resimlere yansımaları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2181-2194.
- T.T.K.B. (2012). Birleştirilmiş Sınıflar Haftalık Ders Programları. Ankara.
- T.T.K.B. (2017). Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine . Ankara.
- T.T.K.B. (2018). Öğretim Programları. <http://mufredat.meb.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Ulusoy, K. (2017). *Hayat bilgisi dersinde değerler ve değerler eğitimi. B. Tay (Ed.), Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi içinde*. Ankara: Pegem Akademi.
- UNESCO. (2010). Living Values Education Overview, www.livingvalues.net adresinden edinilmiştir.
- Uzuner, N. K. (2019). *Değerler eğitiminde kullanılan araç-gereç ve materyallere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Uzunkol, E. (2014). Hayat Bilgisi öğretiminde uygulanan değerler eğitimi programının öğrencilerin özsaygı düzeyleri, sosyal problem çözme becerileri ve empati düzeylerine etkisi (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

- Yanpar Yelken, T. & Yalar, T. (2011). Değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bir program modülü örneğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(38), (079-98).
- Yanpar Yelken, T. & Balcı, A. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler ve Değer Eğitimi Uygulamaları Konusunda Öğretmen Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* Cilt 14(1), 195-213.
- Yarar Kaptan, S. (2015). *İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Hoşgörü Değerinin Karma Yaklaşımına Dayalı Bilgisayar Destekli Elikliklerle Öğretimi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Yarar Kaptan, S. (2019). *Karakter ve Değer Eğitiminde Yaklaşımlar, Yöntemler ve Teknikler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yaşaroğlu, C. (2017). 2015 hayat bilgisi dersi öğretim programı üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51), 859-873.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Hakemli Dergi*, (19), 499-522.
- Yazıcı, M. (2013). Değerler Eğitimine Gönüllü Katılan Öğretmenlerin Profili ve Görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 6(2), 995-1023.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri. *Fırat Üni Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1) 209-223.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, G. Becerikli, S. ve Demirel M. (2017). Farklı Bakış Açılarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi. *Elementary Education Online*, 16(4), 1575-1588.

- Yıldız, S. G. (2009). 2005 Hayat Bilgisi dersi öğretim programının birleştirilmiş sınıflarda uygulanabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/adresinden> edinilmiştir.
- Yılmaz, E. (2008). *Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Değerler Eğitimi Dergisi, 7(17), 109-128.
- Yılmaz, E. (2009). *Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Değerler Eğitimi Dergisi 7(17), 109-128.
- Yılmaz, M. (2011). 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanabilirliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Nitel Bir Araştırma) (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, 8(19), 207-223.
- Yiğittir, S. (2015). *Dünya'da değer eğitimi*. M.Gündüz (Ed.) Değerler Eğitimi. Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- Yörükoğlu, A. (2003). *Çocuk Ruh Sağlığı. Çocuğun Kişilik Gelişimi ve Ruhsal Sorunları*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zeki Aydın, M. (2013). Değer Sandığı Okulda Değerler Eğitimi Materyalleri Sorumluluk (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Zeki Aydın, M. (2014). Değer Sandığı Okulda Değerler Eğitimi Materyalleri Sevgi-Saygı (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Welton, D.A. & Mallan, J.T. (1999). *Children And Their World*. Boston: Houghton Mifflin Company.

EKLER

Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

Sevgili öğrenciler,

Bu form, öğretim programında yer alan kök değerlerle ilgili durum tespiti yapmayı ve bu bağlamda öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Sizlerden bu form aracılığı ile toplanan veriler bir yüksek lisans tez çalışmasında kullanılacaktır. Görüşleriniz sadece bu çalışma için kullanılacak, başka kişi ve kurumlarla paylaşılmayacaktır.

Araştırmanın amacına ulaşması, siz değerli öğrencilerimizin vereceği cevapların doğru olmasına bağlıdır. Dolayısıyla formdaki her soruyu dikkatle okuyup, size en uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz ve lütfen cevapsız soru bırakmayınız.

Ayracağınız emek ve zaman için teşekkür eder, öğrenim hayatınızda başarılar dilerim.

Ecrin KARA

Sınıf Öğretmeni

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Öğrenci Bilgileri

Cinsiyetiniz: K () E ()

Okulu:.....

Öğrenim Şekli: () Tam gün () Yatılı

İlköğretimde Bulunduğu Sınıf: () Birleştirilmiş Sınıf () Müstakil Sınıf

Öğrenci Aile Bilgileri

Anne: () sağ () ölü

Baba: () sağ () ölü

Anne Öğrenim

Durumu:.....

Baba Öğrenim

Durumu:.....

Anne Mesleği:.....

Baba Mesleği:.....

Kardeş Sayısı:.....

Ek-2: Örnek Olay/Durum Formu

ÖRNEK OLAY/ DURUM FORMU

Sevgili öğrenciler,

Aşağıda değerler ile ilgili sorular bulunmaktadır. Sorularda yer alan örnek olayı/durumu okuduktan sonra size en uygun seçeneği işaretlemeniz istenmektedir. Soruları içtenlik ve samimiyetle cevaplamanız çalışmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Verdiğiniz cevaplar kimse ile paylaşılmayacak, sadece bilimsel bir çalışmanın verilerini oluşturacaktır. Çalışmaya olan katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, başarılar dilerim.

Ecrin KARA

Sınıf Öğretmeni

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

1) Ali'nin iki kardeşi vardır. Babası akşam yemekten sonra Ali'ye altı tane şeker verir ve bunları kardeşleri ile adil bir şekilde paylaşmasını ister.

Sizce hikayenin devamı nasıl olmalıdır?

- a) Ali, “Nasıl olsa kardeşlerim küçük” der ve onlara birer şeker verdikten sonra geriye kalan dört şekeri kendisi yer.
- b) Ali, babasının ne kadar adaletli bir insan olduğunu düşünür ve şekerleri herkese eşit olacak şekilde (2’şer tane) dağıtır.
- c) Ali, şekerleri kardeşlerine göstermez ve hepsini sonra yerim düşüncesi ile saklar.

2) Okulun ilk günü en yakın arkadaşın Ahmet’le sınıfa girdiniz. Cam kenarında tam istediğin gibi bahçe manzaralı bir sıra var ama Ahmet de o sırayı istiyor. Nasıl davranırsın?

- a) “Sınıfa Ahmet’ten daha önce girdim o sırayı ben hak ediyorum” diye düşünür ve ben o sıraya otururum.
- b) Ahmet’i ikna eder başka bir sırada oturmasını sağlarım.
- c) “En yakın arkadaşımдан daha önemli değil ya!” diye düşünür başka bir sıraya geçerim.

3) Ağabeyin, yasak olmasına rağmen bilgisayar oyunu oynadı ve senden anne-babanıza söylememeni istedi. Akşam baban sana, ağabeyinin oyun oynayıp oynamadığını sordu. **Nasıl davranırsın?**

- a) “Ağabeyim beni döver” diye düşünür doğruyu söylemem.
- b) Annemle babama her şeyi olduğu gibi anlatırım.
- c) Ağabeyimden söylememem karşılığında bir şeyler isterim ve söylemem.

4) Çok çalışmana rağmen matematik sınavlarında hep başarısız oluyorsun ve yarın yine matematik sınavı var. **Nasıl davranırsın?**

- a) Yeteri kadar çalışmadığımı düşünür bu defa daha çok çalışırım.
- b) “Yine başarısız olacağım” der sınava hiç girmem.
- c) “O kadar çalışıyorum her seferinde düşük alıyorum” diye düşünür bu defa çalışmam.

5) Esra saksıda domates yetiştirmek istiyordu ve bunu annesine anlattı. Annesi ile birlikte saksıya domates ektiler. Esra saksısını her gün kontrol edip suluyordu ama boş saksıyı gören arkadaşları onunla alay ediyorlardı. **Sizce hikayenin devamı nasıl olmalıdır?**

- a) Arkadaşlarını duyan Esra saksıda domates yetiştirme fikrinden vazgeçer.
- b) Arkadaşlarını duyan Esra onlara bağırarak saksısını fırlatır.
- c) Esra saksıda domates yetiştirme konusundaki umudunu kaybetmez ve sulamaya devam eder.

6) Çok yorgunsun ve otobüstesin. Otobüse yaşlı bir teyze bindi ve oturacak koltuk yok. **Nasıl davranırsın?**

- a) Teyze ile göz göze gelmemek için camdan dışarı bakarım.
- b) Çok yorgun olduğum için yer veremem çünkü oturmak benim de hakkım.
- c) Hemen kalkar teyzeye oturacak yer veririm.

7) Kardeşin yeni doğmuş ve anne baban sürekli onunla ilgileniyor. Bu duruma içten içe kıızıyorsun ve kardeşini suçluyorsun. Bir gece kardeşinin gazı var ve annen karnını ovmanı istiyor. **Nasıl davranırsın?**

- a) Çok uykum olduğunu söyler odama giderim.

- b) Kardeşimin ağladığını görünce kıyamam ve annemin istediğini yaparım.
- c) Anneme “onu bu eve siz getirdiniz şimdi de ilgilenin” der odama giderim.

8) Anne ve baban kısa bir süre için kardeşini sana emanet etti. Ne yaparsın?

- a) Kardeşimle ilgilenmem, bilgisayar oyunu oynarım.
- b) Kardeşime, beni meşgul etmemesini annemle babamın hemen döneceğini söylerim.
- c) Bana verilen bu şansı çok iyi değerlendirir, onunla hoşça vakit geçirir, kardeşimi güzelce avuturum.

9) Öğretmenin senden İstiklal Marşı’nın 10 kıtasını ezberlemen istedi. Nasıl davranırsın?

- a) “Törenlerde yalnızca iki kıta okunuyor” diye düşünerek ezberlemem.
- b) Her öğrencinin milli marşımızı bilmesi gerektiğini düşünüyorum, ezberlerim.
- c) “Öğretmene 10 kıtanın çok olduğunu, ezberleyemeyeceğimi” söylerim.

10) Arkadaşlarınla buluşacaksın, geç kalmışsın ve sokakta hızlı adımlarla yürüyorsun tam o sırada elinde poşetlerle ağır adımlarla ilerleyen yaşlı bir amca gördün. Nasıl davranırsın?

- a) “Arkadaşlarıma ayıp olur, geç kalıyorum” diye düşünür yanından geçer giderim.
- b) Yaşlı amcaya bir otobüse binmesini söylerim.
- c) Hemen amcanın elindeki poşetleri alır gideceği yere kadar yardım ederim.

Ek-3: Kök Değerlere İlişkin Görüş Formu

KÖK DEĞERLERE İLİŞKİN GÖRÜŞ FORMU

Sevgili öğrenciler,

Aşağıda değerlerle ilgili bilgilerinizi ölçmek için sorular bulunmaktadır. Bu soruların cevaplarını ilgili boşluğa yazmanız istenmektedir. Soruları içtenlik ve samimiyetle cevaplamanız çalışmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Teşekkür ederim.

Ecrin KARA

Sınıf Öğretmeni

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

1) Aşağıdaki boşluklara adalet kavramı ile ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri, ilgili cümle kısmına ise adalet kavramı ile ilgili olduğunu düşündüğünüz bir cümle yazınız. Adalet ~~~~~ Adalet ~~~~~ Adalet ~~~~~ Adalet ~~~~~ Adalet ~~~~~ Adalet ~~~~~ Adalet ~~~~~ Adalet ~~~~~ Adalet ~~~~~ Adalet ~~~~~ İlgili cümle: ~~~~~ 2) Adalet denilince aklınıza neler geliyor? ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ 3) Adaletli bir insanın özellikleri nelerdir? ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ 4) Adaletli olmazsak ne olur? ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~	1) Aşağıdaki boşluklara dostluk kavramı ile ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri, ilgili cümle kısmına ise dostluk kavramı ile ilgili olduğunu düşündüğünüz bir cümle yazınız. Dostluk ~~~~~ Dostluk ~~~~~ Dostluk ~~~~~ Dostluk ~~~~~ Dostluk ~~~~~ Dostluk ~~~~~ Dostluk ~~~~~ Dostluk ~~~~~ Dostluk ~~~~~ Dostluk ~~~~~ Dostluk ~~~~~ İlgili cümle: ~~~~~ 2) Dostluk denilince aklınıza neler geliyor? ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ 3) Dost canlısı bir insanın özellikleri nelerdir? ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ 4) Dost canlısı olmazsak ne olur? ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~
--	--

1) Aşağıdaki boşluklara dürüstlük kavramı ile ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri, ilgili cümle kısmına ise dürüstlük kavramı ile ilgili olduğunu düşündüğünüz bir cümle yazınız. Dürüstlük ~~~~~ Dürüstlük ~~~~~ Dürüstlük ~~~~~ Dürüstlük ~~~~~ Dürüstlük ~~~~~ Dürüstlük ~~~~~ Dürüstlük ~~~~~ Dürüstlük ~~~~~ Dürüstlük ~~~~~ Dürüstlük ~~~~~ İlgili cümle: ~~~~~ 2) Dürüstlük denilince aklınıza neler geliyor? ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ 3) Dürüst bir insanın özellikleri nelerdir? ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ 4) Dürüst olmazsak ne olur? ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~	1) Aşağıdaki boşluklara öz denetim kavramı ile ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri, ilgili cümle kısmına ise öz denetim kavramı ile ilgili olduğunu düşündüğünüz bir cümle yazınız. Öz denetim ~~~~~ Öz denetim ~~~~~ Öz denetim ~~~~~ Öz denetim ~~~~~ Öz denetim ~~~~~ Öz denetim ~~~~~ Öz denetim ~~~~~ Öz denetim ~~~~~ Öz denetim ~~~~~ Öz denetim ~~~~~ İlgili cümle: ~~~~~ 2) Öz denetim denilince aklınıza neler geliyor? ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ 3) Öz denetimli bir insanın özellikleri nelerdir? ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ 4) Öz denetimli olmazsak ne olur? ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~
--	---

1) Aşağıdaki boşluklara sabır kavramı ile ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri, ilgili cümle kısmına ise sabır kavramı ile ilgili olduğunu düşündüğünüz bir cümle yazınız. Sabır Sabır Sabır Sabır Sabır Sabır Sabır Sabır Sabır Sabır İlgili cümle: 2) Sabır denilince aklınıza neler geliyor? 3) Sabırlı bir insanın özellikleri nelerdir? 4) Sabırlı olmazsak ne olur? 	1) Aşağıdaki boşluklara saygı kavramı ile ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri, ilgili cümle kısmına ise saygı kavramı ile ilgili olduğunu düşündüğünüz bir cümle yazınız. Saygı Saygı Saygı Saygı Saygı Saygı Saygı Saygı Saygı Saygı İlgili cümle: 2) Saygı denilince aklınıza neler geliyor? 3) Saygılı bir insanın özellikleri nelerdir? 4) Saygılı olmazsak ne olur?
--	--

1) Aşağıdaki boşluklara sevgi kavramı ile ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri, ilgili cümle kısmına ise sevgi kavramı ile ilgili olduğunu düşündüğünüz bir cümle yazınız. Sevgi Sevgi Sevgi Sevgi Sevgi Sevgi Sevgi Sevgi Sevgi Sevgi Sevgi İlgili cümle: 2) Sevgi denilince aklınıza neler geliyor? 3) Sevgi dolu bir insanın özellikleri nelerdir? 4) Sevgi dolu olmazsak ne olur? 	1) Aşağıdaki boşluklara sorumluluk kavramı ile ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri, ilgili cümle kısmına ise sorumluluk kavramı ile ilgili olduğunu düşündüğünüz bir cümle yazınız. Sorumluluk Sorumluluk Sorumluluk Sorumluluk Sorumluluk Sorumluluk Sorumluluk Sorumluluk Sorumluluk Sorumluluk Sorumluluk İlgili cümle: 2) Sorumluluk denilince aklınıza neler geliyor? 3) Sorumluluk sahibi bir insanın özellikleri nelerdir? 4) Sorumluluk sahibi olmazsak ne olur?
---	---

1) Aşağıdaki boşluklara vatanseverlik kavramı ile ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri, ilgili cümle kısmına ise vatanseverlik kavramı ile ilgili olduğunu düşündüğünüz bir cümle yazınız. Vatanseverlik Vatanseverlik Vatanseverlik Vatanseverlik Vatanseverlik Vatanseverlik Vatanseverlik Vatanseverlik Vatanseverlik Vatanseverlik İlgili cümle: 2) Vatanseverlik denilince aklınıza neler geliyor? 3) Vatansever bir insanın özellikleri nelerdir? 4) Vatansever olmazsak ne olur? 	1) Aşağıdaki boşluklara yardımseverlik kavramı ile ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri, ilgili cümle kısmına ise yardımseverlik kavramı ile ilgili olduğunu düşündüğünüz bir cümle yazınız. Yardımseverlik Yardımseverlik Yardımseverlik Yardımseverlik Yardımseverlik Yardımseverlik Yardımseverlik Yardımseverlik Yardımseverlik Yardımseverlik Yardımseverlik İlgili cümle: 2) Yardımseverlik denilince aklınıza neler geliyor? 3) Yardımsever bir insanın özellikleri nelerdir? 4) Yardımsever olmazsak ne olur?
--	---

Ek-4: Uzman Görüş Formu

ÖRNEK OLAY UZMAN GÖRÜŞ FORMU

Değerli öğretmenlerim,

Birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri ile müstakil sınıflarda öğrenim gören üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin 2018 öğretim programlarında yer alan kök değerlere ilişkin algılarını belirleyebilmek amacı ile bir yüksek lisans tezi yürütüyorum. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin bu kök değerlere ilişkin görüşlerini/ algılarını belirleyebilmek için kullanmayı planladığım örnek olaylar ile ilgili siz değerli öğretmenlerimin görüşleri oldukça önemlidir. Sizlerden aşağıda yer alan örnek olaylar ile kök değerleri eşleştirmenizi rica ediyorum. Verdiğiniz cevaplar doğrultusunda örnek olaylarda güncellemeler yapılarak tez çalışmasında kullanılacaktır.

Araştırmama olan katkılarınızdan ötürü şimdiden çok teşekkür eder meslek hayatınızda başarılar dilerim.

Ecrin KARA

Sınıf Öğretmeni

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ek-5: Tutarlılık Katsayıları

ÖRNEK OLAYLAR	KÖK DEĞERLER									
	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz Denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımlaşma
Örnek Olay-1	0,98	0,018	0,25	0,072	-	0,072	0,072	0,16	-	0,036
Örnek Olay-2	0,054	0,81	0,018	0,018	0,072	0,21	0,20	-	-	-
Örnek Olay-3	0,38	0,14	0,56	0,018	-	0,018	0,018	0,20	-	-
Örnek Olay-4	0,20	0,018	0,07	0,40	0,29	0,090	0,090	0,23	-	0,090
Örnek Olay-5	-	0,018	-	0,12	0,87	0,036	0,072	0,20	-	0,036
Örnek Olay-6	0,018	-	0,018	0,090	0,018	0,80	0,054	0,18	0,018	0,36
Örnek Olay-7	0,018	0,45	-	-	-	0,018	0,20	0,036	0,018	0,78
Örnek Olay-8	-	0,018	0,036	0,036	0,090	0,054	0,36	0,83	-	0,018
Örnek Olay-9	-	-	-	0,018	0,018	0,36	0,14	0,16	0,85	-
Örnek Olay-10	-	0,036	0,018	0,054	-	0,27	0,018	0,16	-	0,81
Örnek Olay-11	0,81	-	0,14	-	0,072	0,18	0,072	0,14	-	0,14
Örnek Olay-12	-	0,80	0,054	0,054	0,018	0,090	0,18	-	-	0,32
Örnek Olay-13	0,054	0,054	0,92	0,054	0,018	0,054	0,054	0,072	-	-
Örnek Olay-14	-	-	0,036	0,50	0,27	0,018	0,018	0,49	-	-

Örnek Olay-15	0,018	0,036	0,018	0,090	0,41	0,090	0,54	0,21	-	-
Örnek Olay-16	0,054	0,018	0,20	0,090	0,21	0,58	0,054	0,20	-	-
Örnek Olay-17	0,036	0,018	0,054	0,072	0,072	0,036	0,67	0,32	-	0,23
Örnek Olay-18	-	0,10	0,18	0,34	0,036	0,036	0,036	0,65	-	-
Örnek Olay-19	-	-	0,072	0,072	0,054	0,072	0,054	0,54	0,63	-
Örnek Olay-20	0,036	0,090	0,12	0,20	0,018	0,090	0,072	0,52	-	0,54

Ek-6: Araştırma İzni

T.C.
ARTVİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 79745268-355.99-E.9027338
Konu : Tez Çalışması İzni
(Ecrin KARA)

07.05.2019

Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
Fener Mah. Zihni Derin Yerleşkesi
53100/RİZE

İlgi : a) 29/04/2019 tarih ve 776 sayılı yazınız.

b) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22/08/2017 tarihli ve 12607291 sayılı yazısı, 2017/25 sayılı Genelgesi.

İlgi (a) yazınız ekinde gelen Ecrin KARA'nın "Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıflarda Öğrenim Gören İlkokul Öğrencilerinin Kök Değerlere Yönelik Algılarının Karşılaştırılması" konulu çalışması kapsamında araştırma yapmak isteğine ilişkin dilekçe ve ekleri İlgi (b) Genelge kapsamında incelenmiştir.

Söz konusu çalışmanın, ilimiz ilkokulları 3 ve 4. sınıflarında öğrenim gören öğrencilere, eğitim öğretim sürecini aksatmaksızın, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yürürlükte olan tüm yasal düzenlemelerde belirtilen hüküm, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri okul/ilçe müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, gönüllülük esasına göre yapılması kaydıyla uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Abdulcelil KAHVECİ
İl Millî Eğitim Müdürü

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Ecrin KARA
Kurumu / Üniversitesi	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Rize
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Rize il genelindeki ilkokullarda öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencileri
Araştırmanın konusu	Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıflarda Öğrenim Gören İlkokul Öğrencilerinin Kök Değerlere Yönelik Algılarının Karşılaştırılması
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Yüksek Lisans Tezi
Veri toplama araçları	Form
Görüş istenilecek Birim/Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Sunulan formların 3. ve 4. sınıf öğrencilerine uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir..	
Komisyon kararı	Oybirliği / Oyçokluğu ile alınmıştır.
Muhalef üyenin Adı ve Soyadı:	Gerekçesi:

KOMİSYON

16.04.2019
Komisyon Başkanı
Selçuk TORPİL

Üye
Onur KAŞAP

Üye
Resul KUL

Ek-7: Örnek Öğrenci Formları

M.K.Ö.İ

3

ÖRNEK OLAY/DURUM FORMU

Sevgili öğrenciler,

Aşağıda değerler ile ilgili sorular bulunmaktadır. Sorularda yer alan örnek olay/durumu okuduktan sonra size en uygun seçeneği işaretlemeniz istenmektedir. Soruları içtenlik ve samimiyetle cevaplamanız çalışmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Verdiğiniz cevaplar kimse ile paylaşılmayacak, sadece bilimsel bir çalışmanın verilerini oluşturmaktadır. Çalışmaya olan katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, başarılar dilerim.

Ecrin KARA
Sınıf Öğretmeni
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

1) Ali'nin iki kardeşi vardır. Babası akşam yemekten sonra Ali'ye altı tane şeker verir ve bunları kardeşleri ile adil bir şekilde paylaşmasını ister. Sizce hikayenin devamı nasıl olmalıdır?

a) Ali, "Nasıl olsa kardeşlerim küçük" der ve onlara birer şeker verdikten sonra geriye kalan dört şekeri kendisi yer.

b) Ali, babasının ne kadar adaletli bir insan olduğunu düşünür ve şekerleri herkese eşit olacak şekilde (2'ser tane) dağıtır.

c) Ali, şekerleri kardeşlerine göstermez ve hepsini sonra yerim düşüncesi ile saklar.

2) Okulun ilk günü en yakın arkadaşın Ahmet'le sınıfa girdiniz. Cam kenarında tam istediğin gibi bahçe manzaralı bir sıra var ama Ahmet de o sırayı istiyor. Nasıl davranırsın?

a) "Sıraya Ahmet'ten daha önce girdim o sırayı ben hak ediyorum" diye düşünür ve ben o sıraya otururum.

b) Ahmet'i ikna eder başka bir sırada oturmasını sağlarım.

c) "En yakın arkadaşından daha önemli değil ya!" diye düşünür başka bir sıraya geçerim.

3) Ağabeyin, yasak olmasına rağmen bilgisayar oyunu oynadı ve senden anne-babanıza söylememeni istedi. Akşam baban sana, ağabeyinin oyun oynayıp oynamadığını sordu. Nasıl davranırsın?

a) "Ağabeyim beni döver" diye düşünür doğruyu söylemem.

b) Annemle babama her şeyi olduğu gibi anlatırım.

c) Ağabeyimden söylememem karşılığında bir şeyler isterim ve söylemem.

4) Çok çalışmana rağmen matematik sınavlarında hep başarısız oluyorsun ve yarın yine matematik sınavı var. Nasıl davranırsın?

a) Yeteri kadar çalışmadığımı düşünür bu defa daha çok çalışırım.

b) "Yine başarısız olacağım" der sınava hiç girmem.

c) "O kadar çalışıyorum her seferinde düşük alıyorum" diye düşünür bu defa çalışmam.

M.K.Ö-6
ÖRNEK OLAY/ DURUM FORMU

Sevgili öğrenciler,

Aşağıda değerler ile ilgili sorular bulunmaktadır. Sorularda yer alan örnek olay/durumu okuduktan sonra size en uygun seçeneği işaretlemeniz istenmektedir. Soruları içtenlik ve samimiyetle cevaplamamız çalışmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Verdiğiniz cevaplar kimse ile paylaşılmayacak, sadece bilimsel bir çalışmanın verilerini oluşturacaktır. Çalışmaya olan katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, başarılar dilerim.

Ecrin KARA

Sınıf Öğretmeni

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

- 1) Ali'nin iki kardeşi vardır. Babası akşam yemekten sonra Ali'ye altı tane şeker verir ve bunları kardeşleri ile adil bir şekilde paylaşmasını ister. Sizce hikayenin devamı nasıl olmalıdır?
- a) Ali, "Nasıl olsa kardeşlerim küçük" der ve onlara birer şeker verdikten sonra geriye kalan dört şekerini kendisi yer.
- ☒ b) Ali, babasının ne kadar adaletli bir insan olduğunu düşünür ve şekerleri herkese eşit olacak şekilde (2'şer tane) dağıtır.
- c) Ali, şekerleri kardeşlerine göstermez ve hepsini sonra yerim düşüncesi ile saklar.
- 2) Okulun ilk günü en yakın arkadaşın Ahmet'le sınıfa girdiniz. Cam kenarında tam istediğin gibi bahçe manzaralı bir sıra var ama Ahmet de o sırayı istiyor. Nasıl davranırsın?
- a) "Sınıfa Ahmet'ten daha önce girdim o sırayı ben hak ediyorum" diye düşünür ve ben o sıraya otururum.
- b) Ahmet'i ikna eder başka bir sırada oturmasını sağlarım.
- ☒ c) "En yakın arkadaşımın daha önemli değil ya!" diye düşünür başka bir sıraya geçerim.
- 3) Ağabeyin, yasak olmasına rağmen bilgisayar oyunu oynamadı ve senden anne-babanıza söylememeni istedi. Akşam baban sana, ağabeyinin oyun oynayıp oynamadığını sorar. Nasıl davranırsın?
- a) "Ağabeyim beni döver." diye düşünür doğruyu söylemem.
- ☒ b) Annemle babama her şeyi olduğu gibi anlatırım.
- c) Ağabeyimden söylememem karşılığında bir şeyler isterim ve söylemem.
- 4) Çok çalışmana rağmen matematik sınavlarında hep başarısız oluyorsun ve yarın yine matematik sınavı var. Nasıl davranırsın?
- ☒ a) Yeteri kadar çalışmadığımı düşünür bu defa daha çok çalışırım.
- b) "Yine başarısız olacağım" der sınava hiç girmem.
- c) "O kadar çalışıyorum her seferinde düşük alıyorum" diye düşünür bu defa çalışmam.

KÖK DEĞERLERE İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞ FORMU

Aşağıda değerlerle ilgili görüşlerinizi belirleyebilmek için sorular bulunmaktadır. Bu soruların cevaplarını ilgili boşluğa yazmanız istenmektedir. Soruları içtenlik ve samimiyetle cevaplamanız çalışmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Teşekkür ederim.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

- Adalet gibidir. Çünkü

- Dostluk.....50 gibidir. Çünkü

M.K.Ö-12

ÖRNEK OLAY/ DURUM FORMU

Sevgili öğrenciler,

Aşağıda değerler ile ilgili sorular bulunmaktadır. Sorularda yer alan örnek olay/durumu okuduktan sonra size en uygun seçeneği işaretlemeniz istenmektedir. Soruları içtenlik ve samimiyetle cevaplamanız çalışmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Verdiğiniz cevaplar kimse ile paylaşılmayacak, sadece bilimsel bir çalışmanın verilerini oluşturacaktır. Çalışmaya olan katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, başarılar dilerim.

Ecrin KARA

Sınıf Öğretmeni

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

1) Ali'nin iki kardeşi vardır. Babası akşam yemekten sonra Ali'ye altı tane şeker verir ve bunları kardeşleri ile adil bir şekilde paylaşmasını ister. *Sizce hikayenin devamı nasıl olmalıdır?*

- a) Ali, "Nasıl olsa kardeşlerim küçük" der ve onlara birer şeker verdikten sonra geriye kalan dört şekeri kendisi yer.
- ☒ b) Ali, babasının ne kadar adaletli bir insan olduğunu düşünür ve şekerleri herkese eşit olacak şekilde (2'şer tane) dağıtır.
- c) Ali, şekerleri kardeşlerine göstermez ve bepsini sonra yerim düşüncesi ile saklar.

2) Okulun ilk günü en yakın arkadaşın Ahmet'le sınıfa girdiniz. Cam kenarında tam istediğin gibi bahçe manzaralı bir sıra var ama Ahmet de o sırayı istiyor. *Nasıl davranırsın?*

- a) "Sınıfa Ahmet'ten daha önce girdim o sırayı ben hak ediyorum" diye düşünür ve ben o sıraya otururum.
- b) Ahmet'i ikna eder başka bir sırada oturmasını sağlarım.
- ☒ c) "En yakın arkadaşımın daha önemli değil ya!" diye düşünür başka bir sıraya geçerim.

3) Ağabeyin, yasak olmasına rağmen bilgisayar oyunu oynadı ve senden anne-babanıza söylememeni istedi. Akşam baban sana, ağabeyinin oyun oynayıp oynamadığını sordu. *Nasıl davranırsın?*

- a) "Ağabeyim beni döver" diye düşünür doğruyu söylemem.
- ☒ b) Annemle babama her şeyi olduğu gibi anlatırım.
- c) Ağabeyimden söylememem karşılığında bir şeyler isterim ve söylemem.

4) Çok çalışmana rağmen matematik sınavlarında hep başarısız oluyorsun ve yarın yine matematik sınavı var. *Nasıl davranırsın?*

- ☒ a) Yeteri kadar çalışmadığımı düşünür bu defa daha çok çalışırım.
- b) "Yine başarısız olacağım" der sınava hiç girmem.
- c) "O kadar çalışıyorum her seferinde düşük alıyorum" diye düşünür bu defa çalışmam.

ÖRNEK OLAY/ DURUM FORMU

B. E. 0-3

Sevgili öğrenciler,

Aşağıda değerler ile ilgili sorular bulunmaktadır. Sorularda yer alan örnek olay/durumu okuduktan sonra size en uygun seçeneği işaretlemeniz istenmektedir. Soruları içtenlik ve samimiyetle cevaplamanız çalışmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Verdiğiniz cevaplar kimse ile paylaşılmayacak, sadece bilimsel bir çalışmanın verilerini oluşturacaktır. Çalışmaya olan katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, başarılar dilerim.

Ecrin KARA

Sınıf Öğretmeni

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

1) Ali'nin iki kardeşi vardır. Babası akşam yemekten sonra Ali'ye altı tane şeker verir ve bunları kardeşleri ile adil bir şekilde paylaşmasını ister. Sizce hikayenin devamı nasıl olmalıdır?

- a) Ali, "Nasıl olsa kardeşlerim küçük" der ve onlara birer şeker verdikten sonra geriye kalan dört şekeri kendisi yer.
- b) Ali, babasının ne kadar adaletli bir insan olduğunu düşünür ve şekerleri herkese eşit olacak şekilde (2'şer tane) dağıtır.
- c) Ali, şekerleri kardeşlerine göstermez ve hepsini sonra yerim düşüncesi ile saklar.

2) Okulun ilk günü en yakın arkadaşın Ahmet'le sınıfa girdiniz. Cam kenarında tam istediğin gibi bahçe manzaralı bir sıra var ama Ahmet de o sırayı istiyor. Nasıl davranırsın?

- a) "Sınıfa Ahmet'ten daha önce girdim o sırayı ben hak ediyorum" diye düşünür ve ben o sıraya otururum.
- b) Ahmet'i ikna eder başka bir sırada oturmasını sağlarım.
- c) "En yakın arkadaşımın daha önemli değil ya!" diye düşünür başka bir sıraya geçerim.

3) Ağabeyin, yasak olmasına rağmen bilgisayar oyunu oynadı ve senden anne-babanıza söylememeni istedi. Akşam baban sana, ağabeyinin oyun oynayıp oynamadığını sordu. Nasıl davranırsın?

- a) "Ağabeyim beni döver" diye düşünür doğruyu söylemem.
- b) Annemle babama her şeyi olduğu gibi anlatırım.
- c) Ağabeyimden söylememem karşılığında bir şeyler isterim ve söylemem.

4) Çok çalışmana rağmen matematik sınavlarında hep başarısız oluyorsun ve yarın yine matematik sınavı var. Nasıl davranırsın?

- a) Yeteri kadar çalışmadığımı düşünür bu defa daha çok çalışırım.
- b) "Yine başarısız olacağım" der sınava hiç girmem.
- c) "O kadar çalışıyorum her seferinde düşük alıyorum" diye düşünür bu defa çalışmam.

5) Esra saksıda domates yetiştirmek istiyordu ve bunu annesine anlattı. Annesi ile birlikte saksıya domates ektiler. Esra saksısını her gün kontrol edip suluyordu ama boş saksıyı gören arkadaşları onunla alay ediyorlardı... Sizce hikayenin devamı nasıl olmalıdır?

- a) Arkadaşlarını duyan Esra saksıda domates yetiştirme fikrinden vazgeçer.
- b) Arkadaşlarını duyan Esra onlara bağırarak saksısını fırlatır.

☒ c) Esra saksıda domates yetiştirme konusundaki umudunu kaybetmez ve sulamaya devam eder.

6) Çok yorgunsun ve otobüsesin. Otobüse yaşlı bir teyze bindi ve oturacak koltuk yok. Nasıl davranırsın?

- a) Teyze ile göz göze gelmemek için camdan dışarı bakarım.
- b) Çok yorgun olduğum için yer veremem çünkü oturmak benim de hakkım.

☒ c) Hemen kalkar teyzeye oturacak yer veririm.

7) Kardeşin yeni doğmuş ve anne baban sürekli onunla ilgileniyor. Bu duruma içten içe kızyorsun ve kardeşini suçluyorsun. Bir gece kardeşinin gazı var ve annen karnını ovmanı istiyor. Nasıl davranırsın?

- a) Çok uykum olduğumu söyler odama giderim.
- ☒ b) Kardeşimin ağladığını görünce kıyamam ve annemin istediğini yaparım.
- c) Anneme "onu bu eve siz getirdiniz şimdi de ilgilenin" der odama giderim.

8) Anne ve baban kısa bir süre için kardeşini sana emanet etti. Ne yaparsın?

- a) Kardeşimle ilgilenmem, bilgisayar oyunu oynarım.
- b) Kardeşime, beni meşgul etmemesini annemle babamın hemen döneceğini söylerim.

☒ c) Bana verilen bu şans çok iyi değerlendirir, onunla hoşça vakit geçirir, kardeşimi güzelce avuturum.

9) Öğretmenin senden İstiklal Marşı'nın 10 kıtasını ezberlemeni istedi. Nasıl davranırsın?

- a) "Törenlerde yalnızca iki kıta okunuyor" diye düşünerek ezberlemem.
- ☒ b) Her öğrencinin milli marşımızı bilmesi gerektiğini düşünüyorum, ezberlerim.
- c) "Öğretmene 10 kıtanın çok olduğunu, ezberleyemeyeceğimi" söylerim.

10) Arkadaşlarınla buluşacaksın, geç kalmışsın ve sokakta hızlı adımlarla yürüyorsun tam o sırada elinde poşetler ağır adımlarla ilerleyen yaşlı bir amca gördün. Nasıl davranırsın?

- a) "Arkadaşlarıma ayıp olur, geç kalıyorum" diye düşünür yanından geçip giderim.
- b) Yaşlı amcaya bir otobüse binmesini söylerim.

☒ c) Hemen amcanın elindeki poşetleri alır gideceği yere kadar yardım ederim.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Ecrin KARA		
Doğum Yeri ve Yılı	Rize - 1991		
Medeni Durumu	Bekar		
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi			
Öğrenim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lisans	2009	2013	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Yüksek Lisans	2016	-	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Doktora			
Çalıştığı Kurum (/lar)		Başlama - Ayrılma Yılı	
1. Harman İlkokulu-Muş		2014	2018
2. Camili İlkokulu-Artvin		2018	2019
3. Mehmet Akif Ersoy İlkokulu-Artvin		2019	-
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayınlar			
Aldığı Ödüller	Başarı Belgesi		
İletişim (e-posta)	ecrinn.kara@gmail.com		